

ceny poslušnosti, otrok se snižuje pod jho tím nenáviděnější, čím jest nepochopitelnější. Josef se tedy nevzpěčuje před cestou tak nebezpečnou pro tu, která má porodit, jeho hněv nevybuchuje před hospodou, jejíž dvěře se opět zavírají jako srdce zatracencovo; ví, že hněv zřídka koná spravedlnost a že nikdy není pramenem spásy. Nuže, jeho poslání — to jeho — vylučuje sebe menší prchlivost a sebe menší odklad, poněvadž v tom spočívá, by předvídal a pečoval neskonale pro Nekonečno. Nalézti jesle, to nebylo vskutku nic menším než odkrýti věčnou myšlenku Otcovu a Evangelium jeho Syna. Pomáhá matce uložiti do nich dítě, obvinouti je a zahřáti.

On bude uváděti pastýře, potom Mágy. Odpočívá si na chvílku, klaněje se za nimi, v stínu, jako by se vymlouval, on, neúnavný, že jest jen zevně rozjímatelem, jímž byl zvláště. Takové bytosti mívají takovou stydlivost, mají strach, modlíce se, šlechtictví modlitby, a rády skrývají klanění pod výkony služebníků. Zmínil jsem se o úzkostech Josefových v nepřátelských ulicích Betlémských, ale bylo též třeba pověděti o jeho nevýslovné radosti nad tím, *že byl používán; že měl s nimi trampoty, že si pro ně lámal hlavu:* pro ni, která co nevidět bude matkou, a pro toho, který měl přijíti! A pak, není obětovnosti bez

důvěry; svatý Josef ani v Betlémě, ani za útěku do Egypta nepoznal našich nervosních strachů, našich prudkých napjetí a náhlých skleslostí. Tyto bytosti velmi silné, poněvadž velmi dobré, nepomýšlejí na nebezpečí, než aby mu zabránily. Majíce do vysokého stupně smysl řádu nebeského jako řádu lidského, vidí zkoušky a protiivenství dokonale normálními: bylo to na programu jejich života. Nečelí jim jako romaneskní hrdinové, kteří jsou šťastni, když mohou měřit své síly, ale jako lidé povinnosti, kteří by se necítili ve svém živlu, kdyby jím nebylo zápasiti.

Tím se vysvětluje neobyčejná tichost Josefova, když anděl mu zjevuje vražedné záští Herodesovo. Jest zvyklý andělům, lidem i Bohu; návštěva andělova nepřekvapuje ho více než záští člověkovu proti Bohu. Snad cit, který převládá u něho, jest nesmírné politování nad Herodesem. Útek do Egypta podnítil legendy, jejich sentimentálnost méně se vtírá než tichá, ale stále jará a stále vynalézavá bdělost tohoto člověka, který nemluvil, který nekonal zázraků, který byl by býval užasl, kdyby mu byl někdo řekl, že jest veliký, a který vzezřením jako by se dožadoval dovolení, by směl sama sebe zapomenouti. Jest podobno pravdě, že v tomto exodu vše bylo prostě a skvěle lidské; v nekonečnu pouště nekonečno sebezapření a mlčenlivé něž-

nosti. Historie jest tu nezbytně něma, poněvadž duše se nevypravují.

Historie vypravuje genia a pýchu, co jest nejméně lidským v člověku, neboť genius nezávisí od nás, a my závisíme od jeho pýchy.

Svatý Josef jest tak málo vně sama sebe, že se o něm málo mluví, a že se nám nepraví, že by byl mluvil. Při Očisfování Mariině, jež jest zároveň Obětováním Ježíše v Chrámě; jest tu, neúnavný strážce a věrný plnitel obřadů, přinášeje ono dvě holoubátek, jež jest symbolickým obětním darem chudých. Prorokyně Anna zpívá chvály Boží a veliký stařec Simeon své *nunc dimittis*. Předpovídá „znamení, jemuž bude odpíráno, a meč bolestí“.

Josef mlčí. Mlčení to jest tak rozsáhlé jako mohutnost poslouchání; Josef poslouchá tolik, že jakékoliv slovo jest mu nemožno. Jistá mlčení jsou svatyněmi, jež jest strach znesvětiti odhalením jejich záclon, a jiné propastmi, z nichž nemůže vystoupiti žádného hlasu. Josef jest před nevyjádřitelným. Ví to, a jeho velikost jest v tom, že to tolik pociťuje, až jeho rty zůstávají zapečetěny. Jest Opatrovníkem Slova, a to Slova mlčícího, a proto i když hledá dítko ztracené, jeho bolest nepláče než uvnitř; slzy jako slova jsou ubýváním bytí. Jsme méně sebou po nějakém vyznání a nějakém vzdechu; Josef *byl* tolik, že

se skoro *nejevil*. Když našel Ježíše v Chrámě, jeho hrdost, jeho radost, jeho otcovská svrchovanost jsou vyjádřeny jediné mírnou výčitkou Mariinou: „Synu, proč jsi nám tak učinil?“ Chof Ducha Svatého mohla mluvit, aniž si zadala, ale Josef nebyl než člověk. Neznal než jedno právo: právo sloužiti.

Ostatek jeho života pohružuje se ještě více v mlčení, poněvadž se ztrácí v Lásce. Nazaret jest k zbláznění pro obraznosti a obrázkaře. Němá dohadování nějakého světce ho příliš nezneuctívají, ale linie, barva, výraz. Svatý Josef jest tolik nevyvolatelný, že žádné umění nemůže se o něho pokusiti, aby nezběhlo ve směšno.

Žije s Královnou Andělů a pro ni a se Synem Božím a pro něho, Josef znal lásku a potěšení Ráje. Vroucnost svaté Terezie není než jiskrou z kamene vedle tohoto velikého ohně radosti. Josef jest jím jakoby ohromen; snaží se zahladiti svou přítomnost svou užitečností a zastříti záření své něhy všedností svých prací. Všichni jsme poznali povýšené lidi, kteří dožebravali se takto u svých milých odpuštění z příliš velké lásky. Chtěli zůstat v extasi, ale trmáceli se tím, by zaujíмали méně místa měnící se. Když se jim uštědřilo jednoho pohledu nebo jednoho úsměvu, báli se, že příliš dostali, domnívajíce se, že neměli k tomu práv; domnívali se zvláště, že

kochající se lásce, méně by milovali. Přiznávali sotva sobě svou lásku ze strachu, že se opojí a ztratí chuť k oběti. A maličké nicotky, do nichž se utíkali z přílišnosti nebe, znamenaly prostě: „Nesmíš věděti a sám chci nevědět, do jaké míry tě miluju.“ Neboť v prostosrdečnosti své se domnívali, že obětovnost každé chvíle pomíjí nepozorována, poněvadž jest skryta. Poznali jsme tedy tyto bytosti vzácné, jejichž povýšenost jest právě v tom, že se bojí samy sebe. Posuňte skoro do nekonečna tento lidský zázrak, i nabudete přípustného ponětí o svatém Josefovi.

Smrt patriarchova byla asi mlčenlivá jako jeho život. Ale to bylo ponejprv, co se zastavil, a ponejprv, co nemohl se již vyrvati činností z extase. Blažené vidění se počínalo a svatý Josef byl odzbrojen proti Blaženosti!...

Přeložil Josef Florian.

W ü r t t e m b e r g e r — J o h . S e b . B a c h

Auguste de Villiers de l'Isle-Adam

M U K Y N A D Ě J Í

Panu Eduardu Nieterovi.

Oh, nějaký hlas, nějaký hlas, aby křičel!...

Edgar Poe (Studně a Kyvadlo).

Pod sklepy Officiala sarragosského, kdysi dávno se snášejícím se večerem, velebný Pedro Arbues d' Espila, šestý převor dominikánů segovských, třetí Veliký Inkvisitor španělský — následován jedním *fra* redemptorem (mistrem útrpným) a předcházen dvěma důvěrníky Svatého Officia nesoucimi svítilny sestoupil k jedné zapadlé temnici. Zaskřípěl zámek v massivních dveřích: vstoupili do morově páchnoucího *in-pace*, kde ve světle vníkájícím shůry z milosti ponechaným okénkem bylo viděti mezi kruhy zasazenými do zdí krví zčernalý skřípec, uhelníček, džbán. Na hnojovém loži, držen spěnáky a s železným obojkem na krku seděl vyjeven v cáry oděný muž, věku ode dneška nerozeznatelného.

Tímto vězněm nebyl nikdo jiný než rabbi Aser Abarbanel, aragonský žid, jenž — byv obviněn z lichvy a z nemilosrdného opovrhování Chudými — byl už přes rok den co den bráván na mučení. Přece však, ana jeho „zaslepenost byla tak tvrda jako jeho kůže“, vzepřel se odpřisáhnouti.

Hrd na mnohotisícletou posloupnost, pyšný svými dávnými předky — neboť všichni Židé hodní toho jména jsou žárlivi na svou krev — byl talmudsky potomkem Othoniela a tudíž z Ipsiboe, ženy posledního soudce israelského: okolnost, jež také živila jeho srdnatost v krutosti neustávajících trýzní.

Tož s očima tonoucíma z slzách při pomyslení, že se tato tak pevná duše vylučuje ze spásy, velebný Pedro Arbuez d'Espila přistoupiv k třesoucímu se rabbinovi pronesl tato slova:

— Raduj se, milý synu: hle, tvoje zkoušky zde na zemi se co nevidět skončí. Ano, při toliké zatvřelosti byl jsem, ač úpěje, povinen dopustiti, by se použilo mnohé přisnosti, můj úkol bratrského polepšování má své meze. Jsi vzpurný fíkovník, který byv tolikráte nalezen bez ovoce, za trest bude vysušen... ale Bohu samému jest ustanoviti o tvé duši. Možná, že neskonalá Milostivost zaskví tobě ve svrchovaném okamžení! Jsme povinni v to doufati! Jsou příklady... Staniž se tak!

Odpočivej tedy dnes večer v pokoji. Zítra bude s tebou vykonáno *auto da fé*: to jest budeš vysta-

ven *quemaderu*, výhni vystřihající od Plamene věčného; nepálí, však víš, leč na dálku, milý synu, a Smrt se dostavuje nejméně až ve dvou (často i ve třech) hodinách, pro namočené ledové povijany, jimiž pečlivě opatřujeme čelo a srdce žertev. Bude vás jenom čtyřicettři. Považ, že jsa poslední v řadě budeš mít dosti pokdy, abys vzýval Boha, abys mu obětoval tento křest ohněm, který jest z Ducha Svatého. Doufej tedy ve světlo a spi.

Domlouvaje tato slova don Arbuez pokynul, by sňali nešťastníku řetězy, a něžně ho políbil. Potom obešlo na *fra* redemptora, jenž zticha prosil žida, by mu odpustil zkoušky, jimž ho podrobil, maje na zřeteli jeho spasení; — potom ho objali oba důvěrníci, jichž polibek skrze kápě byl nehlasný. Po ceremonii zajatec ostaven samotén a úzkostí něm ve tmě.

Rabbi Aser Abarbanel, s ústy vyschlými, s pohledem ztupělým od utrpení patřil zprvu bez přísné pozornosti na zavřené dveře. — „Zavřeny?....“ Toto slovo v nejskrytějším nitru probouzelo v jeho zmatených myšlenkách jakési snění. Zahlédl totiž na okamžik svit luceren skulinou mezi zedmi těchto dveří. Chorobná myšlenka naděje, vzniklá oslabením jeho mozku, vzrušila jeho bytí. Vlekl se k této ukázavší se mu nezvyklé věci! A potichoučku, vpou-

štěje po dlouhých obezřelostech prst do štěrbiny, strhl dveře k sobě . . . Úžasu ! neobyčejnou náhodou důvěrník, jenž je opět zavíral, otočil hrubým klíčem maličko dříve, než se setkaly dveře s kamennými veřejemi ! Tak že rezatý západ nezaskočil do matice a dveře se uvřely zase do sklepení.

Rabbin se odvážil pohledu ven.

V jakém si siném šeru rozeznal nejprve půlkruh hliněných zdí, prorytých spirálami schodů : — a proti sobě pět či šest nejvíce do očí bijících kamenných stupňů, jakýsi černý portál vedoucí do rozsáhlého korridoru, z něhož bylo zdola viděti jen první oblouky klenutí.

Lopotě se tedy vylezl až do výše tohoto prahu. — Ano, byl to korridor, ale nesmírné délky ! Matné světlo, jakýsi blikot ze snu, jej osvětloval : noční lampy zavěšené v klenbě modřily chvílemi kalnou barvu vzduchu : — daleké dno bylo pouhý stín. Ani jedněch dveří bokem, po celé délce ! Jenom s jedné strany, po jeho pravici, skříženě zamřížované průduchy ve výklencích propouštěly jakési přitímné — jež bylo jistě večerní pro červené pruhy, jež tu a tam rýhovaly dláždění. A jaké děsivé ticho ! . . . Přece však tam dále v hlubině této mráкотy vychází se snad na svobodu ! Vratká naděje židova byla houževnata, neboť byla poslední.

Neprodlévaje tedy vydal se na dlaždice, tra se podél stěny s průduchy, snaže se splývati s tmavou

barvou dlouhých zdí. Postupoval zvolna, vláčeje se po prsou — a potlačuje výkřiky, když ho zahlodala některá nově zjitřená rána.

Náhle dolehlo až k němu ozvěnou této kamenné chodby šramocení sandálu, který se blížil. Otřásl se, děs ho až dusil; v očích se mu zatmělo. Aj, byl asi konec! Skrčil se do dřepu v jednom výklenku a polou mrtv čekával.

Byl to některý chvátající důvěrník. Kráčel rychle nesa svaloštipce, s kápí spuštěnou, hrozný, a zmizel. Zděšení, jež právě sevřelo rabbina, jako by bylo přerušilo úkony životní, i zůstal přes hodinu aniž mohl učiniti jakého pohybu. Ve strachu ze zostření muk, bude-li přistižen, namanulo se mu, aby se vrátil do své temnice. Ale stará naděje mu našeptávala v duši to božské *Možná*, jež znova posilňuje v nejhorších tísních! Stal se zázrak! Nebylo již dovoleno pochybovati! Znovu tedy se jal plaziti k možnému uniknutí. Vysílen nadějí a hladem, třesa se úzkostmi bral se dále! — A tento hrobový korridor jako by se byl tajemně prodlužoval! A on bera se neustále vpřed pozoroval stín tam v dáli, kde *musil* býti spasný východ.

— Oh, oh, nastojte, kročeje ozvaly se znovu, tentokráte však volnější a chmurnější. Ukázaly se mu v dlouhých kloboucích s zakrouženými okraji bílé a černé tvary dvou inkvizitorův, vynořující se z kalného vzduchu tam v dáli. Hovořili potichu a zdáli

se býti ve sporu o cosi důležitého, neboť rozháněli rukama.

Při tomto pohledu rabbi Aser Abarbanel zavřel oči : srdce mu bušilo div ho neusmrtilo ; cáry jeho oděvu byly proniknuty studeným potem agonie ; zůstal s ústy zejícími, bez hnutí, natažen podél zdi, pod září jedné noční lampy, bez hnutí vzýváje Boha Davidova.

Přišedše proti němu oba inkvizitorové se zastavili pod světlem lampy — náhodou asi, jak se byli rozohnili v rozepři. Jeden z nich poslouchaje protivníka pohlédl přímo na rabbina ! A pod tím pohledem nešťastník, nepochopiv zprvu toho rozptýleného výrazu, mněl se cítiti, jak mu žhavé kleště drásají ubohé maso ; tož se opět stane jedním nářkem a jednou ranou ! Omdlévaje, nemoha ani vydechnouti, s víčky mžikajícími tetelil se mrazem pod dotekem tohoto šatu. Ale věc zároveň podivná i přirozená, oči inkvizitorovy hleděly zřejmě jako oči člověka hluboce zaujatého tím, co řekne v odvetu, pohlce-ného myšlenkou na to, co slyší, upíraly se — a zdály se patřiti na žida, *aniž by ho viděly !*

Opravdu, za několik minut oba příšerní rozmlouvači volným krokem a stále hovoříce potichu vykročili dále směrem ke křížovatce, odkud byl zajatec vyšel ; NEVIDĚLI HO ! . . . Tak že rabbinovi v děsném zmatku a změti jeho pocitův proběhla hlavou tato myšlenka : „Což jsem již mrtev, že mne nevidí ?“

Jakýsi ohyzdný dojem ho vytrhl z lethargie : jak hleděl na zeď, zdálo se mu, že zrovna naproti jeho obličejí dívá se mu do očí dvě lité zřítelnic, jež ho pozorují ! . . . Stáhl hlavu dozadu ve zběsilém prudkém zděšení, s vlasy zježenými ! . . . Ale nikoliv ! nikoliv. Jeho ruka se přesvědčila ohmatávajíc kameny : byl to *odlesk* očí inkvizitorových, který ještě měl v čočkách zrakových a který odrážel na dvě skvrn ve zdi.

Vpřed ! Bylo si třeba pospíšiti k tomu cíli, o němž se dohadoval (chorobně asi), že bude osvobozením ! K těm stínům, od nichž již nebyl leč na třicítku kroků skorem. Znovu tedy a rychleji vydal se po kolenu, po ruku, po břicho na svou bolestnou pouť ; a brzo vešel do tmavé části tohoto hrozného koridoru.

V tom ubožák pocítil chlad *na* svých rukou, jimiž se opíral o dláždění ; bylo to od prudkého zadutí vzduchu, vluzujícího se pode dvířky, jimiž se zakončovaly obě zdi. — Ach, Bože, kdyby se ty dveře otevřely ven ! Celou bytost žalostného uprchlíka jí-mala jako závrať naděje ! Zkoumal je shora dolů, aniž je mohl dobře rozeznati, jak se bylo kolem něho setmělo. — Ohmatával : žádných závor, žádného zámku. — Stiskadlo ! . . . Vzpřímil se : stiskadlo povolilo mu pod palcem ; mlčenlivé dveře se rozlétly před ním.

„ALLELUJA!...“ v nesmírném vzdechu díkyčinění zamumlal rabbin nyní stojící na prahu, při pohledu na to, co se mu zjevovalo.

Dveře se otevřely na zahrady pod hvězdnou nocí! na jaro, na svobodu, na život! Otvíral se rozhled do blízkého kraje, táhnoucího se k sierrám, jichž křivolaké modré linie se rýsovaly na obzoru; — tam to byla spása! — Oh, uniknouti! Běžel by celou noc pod těmi lesy citronovníkův, jichž vůně se k němu rozlévaly. Jakmile by se dostal do hor, byl by zachráněn! Vdechoval posvátný zdravý vzduch; vítr ho oživoval, plíce se mu křísily! Slyšel ve svém srdci rozšířeném Lazarovo *Veni foras!* A by ještě poděkoval Bohu, jenž mu uděloval tohoto milosrdenství, rozpráhl paže před ním, pozdvihuje oči k obloze. Byla to ekstase.

Tu zdálo se mu, jako by stín jeho paží vracel se k němu: — zdálo se mu, že cítí, jak tyto stínové paže ho obklopují, ovíjejí ho, — a jak jest něžně tisknut na jakousi hrud. Vskutku těsně u něho stála vysoká postava. Důvěřiv sklopil zrak k této postavě — a zůstal supějící, šílený, s očima pokalenýma, třaslavý, nadýmaje tváře a slintaje úžasem.

— Hrůzo! Byl v náručí samého Velikého Inkvizitora, velebného Pedro Arbueza d'Espily, jenž na něho hleděl maje oči zalité velikými slzami a se vzezřením dobrého pastýře nalézajícího opět zbloudilou ovečku!

Chmurný kněz tiskl nešťastného žida na své srdce s zápalem tak vroucí blíženské lásky, že hroty mnišského cilicia vyplely pod kutnou hrud dominikánovu. A zatím co rabbi Aser Aberbanel s očima obrácenými v sloup chroptěl úzkostí v náručí asketického dona Arbueza a chápal nejasně, že *všecky ty stavy osudného večera byly jen předvídaným trýzněním, trýzněním Naděje*/Veliký Inkvisitor s akcentem srdce rozrývající výčitky a s předěšeným pohledem huhlal mu do ucha dechem žhoucím a proměněným posty :

— Jakže, milý synu ! V předvečer spásy snad . . . chtěl jsi nás opustiti !

Z „Nových Krutých Povídek“ přeložil
Otto Albert Tichý.

Petr Drieu La Rochelle

POSLEDNÍ KAPITALISTA

Dekorace.

Soudní dvůr proletářský jest ubytován v bývalých soudních místnostech buržoasních.

Na stěnu, kde buržoústům visíval kříž, revolucionáři upevnili obraz, který představuje Ručního Dělníka Neuvědomělého a Organisovaného. Zase jakéhosi Krista, který bude ukřižován svou církví.

Za stolem zasedají organisátoři neuvědomělosti.

Není soudcův, ale porota. Jest zvolena lidem. (Nesmí se bráti toto slovo v jeho širokém smyslu, nýbrž ve smyslu užším, jaký mu dávali aristokrati,

s nímž plutokrati mlčky souhlasili, a ježž zúčastnění obrátili proti nim. Jsou to manualisté, lidé, kteří pracují svýma rukama. Ruce otroků stroje jsou ztuhlé, líné. Jindy mívali na nich manualisti rukavičky ducha nebo aspoň vtipu.) Porota jest zvolena lidem, ale selekcionována Vrchním Delegovaným Diktátorem Proletariátu. Porota skládá se jen ze tří lidí. Není presidenta; prvním Porotcem, který rozhodne při rovnosti hlasů svých kolegů, jest Ťulpas Zbohatlík z Hašteřilů. Jest to jakýsi stavbyvedoucí, statný, zvučný jako nový pěti-frank, rozumně myslící, takového druhu, z nichž dělali včera ještě velmi praktické dozorce. Neobětuje nic ze svých vlastností Idei, která hnízdi v jeho mozku jako nějaká madona v průčelí domu nějakého kupce, a k níž vysílá modlitby, jež jsou projekty ekonomickými, určitými, zdravými, moudře spořádanými.

Oba ostatní porotci jsou: jeden malíř katastrofář, druhý archivář paleograf; — onen primář (tak se nazývá jakýsi ubožák, v němž neohrabané vyučování zpusťovalo ono roztomilé lidové vychování z dřívějška), tento sekundář (jiný ubožák, u něhož neohrabané vyučování zpusťovalo ono roztomilé občanské vyučení z dřívějška).

Obecenstvo jest, jako ve většině míst, do nichž Francouzi jsou svoláváni v hromady, ze soukromníků a z nižších úředníků, nedostatečně nadmuté

v úslužné ochotníky a samolibé službičkáře. V místnosti jsou ultrafialoví strážníci, běžně nazývaní „proletářskými pretoriány“ a příslušející k osobnímu pluku Diktatora a Vrchního Delegáta Proletariátu. Jejich hrubá vousiska připomínala by zákeřníky a úkladné vrahy z Třetí Revoluce, kdyby to nebyla srstnatá záplava štětín svobodářského vousu.

POROTCE No 1. — Předvedte No 8333 a poslední.

POROTCE No 2. (*katastrofář*). — Cože, poslední? Není ve Francii než 8333 kapitalistů?

POROTCE No 3. (*archivář*). — Uf! tím lépe! mám toho již dosti. Nemohu se již dočkat, až se zase vrátím k vědě paleografické. Komise „Intelektuálního Rozvrhování“ právě mi povolila družinu dlaždiců, kteří mi budou zdatně nápomocni při dřině s palimpsesty.

No 1. — Naše diktatura jest vědecká, methodická a nepověsí jí nikdo bulíka na nos. Nestiháme leč kapitalisty svéhlavé a zatvrzelé, nebo neschopné robot, nebo ty nekřupy, kteří nemohli nalézt „proletářských kmotrů“, shodně ve smyslu samohybného dekretu ze dne 15., měsíc 4, rok 2. Ale

uchováváme pečlivě ostatních, by nám metli svět-nice, ulice a vyměťali komíny.

No 2. — V proletariátu skrývá se mnoho zrád-ců. Od té, co se vyhlásil dekretem povinný oděv v národních kinematech, člověk už nerozezná na-šinců.

No 3. — Bárciže! Ti lidé tady mají vzezření obžerné, smrdí to na patnáct kroků.

No 1. — Tady jest No 8333.

No 1. — No 8333. Kokyparki Wladimír?

KOKYPARKI. — Ano. Narodný v Santa Fé de Bogota, roku 1900, z polské molekulární de-centralisované republiky.

No 1. — Na to vám kašlu. Zaměstnání v bý-valém režimu?

KOKYPARKI. — Sjednavatel vztahů mezi mal-bou a hudbou. Vynálezce fonografického obrazu.

No 1. — Dobrá. Na to vám bzdím. Jste obviněn androgynem Vondrem Vondrou, ulice 30, no 3, střed 4, že jste pronášel rčení „úpadková“.

KOKYPARKI. — Třebas!

No 1. — V jakémsi literárním sdružení měl jste přednášku, v níž jste ohlašoval zrádně příští roz-klad Revoluce.

KOKYPARKI. — Nevynočil jsem v žádné politické zmínky v této přednášce, která jednala o „Genesi Genia“.

No 1. *hrabe se ve svazku listin 8333, vyskakuje.* — Ah! zdá se vám, že váš náčrtek nebyl politický! Čtu ve stenografu:

„Člověk rodí se s geniem. A tím se stává knížetem mezi lidmi. Řadí se do oné elity privilegovaných ...“

To není politika, tohle? To že není sociální theorie? To že snad nejsou převratné ideje? To že není svatouškářský kapitalismus?

KOKYPARKI. — Ale dovolu, kamaráde porotče ...

No 1. — Nejsem žádný váš kamarád. Říkám vám já „pane“?

KOKYPARKI. — Opuště ... ale dovolu ... hm! ... genius jest věc soukromá ... (*Obrací se k porotci No 3.*)

No 3. — Genius byl, ale nebude již věcí soukromou díky naší metodě sovětové výchovy, která realizuje středověký sen alchymie a přeměňuje v zlato hlavy ze dřeva.

Genius byl zvláštní ekonomický případ v éře kapitalistické, toť vše. Jeden ze zločinů systému dědičnosti, nic více.

KOKYPARKI. — Jakže! ale genius, po čertech! není dědičný.

No 3. — Rozumím. Jste hlupák a chcete mne vydráždit, bych mluvil hlupoty. Zajisté, nikdy nebylo viděti, aby otec geniální zplodil geniálního syna. To byla jedna z krásot kapitalistického režimu, synové velkých mužů. Ale člověk geniální byl dobře neočekávaným plodem tajemných křížení mezi blbci, ztřeštěnci, mudrci, všemi fantómy svého rodu. Jednoho krásného dne všichni tito neuvědomělci nabyli bohatství: narodilo se jim geniální dítě jako zlaté vejce. V podstatě bylo tak nespravedlivě porodit Viktora Huga se 100 svazky, zcela vepsanými do hlavy, jako syna Rothschildova s miliony důchodů, zapsanými v bance. Dopouštělo se, ať přirozenost probíhá zpříma, před rozením lidí jako po zrození.

Spoléhalo se jen na útroby ženy, jak v nich jen se vše vydaří. Ale Kokyparki, chudáku, není než Dědičnost. Připomeňte si jiné staré dogma: Vliv Prostředí. Toho se zmocňujeme a tímto druhým dogmatem rozbíjíme první.

Nedbáme již výběru předchozího, temného a mámivého, poněvadž organisujeme my výběr přítomný, lidský, na denním světle, mnohem energičtější a obšírnější než vaše hříčky na prohranou.

Místo staré dědičnosti uplatňujeme výchovu intenzivní a pokrokovou.

Bereme dítko od kolébky a sledujeme je až do věku mužného. Komise Intellektuálního Rozvrhování, která jest svorníkem nové společnosti, drží v rukou veliký Veřejný Seznam, v němž všechny Děti Republiky — i děti zatvrzelých kapitalistů, vidíte, jak jsme dobří — jsou tříděny a mají svou vložku. Není ostatně teď tolik dětí, možno je spočítati.

Počínáme tím, že udělujeme všem totéž elementární vyučování...

KOKYPARKI. — Cože, všem?

No 3. — Při sám Bůh! ano, všem.

KOKYPARKI. — Slepým a hluchoněmým snad, ale blbcům, pomatencům, ťul...

No 3. — To přijde. Vydržujeme v Elberfeldu školu koní...

Potom dáme na vyšší chov ty, kteří uspokojili při zkouškách elementárního bakalářství. Ostatní posíláme na Universitu rukodělného vyučení. V 18ti letech jsou připuštěni do třídy Dělníků. Tito zasluhují největší mzdy, by se potěšili ze své pohromy, že propadli, a ti také mají převážný hlas v našich radách.

*Hlas v davu s přízvukem posměchu:
„Mají pěst převážnou, ale ne řeč.“*

I ve vyšších třídách chovu postupuje se stupňovaným výběrem. Ale jedním základním principem naší sociální ústavy jest nepřipustiti nikoho jako čirého intelektualistu. Každý člověk jest povinen věnovati několik hodin den jak den práci ruční. A tak rovnost jest ustavena.

KOKYPARKI. — Nikterak není ustavena, ta vaše rovnost.

No 3. — Jest ustavena. (*Obrácen k No 1.*) Sochař nebude již opovrhovati zedníkem a Mallarmé, malý profesorek na lyceu, bude míti své pohodlí jako Lamartine, šlechtic a majitel panství.

No 1. — Velmi dobře.

KOKYPARKI. — Ale nezabráníte, aby některému chlapci z těch tajemných příčin, jimž vy se posmíváte a jež hanobíte, nedostalo se větších darů v lůně mateřském, a takový sotva dospěje, bude porážeti své soupeře.

No 2. — My už jim přistříhneme hřebínky.

Hlas v množství: „Tak jest, žádných taškářů.“

KOKYPARKI. — U čerta! Jak to uděláte.

TŘI POROTCI, *dohromady*. — My... (*Zastaví se v rozpacích.*)

No 1. — Bah! na mou věru! nevidím, co bych dodal k tomu, co jsme vynalezli. Kluci ať si sami spořádají své záležitosti. Kdyby přes to příroda chtěla říci své slovo...

No 2. — Stát! Přestřelujete, porotče no 1. Zapomínáte principů. Moje člověcká přirozenost bývalého žáka Krásných Umění jest tak přirozená jako Přirozenost s velkým P. Nuže, jest v mé přirozenosti, udati taškáře, jako takového Pavlíka Picassa, který v osmnácti letech svojil si již nárok, že maluje veledíla, zatím co skromní žáci jako já šišmali se ještě se štětcem.

Bude třeba, bychom něco šikovného vymyslili na doplnění našeho systému.

KOKYPARKI. — A budete mítí mnoho lidí geniálních?

No 3. — Žádných geniů, řekl jsem vám, ale talent všeobecný. Počítáme na výtěžek 60ti procentní. Věda jest skromná.

KOKYPARKI. — A co s genii bývalého režimu?

No 3. — Zavrhuje je bez rozpaků a vraždíme je beze studu.

Nepodařilo se nám již dorozuměti se s Romainem Rollandem právě tak jako s Claudelem. Co se týká Barbusse, Bourgeta, to jsou lidé do hrsti.

Tito lidé jsou obětmi dědičnosti, kterou nesou. Geniální básník dle formule bývalého režimu jest tak neodpovědný jako Ludvík XVI., ale také tak nebezpečný.

Tito lidé jsou plni pýchy, a zamodrchání do snění, které není již z tohoto sociálního světa ani ze světa buržoasního.

No 1. — Jsou to špindírkové a čmudlíci, kteří nevzali na sebe než strast svého zrození a na něž zevlouni vejrají jako na nová vrata, zatím co jsou statní hoši, kteří se drou celý svůj život učíce se, a kteří to nikam nedotáhnou. Třeba je přivést k rozumu nebo je zařezati.

Řadíte-li se mezi takové, o nichž mluvíte ve své přednášce...

No 2. — Nikoliv, znám Kokyparkiho. Ručím vám za něho. Byl to rondibista. Neměl genia, ani stínu talentu. V celé škole rondibistní bylo méně talentu než v jediném chlupu štětce katastrofáře.

No 1. — Darebně se tento výslech protahuje. Třeba tomu učiniti konec.

No 3. — Ano, skoncuje to. Obětoval jsem osm dní svého života a 8000 kapitalistů sociologii. Už bych se rád vrátil k paleografii.

No 2. — Ještě jednou, Kokyparki nemá ani za mák talentu. Kdybych neměl než takové soupeře! Není nebezpečný.

No 1. — Tedy sprostěme ho obžaloby a ať táhne mezi dlaždiče.

Šum a šuškáni v davu kolem kteréhosi muže a ženy, jež strkají k porotcům. Křik: „A svědci! Smrt kapitalistům! A co zákon o povinném dosvědčení zločinu!“

No 1. — Ticho, při sám Bůh!... Ah! dobrá! velmi dobře! ať se přivlekou svědci k zábradlí. První svědek: SPRÁVNÝ (Dokonalý).

1. SVĚDEK. — Dovolte, Dokonalý SPRÁVNÝ.

No 1. — Nikoliv, SPRÁVNÝ (Dokonalý).

1. SVĚDEK. — Nepřeju si vám odporovati, ale můj otec se jmenoval SPRÁVNÝ.

No 1. — Idiote! Ovšem. Jmenujete se SPRÁVNÝ, v závorkách: Dokonalý. Vypovídejte.

P. SPRÁVNÝ *položí si na zábradlí hůl a klo-
bouk.*

P. SPRÁVNÝ. — P. Kokyparki, který jest mým sousedem, jest bohém, a bohém jest nebezpečný obyvateli Paříže, jako cikán*) obyvateli venkova. Pod zevnějškem řádného gentlemana bookmakera rozpoznávám v tomto mladém muži svou dobře

*) franc. *bohème* = bohém, bohéma, a *bohémien* = cikán.

francouzskou jasnovidností mazala, jaké znali a správně tupili naši předkové. P. Kokyparki nepracuje; tráví svůj čas špekulováním o vynálezech, jež bych označil šarlatánskými, maje na zřeteli to, že vyssává vrstevníky a že z nich pumpuje peníze, a jest neschopen vydělávati v potu, ne-li svých nohou, aspoň své tváře.

Neboť, pánové, nepřicházím tuto zavést trestní řízení proti krásným uměním a mozkové práci, já, jenž jsem stavitelem. Byli počestní romanopisci jako byli počestní obchodníci. Podívejte se! třeba p. Brulat, který bydlí v mé čtvrti, jest spořádaný usedlík, nebo p. Bordeaux, jehož Savojské výrobky jsou výborné. Rovněž tak jsou malíři, kteří malují nahá děvčata, a kteří neklamou své ženy, o tom jsem přesvědčen.

Ale p. Kokyparki opovrhne prací. Jest to nějaký anarchista. Holedbá se, že nic nedělá, zatím co druzí se dřou do strhání. Rána prospí, dni proleluje ve své dílně a noci prý prohýří po salonech, kde tančí vévodkyně s apači, sdruženými v jakousi rotu, která se nazývá „Kubisty Montparnasskými“. Jejich náčelník těší se přezdívkou: „Postrach kuželů.“

Používám své přítomnosti v soudní síni, bych vznesl svou žalobu člověka prostého a pracovitého proti těmto ohavným přežitkům éry zkaženosti, již byla Třetí Republika.

Bychom se vrátili k p. Kokyparkimu, viním ho jakožto člověka mimo zákon, brak společnosti, opovrhovatele sociální povinností, jíž jest živiti sebe, živiti své, a snad několik čížků, jak si já dovoluji ve svých volných pochvilích.

No 1. — Dokonalý, vy jste správný muž.

SPRÁVNÝ. — Dovolte, Správný.

No 1. — Správný, vy jste dokonalý muž. Poradte se s Vaňkem. 2. svědek: Žena Maura Haumusova? Všichni ti před námi mívali jmen na dvě nebo tři místa. Vypovídejte.

2. SVĚDEK. — Dovolte mi podržeti můj sáček. Vzdor sociálním převratům uchovám si vždy svoje voňavky a svůj okrový prášek.

No 1. — Prášek ok? Podvratné. Prohledejte ji.

Dva ultrafialoví strážníci slintajíce a třesouce se, neboť paní Maura Haumuse jest velmi vlnadná, se přibližují. Jakýsi potměšilec zháší elektrické světlo. Výkřiky. První porotce volá: „Při sám Bůh!“ Jest slyšeti po krátkých přestávkách dvojí mužské zavřísknutí, krátké, ale příšerně úzkostné. Elektrické světlo se znovu rozsvěcuje. Oba strážníci se vzdalují, vlekouce tlapy jako přeražené kočky. Paní Maura Haumuse pudruje se s povzdechem.

Porota jest v jakémś snění. Slabý hluk jitření v lidu povstává a zase uléhá.

No 1. — Přistupujeme k dalšímu řízení.

Co myslíte o Kokyparkim?

2. SVĚDEK. — Jest to člověk geniální.

KOKYPARKI. — Pro Boha! ta taška!

TŘI POROTCI *se zájmem*. — Cože pravíte?

2. SVĚDEK. — Ano, jest to člověk geniální. Cítím to. Cítila jsem to. Narodil se s geniem jako jiní synové královští. Naráz byl knížetem mezi lidmi. Radil se k ozdobám těch vyvolenců privilegiovaných, kteří navštěvovali můj salon...

KOKYPARKI. — Pro Pána Boha!

2. SVĚDEK. — Moje jídelna jest ozdobena jeho nejkrásnějšími fonografickými freskami. Ah! ta zvučná křivka, která se prodlužuje v trvání dobovém, zatím co linie rytmuje prostor. Ah! těch krásných chromatických skvrn, které skládají neslýchané valéry se zvuky modrými, červenými, žlutými! Jaké bohatství! jaký tohu-bohu! jaká sensualita v tak velikém cítění!

Vězte, Kokyparki, jak jsem vám to říkala, jste nejbohatším z nás všech.

Máte ještě nevyčerpatelný kapitál krásy.

TŘI POROTCI. — Kapitál! Genius! Kapitál!

No 2 (*katastrofář*). — Toť klam. Kokyparki jest poslední hudlař. Nemá více bohatství na své

paletě než já ve své peněženke. Předně všichni rondibisti byli ubožáci . . .

No 3. — Chromo-fonografie nevyrovná se paleografii, obnovené mocnými methodami těžařskými, v nichž se pracuje na veliko. Vynalezl jsem mechanickou oživovačku palimpsestů.

No 1. — To stačí. Porota ví teď toho až až. Ženo Mauro Haumusová, můžete se odkliditi.

Kokyparki (Wladimíre), jste odsouzen na smrt, že jste nalichvařil a nezákonně přechovával nepřihlášené kapitály.

KOKYPARKI. — Dovolte, říkal jsem to vždy, že mám genia.

PAUL FORT

SVATÝ JAN V LESÍCH

Jest feodální městečko a náměstí má pěkně dokola, vystavené k turnaji, a harmonickou zádumčivostí je lemují šedivé domky našich krajů z Valois. Sladce řada domků vesnických se dotýká kostela gotického krásného, jenž nízkou sínici má, okna veliká a vysoká, jež vznášejí se pružným vzmachem barevného vodotrysku k břidlicím až jemným, šedým jako mha (jdou do nebe) střech postavených v kříž, a kterým, bez zvonice, vévodí jen Kříž a pozlacený kohout, který na oštěpu kokrhá.

Jest feodální městečko a obejmuto příkopy, kde zpěvný teče potůček, jež oživují prací písty, kterých do jasného vzduchu kadencemi sklánějí a povznášejí ctnostné holé paže, pěkný velice, že zrak vám čistí. Pradlen smí-

chy s vody zpěvem pějí. Kakosty a kopretiny, blatouchy v své zimomřivé kráse vánkem měnavějí, soupeřice v trávě s prádlem rozvěšeným po šňůrách — kapesníky žlutými a bílými a červenými jako nach, punčochami, které dlouhy vějí.

Dějte, pradlenky, a tleskejte si kapesníky! Nevyrusíte, vám tvrdím, dřímot zdvihacího mostu, desetkrát už stoletého spáče, v humnech dědiny, kde škola bzučí, tráva pučí, chvíle zvoní, slípka kdáče, mravenec kde vrhá stín, snu zdvihacího mostu neskálíte: ozubená jeho brána podřimujíc o železné podušky jest zopírána vychrtlých dvou věží, které mají barvu starých studnic, klobouk špičatý se na nich ježí.

Získal jsem si vísku francouzskou, v době as, kdy prvně slýchat stehlíka, Svatý Jan to v Lesích, moje radost z ní jest veliká. Je stulena, je stajena, v srdci hvozdů schována, a stojí jen „tři padesát“ mne první den, pak stejně všechny dni až do dne placení — vedle v hospodě, jež náleží mé drahé paní Kontantové. Zítra účty nové načne milá paní, a tak třeba potrvá až světa do skonání.

Nebojíc se, od přírody, přízraků, jež vklouzávají do jízby, v níž dumávám, a v níž dobývá se každý van, tuší básníka, tož nectnosti mé vyrovnává, usmívá se, na pe-

níze pozor dává. Od té doby k ní, toho večera neb v o-
nom dni, mé srdce na pitku si některého krále fran-
couzského zavolá (já dobrý hostitel) rozumí se, krále
z Valois, vykvět vybranosti, aneb předchůdce jich, Ka-
petovce rozkošné. Jiných králů pokojík můj nepohostí,
o jiné už nedbáme.

Nad Compiègneské lesy líbeznější není, a mám zde
tisícero potěšení, když se tvář má do svěžích a modrých
větrů jara zadívá, jež pročesávají jak pěnu nitra hvozdů
hřmotivá. Nové lupínky! lupínky překrásné! Průsvit-
něji nad smaragd z vás každý žhne. Jest z jara všecek
do nich uschován můj feodální, malý Svatý Jan.

Zde po svém přijímám, zde rozmarna si hostí má du-
še, skoro vždycky v důvěrnosti, Filipa buď z Valois neb
Karla VII., neb desátého Ludvíka, a po nich ostatní, nu
však jich nečítá. — Rozpomínám se, že večer kdysi,
ani za mým stolem čtyři zasedli si, zmanuloť se mi tak,
zaslechlo mé vyškolené ucho mnohou pomatenou věc,
nevčasnou, však lahodnou mu přec, když míchali v svá
hesla, pivše z mnoha vín, Taillebourg, Agnadel, Azin-
court i Bouvines.

Nové lupínky, lupínky překrásné, průsvitněji nad
smaragd z vás každý žhne! Jest z jara všecek do nich
uschován můj feodální, malý Svatý Jan.

Ale co v něm zvláště rád mám, jest, že lidé jeho v ale dávají mu diskretně a každý den. Jak jen rozbřeskne se, vstávám, a již drvoštěpové jsou v hvozdu srdci tajemném, ženy, přece hrozné kdákalky, hlomoží jen u rybníčků na ulici Prkénkové, perouce, záhy škola polkne kloučata i dívčice, nejsou nežli dálný bublot, drobné bzučení: sám pak ve starých se černých šatech Svatým Janem toulaje, zbývám s slepicemi, husami a kachnami, jichž řeč jen rozmnožením ticha je.

Ruce v kapsách, pod kloboukem rembrandtovským oči zveseleny, ale ducha pozorného na světelná ševlení, usebírám se a naslouchám, trochu skláním čela, naslouchám jak stárne presbyteř, jak na hodinách slunečních si hrají zlata rozechvělá, slyším útlý trávník mezi chramovými kameny a na náměstí v dláždění, potom, aniž pověťřl bych polekal tím, cítím jak se znovu rodí ve mně staré skočné písně těmto lípám, jež jsou tanečnice tuze znavené, rozestavené kol lávky, na niž usedám si, krále očekávaje, jenž z mého byl by plemene.

Jako na zavalanou se za zdvihacím mostem noří kterýsi. Ludvík Hašteřivý, stará známost moje. Sám dle svého zvyku, v přílbici, pln zbroje. Oklopen jsa svými husami jak plukem bělostným, chvátám, přibíhám, jest zvyk to, kterého se šetří. Mých dvě rukou napřaženo... Ludvík úzdu odhazuje do pověťřl... bum! těžký váleč-

ník mi padá v objetí, s výšky svého klusáka, lepé domáci to labuti, a válíme se vesele po francouzské zemi, uprostřed mých husí, jež jsou plny uklánění. Nuže, zatím co se válíme, načata jím rozprávka: „Markytka, můj drahý, byla duše andělská, víš, přec, a Buridan byl sa ...;“ zakašle, já uprdnuv se, skončím: „meci“

O patník se usadivše znenadání, zastavujeme se, modré nebe v čela nám se sklání, po dvou sedmikráskách máme v rukou. Učiňte tak rovněž, přátelé, jichž srdce s námi tlukou.

Zkrátka, vstaneme zas, druh jsme druhem okouzlení, neobviňující z pádu svého pranikoho. Buď si vinen sultán turecký neb svatý Jan či svatý Juda, nebo příliš dvorné příchynosti projevení, co je z toho, nebo větérek jenž vál, či úzda, křemeny, nic na tom není; posléze, což pád? sen, praví Apoštol. Nechť každý opráší si kolena, drobným přetřením jen, se svou sedmikráskou, a jest vše zas dobře. Jarní doba milená.

„Moje labuť, takhle?“ vece král. — Drahý milostpane, nechte tak: vaše zvíře vznešené, takový náš věk, s mými republikánkami husami si dělá kola na ulici Prkének, hlavu pod vodou a ohání se ocasem. Sire, na víru dím jakobína starého, že v rodinném jest kruhu svém. Labuť a husy od devětaosmdesátého. .“ —

„Vsaď se! dí mi král, novota mi za mák není milá. Žádám, aby husí hra se třiašedesátkou zastavila.“ Zreza-
vělé rámě sira na svém zaprášeném, toliko by se mne
radost měl, jej po osadě provádím jak její majitel.

„Tož nemáte novot rád?“ Ach! můj synu, tolik hnusím
si je, jak mi příjemno se smát.“ — Nu, jistě bez ostychu
se mnou půjdete si srknout starého teď burgundského,
ctí to hospodského víchu, jež jsme tamo zřeli. Když
ses napil, směj se! kterak píseň velí.“ — „Vsaď se! volá
král. Převelicí světci z ráje, za svědky vás беру, se mnou
fikslařsky se hraje. Ač Enguerrand, ten z pekla syn, to
říká, nikdy rohoun nebyl jsem: to sobě pamatuj.“ —
„Hé, panoval jste jen dvě léta, šťastný kníže můj.“ —
„Nejsem rohoun! a ne rohoun! tisíc hromů!“ — „Mi-
lostpane, jdeme mimo Školu, nemá okna k vůli těmto
slovům otevína. Opičata nerozesmává než píseň ku-
kaččina.

Slyšíte-li historii Francie, již vyzpěvuje, na všech pr-
stech počítá, kde který uvnitř malý bandita? — *Lud-
vík IX., Svatý Ludvík... Ludvík IX... Ludvík IX., ah ne!
Ludvík X.* — pan učitel, jenž bez všl pochyby jest uče-
nec, se mohl spléstí — snadná věc. Všichni krky své
už vztahují! Pst, můj milostpane, pojďme raději. Vždyť
kukačky my nejsme.“ — „Vsaď se! ještě jednou, vsaď

seš dlužen budeš mít tři číše za svůj 89., Buridana, a za tohle slovo.“

Králi svému ruku podal jsem, i stiskl mi ji král. Podél velmi staré zdi v tom velmi starý potkan utíkal. Já pak jsem se osykal, jak osyká se velmi stará osyka. „Hoj, kdosi nový, co můj pán mu říká? Byl bych myslím lépe učinil, nevylézáje ni z pokojíka.“

Potkan zamířil si na nás.

Nikterak jsme nechtěli ho dočkatí, a pelašice, bychom nestali se jeho obětí, zástupem svých podivovatelů provázení, hus, jež plny byly ironie, kachen inkvišitorů, a slepic, ah! můj Bože, víc jich nikde není, celým slepic císařstvím, štěbetavou drůbeží, jež promísena agitátory se proucími kde s kým (jak z bajky nějaké by vzešli) o lidském a bědném našem rodě, před tvářmi jsme Přítomnosti s Minulostí kde se vzali tu se vzali, čelem k chrámu, jemuž kazisvěti pokoj dali.

Jak jich smutek malý není, jak jich zmatek hluboký jest, těch, kdo starými jsou portály, kdož starými jsou věžmi unesení, putujících za troskami slávy, don Quijotů bez únavy, kteří, zamilovavše se do snu z kamene,

se náhle zastavují, hrbol na čele, a v hlavě archeologii! Prst důvěrný a přece netrpící odmluvy: „Pane, ejhle kostel, pravím vám, jest gothický, což kde kdo ví.“

„A tuze mi se líbí. Chodil jsem tam ve svém mládí, vece král, jenž lhal, což činí každý dobrý král. Nepotřebuji už na mši chodit nebožtíci. Věru, ale jaká zvonice to ztepilál“ mručel pod přílbicí. Toť aby lichotil mi, jistě, přebлаžený král. Zvonice, vám přísahám, tam vůbec nebyla, ba ani v naději, ni známky ne, a zvlášť ne podepřena o zeď, na niž kočky čurají.

Což ale na tom! Zdaliž přízraků moc známe?

Ucouvl jsem o krok, o dva kroky, deset jich, a zastavuje, na jemnou a sladkou jal jsem šilhati se střechu, obě ruce do kornoutu na očích, jak trubadur své kolébaje křehké tělo. Na mou věru, nic mé oko neuzřelo. Ale kohout na svém oštěpu smrt krásnou měl. Šípy zapadání pod křídly hruď jeho prořata, krev srdce vylévala mu na hrdlo ze zlata. „Kohout ustavičně šípy protkávaný, který nikdy nespadne!“ Král Hašteřovec, stiskaje mi paži, pověděl mi potichu, a jeho přílba, přílba jeho podřela mne na uchu. Vzduch všecek jak by naplněn byl zvuchým střetnutím se zbraní. Usmál jsem se na střechu, teď hrdličkami opuštěnou, mrzut, že mi nelze odletěti s nimi.

Studnice že ucpána jest moderními, tomu náramně se smál. „Což tu nepijí než víno, pane Paule Forte?“ načež dlouhým ze železa prstem, zakončením paže osudné, jakous ucpávku mi ukázal, ne valně přízračnou, Popošli jsme k tomu; stanul pojednou. Sudlici v zem zaraziv, a jako tis své tělo v plné zbroji narovnav, jež věru tlačila jej čahouna: „Zde dva jeleny den kterýs darem dal jsem sladké milence, si zahuboval. Vzpomínky, vy sama bolest jste! Ó meči, který crčíš krví! Ó lásky naší dnové první! Byli jeleni dva šestiletí. Krásná hovada.“ Ukázal mi na místo, jež ctným a dýmajícím hnojem bylo přikryto, v němž slípky hrabaly.

Rembrandtovským kloboukem jsem ctného muže pozdravil. Zasmušile hasla jeho zbroj. Naše oči, a tím také nebe, ukryly se pod závoj, a naše stíny zemi česaly vždy v delší dáli. Že snad dobré bude krapet napítí se, jsme si ujednali. •

„Hé! paní Kontantová, muže chlapíka vám vedu... Němota, můj milostpane, nijak nebude vám na závalu. Zaplatíte-li co náleží, paní Kontantové málo na vás záleží. Honem ke mně do jizby. Až vejdete.“ — „Až vejdeš ty.“ — „Ejhle soumrak, ejhle, na stole již máme. V těchto číších moje burgundské, tu kousek omelety, libo, milostpane? čtvrtku salátu? neb kýtku vepřovou?“

Odoláváte ? Jste příliš roztomilý. Tedy napijme se ve se le zde vína bídného, jež aby husy pily.“

Tolik vypil ho, můj pán, že hlava mu se točí. Svalil se. Z přílby odšroubované mdlé vyhlédaly oči, ano, hříčkou stal se kočce pod mým stolem. Hvězda která s po nebesích čistých toulala se, jako zlatý kapřík ve vodě smaragdové, labuť fantastická (zvýší půltřetího metru bezmála) zobanem svým z spěži do tabulek okenních mi klovala.

Dotěrný ten zoban vzácnou, okkultní moc má! Otevřelo se, a svěží větřík vanul do okna. Hlomozem se vzbudila má oběť žalostná, pohotova, na mou věru, v brnění svém velice, neb jí ihned sama naskočila *vílí* přílbice. Ludvík nic neřekl na pád, mručoun povahou, vyjímaje se, tak zastřen ctností svou, jak šašek, jemuž, ač jest otevřena větrům dobrodružným, jako filosofu na lebce se vážně tváří veselá a zahrocená čepice.

Přitáhl jsem šrouby králi svému. Dobrá. Neviděli jsme se ani neznali. Lehkým poskokem se octl v sedle kobyly. Poskokem ne méně ztlumeným jsem já pak ocitnul se na trávníku. Za takové skoky moje přizemí jest hodno vřelých díků.

Pěšák vyprovázím, na konecaž vesničky, krále, který mi byl seslán oblaky. „Tvé burgundské, můj synu, to je pro rasy; mladé náramně jest? nebo staré? Víno bez rasy. Ale, dítě drahé, aby utěšilo, dost má sil. Mezi námi, abych zahnal..., málem bych se býval zpil.“ Pochopil jsem jemnou, téměř roztržitou narážku zde na ztajený žal, pod větou již nedokončil, tedy tichounce jsem zašeptal: „Tož výboj rozkošný svůj, anděličku Margot, zaškrtil jste přece?“ Upřev na mne díry helmice své, vece: „Ty jsi hloupý smrad!“ a potom, paží prostor trhaje: „Já měl ji rád.“ — „Ah, sladký pane, vaše láska, již mám za jistu, přec nečiní, by děva spanilá ta krapet kurva nebyla.“ Povzdych z tlumeného pohnutí, pak velmi důstojně se vzdálil, oštěp v třmenu, za kolébání své labuti.

Slunce, rozdmýchujíc pod stromovím ohně naposledy rozžaté, dlouho aureolou krásnilo zbroj hrdinovu, řádu svého rytířem jej pasovalo stokráte, paprsky jak mečem poněm přejíždějící lehounce. Tak Příroda jest něžna na ubohé milence. Veliký stín tohoto spěl po houštinách, které cestu roubí. Na hnátnici levou pěst a přitaženy otěže, tak viděl jsem jej máliti se nocí v starém doubí. Trojuhelník ohně zářil jako malované okno v jas-u, mezi jeho ramenem a hrdým švihem jeho pasu. Nad neštěstí povýšen i nad úděly, jak muž statečný, jenž

peklu srdcem čelí, zmizel, hrd a plachý již, a necháváje, by své brány z listí uzavřely za ním kmeny háje.

„Sakra Hašteřivče, dím si potom, sakra Hašteřivče!“

Loket na zábradlí, v Prkénkové ulici, o lásce jsem snil, již rosničkami inspirovány jsou hvězdy večer svítící, o lásce tak tajemné, — oh! co to žárlivostí v této vlně stříbrné! — až poryv důkladný mi hlavu obrátil... V černých lesů širé dále, na vrcholku buků, zřel jsem, kterak v temno host můj královský se halí, kterak plyne na své kobyly, jež rozplavši svá křídla znenadání, odnáší jej majestátním letem, tiše, bez vyhazování v ony nebes kraje, v kterých vládne nedotčenost etheru a které Bůh, v své převznešené opatrnosti, důvtipu lidského se obáváje, si uchoval, že vyvolené své zde uhoští, že dá je toliko všem vydědčným ze života, krásný zde jim vzdělav dům, podmaněným, posledním již budou nejprvnější, sirotám a — rohounům!

Já však věru klidný zůstal jsem. Ubohý můj Hašteřivec král své peklo odnesl si pod svým krunyřem.

— „Ó jak noc je spanilá! jak mocno srdce moje! vykřikl jsem, učiniv tři kroky čtverylkové, převysoko

potom v dlaně zatleskav vstříc blankytnému francouzskému nebi, ah! jak opojno zde! jaká radost! nuda se zde nezašklebí! Všecek éther květy liliovými, ó noci, hle, jest prostrkán!... Květy liliovými? si rozmýšlím, a nehty v hlavě mám. Ano, jakou myšlenku bych o tom měl? Bah! obraz ctný jest, ale most jak trošičku by ujížděl. Dobrá. Rychle ukažme mu, že jsem z míjejících tváří. Na sasanky pojďme v luny záři.

Dobrá vůle, podepři mne! Ctnosti, pomoz bédě mojí! Svět jest čím jest, stojí právě za tolik, zač stojí. Měsíc přibývajcí se točí kolem osy. Budu na flažolet pískati? Snad — asi. Jak se stmívá. Ale spíše, jaká jasnost sívá. Nikoli, jak vítr vane. Ó prachu, odnáší-li vítr stíny vytrhané? Ó prachu luny, jsem tvůj pronásledovník. — U cihly *kra* Hašteřivcovy! — Luno přibývajcí, korouhvičko potulná, toč, toč se, toč! Mám-li za zlé míti některému, některé, a proč? Ale burgundské, cos učinilo z mojí důstojnosti přimračené? Zdali, v Číně isa, bych ibisem byl na zástěně?

„Myslím na to právě, a co mimo šli jsme, sasanka spala pod lesem... Pst... Vášně naše, vratme se.“ Ah nuže, ano! co jsem našel, vrací se, v loži svém? Uhodnete-li, zde tisíčka. — Krále svatého Ludvíka.

Také mohla sázkou býti desettisíčka.

**Nové lupínky, lupínky překrásné, v svitu luny tisíc-
ceré opály!... To jimi maličký můj feodální Svatý Jan
se v každém jaře obalí.**

Přeložil B o h u s l a v R e y n e k.

FRANÇOIS PORCHÉ B Á S N Ě P R O S O U

1

Těžký mrak věsí mi na hlavu zajisté cosi jiného, než hrozbu deště: obávám se neurčitého neštěstí v jeho břidlicovitých zabarveních.

Na řece, jejíž sinavost zhoustla, kresba haluzí jest ostřejší černí: všechny moje myšlenky jako listí obracejí se z zeleně v ponuru modř.

Jaký lehký a živoucí postoj má přece Notre-Dame v tomto vlhkém chladnu! Kterak cítíte, že zde jest doma!

Její architektura má za prvky svatozáři, chmurnou vodu a oloupený strom.

Vzdušna, hluboka, zježena, ze všech snův mlhy složila svoji krásu, jež jest modlitbou.

Ó, bych mohl takto, vezma oblak, bahnitou vlnu a holou sněť, z těchto rozptýlených not učiniti zpěv, který byl by symfonií mojí lásky a klimatu!

Kolik mosty pařížské, v noci, mají zamyšlené vážnosti! To jsou obrové na lemu propasti, sní opření o svoje lokty.

Mezi dvěma jiskřícími břehy prostírá se temnotné pásmo, širá prohlubina, která vám vvívá do chřípí svůj měkký, zavlhlý dech.

Nic neodhaluje v temnotách záludné přítomnosti, vyjímajíc onu mdlou svěžest nebo také, zjeviv se napříč odlesku, onen bizarní těsnopis, jež kreslí proud, a který ihned zase smývá.

Toť, po tisíce let, táž věta, již voda ustavičně odvíjí, tak stará jako život a sklouzající jako on.

Stará také jako smrt jest tato věčná věta, neboť život a smrt se přelévají druh v druh, aniž kdy by přerušili svých vzájemných výměn.

Začátek věty je zapomenut, konce nemožno předvídati; každá vteřina napíše několik slov, kteráž, odtržena, tvoří záhadu; a samy znaky této záhady opět jsou zakrývány následujícími.

Ano, proč tebe, proč právě tebe?

Všecky tváře světa, až do nejnevďěčnějších, mají cosi v sobě, co bych byl mohl milovati.

Budiž znetvořena jakkoliv, ještě jest obrazem Tváře božské i člověk ze všech lidí nejškaredější.

Všecky lidské tváře požadují mé lásky.

Zástupy neznámých, natlačené ve stínu kol mne, žebrají o pohled něhy.

Posunkem ruky v každé chvíli denní odstrkují tyto prosebníky.

Oni však, v každé chvíli, oni se vracejí vlekouce se po kolenou.

Když, sklopiv očí, pomalu jich opět pozdvihnu, u-
zírám, od svých nohou až na obzor, v úhlu pohledu, který,
čím výše se zdvihá, tím dál a dále se rozpíná, celičké
moře tváří obrácených na mne v očekávání.

Proč přec tebe, proč právě tebe?

Abych tebe oděl, obral jsem tolik svých bratrů!

Abych tebe stihl, šlapal jsem po nich!

Ah! rozumím té neúprosné masce, jež někdy ve smrti na se bere tvář těch, které život oklamal, onomu vzhledu nevražení, který jako by nám říkal: „Na věky mi to splatíš!“

Z frančtiny přeložil Bohuslav Reynek.

Gaëtan Bernoville

LEON BLOY A NĚMECKO

Přeložil Otto A. Tichý

Bylo-li kdy Německo nenáviděno nenávisť, jež by je karabáčovala všemi hyperbolami opovržení a hnusu, bylo-li kdy chováno v ošklivosti dlouho, s pečlivostí až nábožnou, s hloubkou citů věčných, bylo to od Leona Bloy.

Veliký ten spisovatel, jenž ve svém mládí setkal se ponejprv s Německem drže pušku v pěsti, pil tehdy až do poslední kapky kalich porážky. Na sklonku života, když se toho již nenadál, dočkal se, jak civilisovaný svět, který nás opustil v r. 1870, posléze vstává, ozbrojuje se mstitelským kyjem a volá: „Už dosti toho!...“ Ale ironie věcí! hle, Bloy umírá před hodinou rozhodného vítězství. Alespoň nepochyboval o konečném zdaru a tato jistota rozlila své libé světlo po agonii, jež se počala 31. července 1914 a právě se nyní teprve končí.

Terčů nenávisť Bloyovy jest bez počtu. Nenáviděl Buržoy — tohoto nepřitele Absolutna — člověka záležitostí, bohatce, jenž nežije pro chudého, akade-

miků, šplhavých literátů a všeho, co jest prostřední na tomto světě, a světa moderního nenáviděl vůbec... Co bych ještě řekl? Jeho záští vyznačují se tak jednoznačnou prudkostí a násilností, že v nich nerozeznáváme hierarchie. Nic se mu však nezdá tak hodno ošklivosti jako Německo. *Německo pode všecko!*... Francouz, byť si byl sebe plošší, uchovával aspoň ve svých očích onen jas syna Francie. Bloy neměl mu časem za zlé leč to, že halil do špinavého pláště urozenost svého původu... V Němci však nerozeznával leč prostřednost bez mezí a bez protiváhy, tedy bez omluvy, nízkost podstatnou, které nic nemůže vykoupiti, ana minulost této rasy nemá žádného pokladu urozenosti, nýbrž jen svědectví o historické hanbě, jíž není rovné.

„Není historie tak dokonale potupné jako historie Pruska, píše Bloy. Vyjímaje Bedřicha II., jenž byl moudrý lupič a tuhý sodomita, dynastie Hohenzollerů jest ustavičný tok hnisu a nevylovil bys v něm jediného velkého činu. Když se jim dostalo německé hegemonie — ví Bůh za cenu jakých diplomatických křivd a jakých mrzkostí, zvláště však po zákeřném útoku roku 1870 — jejich jedinou snahou bylo aklimatisovati démona pruského v celém Německu a dosáhli toho se snadností, jež děsí.“¹

Válka r. 1870 mohla zvýšiti záští Bloyovo proti Německu, nebyla však jeho příčinou. Instinkt račový,

¹ „Rozjímání Samotářova“, str. 132.

který z mnoha důvodů byl u něho zvláště mocný a jasnovidný, ujistil ho bez jakékoliv zkušenosti vlastní o německé hanebnosti . . . Abyste ho pochopili, připomeňte si onoho Latiníka vyšedšího ze samého srdce vzdělaného lidstva, z Říma; obránce věčného Města proti Albě; trpělivého dobyvatele tisícerych měst slavného polouostrova; hrabivého ale intelligentního skupovatele veškeré krásy; přemožitele Karthaginy, toho obrazu Germánství jejím barbarstvím, nalíčeným vzdělaností; vládce, jenž díky methodickému duchu výbojnému, v němž srůstá síla se svůdností, ovládá tu oblast Středomoří, slavnost slunce a kolébkou Umění; toho Latiníka, absolutního pána nad říší, jaké se již nespatriilo, assimilujícího si ji úsilím nepřetržitým, mocným a podajným, jež bralo zřetel ke zvláštním tradicím každé račy a zúrodňovalo ty jejich dobré vlastnosti, jež slibovaly přinésti užitek; toho Latiníka shrnujícího ve své osobě půvab i sílu, světluou myšlenku i vybraný sen, míru i moc, podrobnou organizaci s inteligencí, vše to ve slitině dokonale harmonické, v kvádru bez trhlin, stmeleném tím pouhým názvem *Občana Římského*; a toho Latiníka zvláště přistávajícího k nejkrásnější zemi světa: ke Gallii, podrobujícího si ji nejdrsnějším úsilím vojenským, jaké kdy bylo vydáno, a hned po té splývajícího s Gallem, by vytvořil během generací ten úchvatný skvost země: *Francouze*, a tohoto Francouze posléze, syna Latiníkova, uvádějícího svoji zemi, rozkloubenou na chvíli

zbořením se Císařství, zpět v jednotu latinskou, zabírajícího tím na svůj vlastní vrub zkušenost římskou podle útvarů dob nových, a zběhlýma, trpělivýma, vytrvalýma rukama svých králů hájícího jednoty království proti dělitelskému a rozdrubujícímu duchu Velmožů, sjednocujícího, sjednocujícího bez oddechu, ale ochotně skytajícího sluchu naučení římskému, to jest omezujícího a zpodajňujícího ono sjednocování tím, že ponechává potřebné a plodné zvláštnosti a jednotlivosti; tohoto Francouze zahrnutého dary ducha, majícího literaturu vůbec nejkrásnější a nejrozumitější, s úsměvem kochajícího se jemně krásami země, v níž hory a údolí, roviny a pahrbky, řeky a potoky, moře a jezera skládají krajinu harmonickou a vkusu dokonalého pod měnivým zrcadlením mírného ovzduší; tohoto Francouze, — abych navázal na nit historickou, — dosahujícího politikou smělou i zároveň plnou jemnocitu a bdělou blahobytu nikdy nedostiženého, záření všemocného; potom prudce přerušujícího velikou Revolucí věkovitou tradici, procházejícího však těmito bouřemi a zmatky, aniž v nich co ztratil ze svých hlubokých vlastností, a po této orgii prázdných slov a chimer přijímajícího, adoptujícího tvrdý realismus Císařství Napoleonského, a v mžiku si podrobujícího celou Evropu rozmilou a nenadálou fantasií svého genia; tohoto Francouze prožívajícího v jednom století mnoho změn politických, nedočkavého nových zkušeností, zkoumajícího je vše-

cky, v žádné nenalézajícího utišení svému bolu; a přesto, ač každý jiný národ stokrát by se byl zmařil v takových dobrodružstvích, přečkávajícího je každé, co dím: přečkávajícího? velikolepě živoucího, dobře to víme, poněvadž dostačilo, aby se ho Německo opovážilo dotknouti, a on ve chvíli, kdy se opravdu zdál vězeti nehlouběji, našel opět dědičné zdroje energie, stará plodná záští, nejkrásnější idealism rozdrážděný, aby se vztyčil, silen a křepký, se svaly napiatými, přímý jako svíce, s okem orlím a s dvěma kolmými rýhami mezi obočím, podobaje se synovskou totožností přes kolik tisíc let pravému „velikému předku“: legionáři římskému. Postavte tohoto Francouze na proti Němci . . . Toť Leon Bloy před Barbarem.

Neboť tento historický ohlas prochvíval Bloyou hluboce. A nikoliv aby si toho byl neuvědomoval: vždyť tisíckrát se prohlásil ve svém díle Latiníkem. Nechť cokoliv mu vyvolalo Německo, reagoval jako Latiník a protože Latiník. Sotva se na příklad vrátí s nové výstavy válečných kreseb a maleb Henry de Grouxa, píše mu:

„Prusko stálo mi před očima, ohavné Prusko, nenapravitelné ze svého tisícletého barbarství, vyšňořené však jako samothrácká poběhlice vším, co se mu podařilo ukrásti urozeným národům Západu. Přecházel jsem mimo tento obraz, *cítě, jak mi kypí všecka moje krev starého Latiníka* proti plemeni ohavnému a de-

ptajícímú vše, co posvatného, pěstěnému démony, jichž křesťané jsou povinni se štítiti.“¹

Nikoliv, to nejsou prázdná slova, tyto dávné odkazy, nýbrž velmi účinné reality. Projevují se u všech Francouzů a jimi nejobyčejnější, nejneotesanější z nich vyniká ve své podstatě nad vycvikaného Germána. Působí-li náhodou na duši puzenou přirozeně k Velikosti a jež si jest vědoma, odkud běže svůj původ, tehdy přináší ovoce u vši mohutnosti, s veškerou krásou. A která duše než Bloyova duše, na níž prostřednost nikdy neměla kořisti, uměla lépe zúrodniti jich setbu! Tyto tituly urozenosti, jimiž se honosí naše historie a jež zdobí každého Francouze, Bloy je choval urozeně a bez úbytku. Jsa žárliv na toto slavné dědictví, hájil ho neúnavně proti jakémukoliv dotčení, jako latinský aristokrat, jímž byl, jako patricij.

Ani theorie, ani zkušenost neučinily Bloy protiněmcem; stalo se to temperamentem, instinktem. Podstatné vlastnosti jeho myšlenky ho spojují přímočaře s jeho latinskými předky; ony pouhou svojí existencí a bezděčnou reakcí rozlícují ho proti Německu. Co si lze pomysleti různějšího než Germána a čirého Latíníka jako Bloy? Pohybují se na rovinách protivných až i v prvotním konu myšlení: v přemítání. U Bloy vše jest jasnost, vše jest světlo. Detaily jeho díla tíhnou a pořádají se k několika základním bodům. Vše podružné jest v něm poplatno hlavnímu a všechny myšlenky jsou v

¹ „Rozjímání Samotářova“, str. 146.

něm pro čtenáře rázem postižitelný, samy o sobě i v jejich vztazích. Vše v nich jest lehké, poněvadž to jest oproštěno od hmoty a pouhý duch. U Germána však proces myšlení jest skoro konem hmotným, analogickým línému, massivnímu, bolestnému trávení dyspeptikovu. Germán, ani dost málo se nesnaže zniknouti hmoty, kochá se jí a hrouží se do ní se slastí. Jeho myšlení zůstává intimně smíseno s tímto cizáckým prvkem, nabírá jeho tíhy a nízkosti a z tohoto protipřirozeného páření vychází jenom rozplizlý zárodek, který se vyvíjí úpěje, v tisícerych mukách a nekonečném znetvořování. Přes svou zdánlivou rafinovanost myšlení německé zůstává u slabikáře, v barbarství.

Též vlivem této nezhojitelné nemoci duchovní Němec jest také přirozeně heretikem jako jest Francouz katolík, podle nejprísnější definice orthodoksie římské. Opravdu nic tak čistého, tak světlého, tak logického jako katolické dogma. Myšlení německé vpravuje se do něho špatně; mrákota, z níž jest utvořeno, prchá instinktivně před touto jasností. Němec v tomto světle trpí a stená, tak jako noční ptáci ve světle slunečním; hledá tmavých koutů, bludařstev, aby tam lépe dýchal. Dějiny vztahů mezi Papežstvím a samými německými katolíky jsou jen spory a hádky. To proto, že německý katolík jest stále v šestineděli bludařství. On tak ochotný se sploštití před dogmatem vojenským soplí pod kázní katolickou, poněvadž v ní třeba přilnouti k dogmatu jasnosti. Jaké sympathie

mohla zakoušeti pro pobožnost germánskou Víra takového Bloy, jasná, úplná a tak absolutní, že si přála návratu vladařských prutů, jichž užívala Církev ve středověku, jen aby všude bylo světlo.

Latiníkem jest Leon Bloy i svou láskou k synthesi, kterou ostatně žene až v podivnou neschopnost analýsy. Vidí toliko širé pláně, na nichž obstojí jen málo detailů, pro celek nevyhnutelných. Jeho myšlení výš a výše vždy vystupující nevidí z kraje leč to, co ho odhalují vrcholy horské: prostory a horizonty. Nezná jeho detailů. Úzkostlivé pitvání Kantovo, kdyby je byl nešťastným osudem poznal, nebylo by ho leč dráždilo ke zvracení.

Co se zvláště hnusí Bloyovi u Němce, jest naprostý nedostatek ušlechtilosti, velikosti, hrdosti, duch pokrytství, potměšilé smlouvání, hanebná zakrslost prostředků poskytovaných myšlenice sprosté. Každý Francouz zakouší téhož pocitu, ale Bloy, jenž vše pociťuje upřílišeně, cítil takový hnus, že by byl nemohl za času míru potkatí nějakého Němce, aby se ihned neohlédal po obušku, jímž by ho skolil. Nikdy nemohl snéstí lidí prostředních... Ký div, že tak bouřlivě reaguje při spatření rasy zaslíbené zcela úplně kultu prostřednosti? Čta knihu Mořice Busche o *Bismarckovi* volá: „Ale jest mizerný ten duch německý, když taková kniha, v níž se vypravuje válka den za dnem, nezapůsobí ani jednou dojmem velikosti!“¹

¹ Žebrák Nevděčník.

Bloy, který často zdává se až nelogickým, trhaným, bez příčiny násilným, jest v podstatě velmi koherentní. Myslí v absolutně, soudí s hlediska absolutna. Všecky myšlenky jeho tam hořknou, a tím se vysvětlují jeho výstřednosti. Jeho důvody, nenávidět Německase vážou všechny v jednom svrchovaném důvodu, v němž podružné, relativní nemá čeho hledati. Poslyšte, který to jest důvod. Bloy vysvětluje německou mrzkost opravdovou ďábelskou posedlostí, démonským zachvácením a zabráním rasy již předem ustrojené k tomuto otroctví svým nízkým původem. Tímto Satanovým porobením země Němců, o nichž jste se rádi domnívali, že to jsou lidé pokojní, „dobří manželové, dobří otcové rodin, na způsob plemenivých vačnatců“¹, stala se z nich náhle „pod klackem poháněčovým . . . bez jakéhokoliv přechodu vztekla hovada, bezpečné nástroje zkázy, znesvěcování, krveprolévání, žhářství, násilí, pekelných ukrutenství . . .“² Ježto vše zde na zemi jest zobrazením věčného antagonismu mezi mocnostmi nebeskými a demony, Bloy vidí „ nynější Evropu, to jest celý svět, jako pyramidu, na jejímž vrcholu dřepí Prusko, nepřítel Boha i lidí. Odtud přicházejí neblahé účinky, rady zatracení, rozsudky smrti. Toť místo lži, proradnosti, blbé pýchy, zuřivého šílení velikášství, toť ráj Satanův, jenž se tam dává zbožňovati v odporných způsobách císaře shniliny.“³

¹, ², ³ „Rozjímání Samotářova“, str. 128 a další.

Proti tomuto děsnému a odpornému vidění Bloy staví zářný obraz Francie a třeba věru říci, že žádný nacionalista jí nepostavil tak krásného podsloupí jako toto, zbudované francouzskou vroucností Bloyovou, který ostatně měl tak pranepatrný zájem o nacionalism. Nejurozenější epitheta, nejzbožnější hyperboly, nejkrásnější úbory, Myšlenky a Slova, jimiž obraznost básníkově může přiodít ženu vášnivě milovanou, se-souvají se vniveč u nohou plamenné reality, kterou jest Bloyovi Francie. To proto, že mu není toliko svrchovanou panovnicí idejí, oblíbeným domovem všeho umění a vší poesie, nejklasičtějším národem svou jednotností a ladným spodobením se k rodné prsti, „nejkrásnějším královstvím, jaké jest pod nebeskou klenbou“, jestiž především, a ne snad obrazně, nýbrž v nejpřísnějším smyslu „Královstvím Božím“.

„Po Israeli, jenž výsadou znamenitou byl nazván Lidem Božím, není pokolení na zemi, které by Bůh tak miloval jako Francii. Vysvětliž si to kdo můžeš. Říci, že jest nejkrásnější a nejušlechtlejší z národů — o čemž ostatně není sporu — nepoví ničeho, poně-vadž tento božský statek vlastně musí býti věnem Vy-volené. Zvláštních zalíbení Božích nelze ospravedlniti leč jeho libovůlí, kteráž jest dokonale a božsky nevý-zpytna.

„... Ježíš Kristus, jediný zákonný mocnář a suzerain všech mocnářů z bláta a popele, nemohl míti jiného království pozemského než království Fran-

couzské. Nepomyslíte si ho králem španělským nebo anglickým a posledním stupněm šílenství nebo směšna by bylo na příklad domýšleti se, že kraluje nad Prusy nebo nad Bulharskem. Svět jest nesmírný příbytek, v němž by nebyla než jediná komnata královská a jediné lože rozkoše pro Krále Francie ukřižovaného ...“¹

Francie, již Bůh vede za ruku, jest tedy samou podstatou věci a od celé věčnosti nepřítelkou Německa, které obývá démon. Není politiky, jež by odolala tomuto faktu: antagonism ten potrvá co svět světem bude a pře konečná bude rozřata Bohem samým v údolí Josafatském. Triumf Francie se však potvrdí ještě před koncem časů, neboť není možno, byť jen na chvíli, aby snad Satan zvítězil nad Bohem. Tak také výsledek nynějšího zápasu není nikterak pochybný. Ovšem že dlouho nepřichází a Bloy se až třásl netrpělivostí: „Nejšpinavější národ na světě opovážil se vztáhnouti ruku na samu vlast Johanny z Arku, na Lotrinsko, a to jest jedním z nejdrtivějších důkazů Boží trpělivosti, že nebyl dosud ztrestán za tento zločinný útok.“² Trest ten však přijde; byť i bylo k tomu potřebí přímého, ohromujícího zakročení zázraku, nadpřirozeného příchodu „Někoho“, jakéhosi „Osvooboditele neznámého“, jenž vymete Německo ve jménu Božím a Francie.

¹ Johanna z Arku a Německo, str. 13. a 14. orig.

² Johanna z Arku a Německo, str. 24. orig.

Lze tedy obracet i myšlenku Bloyovu na kteroukoliv stranu: tento čirý diamant neplane nikdy leč žehy latinskými, žehy francouzskými. Až do jeho stylu není věci, jež by neodhalovala jeho původu. Spřizňuje se se stylem Ciceronův, Titů Liviův tak jako se stylem Montesquieuův a Bossuetův; jest z téhož rodu. Na důkaz z tisícerych jiných příkladů přečtete si větu z *Krvavého potu*, která mi v tom smyslu vyhovuje co nejúplněji. Jde o francouzského vojína z r. 1870, který hodlaje přepadnouti v hnízdě tlupu Prusáků jest napřed povinen utratiti hlídku, a to *bez hluku*:

„Tirant alors de sa poche un de ces larges couteaux à virole, tels qu'on les fabrique à Nontron, et l'ouvrant avec précaution derrière lui, pour qu'aucune errante lueur ne vint s'égarer sur la lame, il avait si bien pris son temps et calculé son élan que le mouvement giratoire par lequel il trancha du même coup les deux carotides s'opéra dans la même durée d'éclair que le bond de grand félin noir qui le porta comme une ombre sur l'étranger.“¹

Řeknete, že to jest jenom fráze, jež nedokazuje ničeho? Zjevuje Latiníka. Jasnost, bezúhonná čistota stylu, jež snoubíc se s harmonií učených period praví vše, co si přeje říci, pouhým nevyhnutelným počtem slov, aniž by tím byl čtenář unavován, neb jeho sluch se opájí zároveň hudbou Bloyovy řeči, — takové vlast-

¹ Krvavý pot, str. 31. Česky: „Vytáhnuv tedy s kapsy jeden z těch širokých zamykáčů, jaké vyrábějí v Nontronu, a otevřev jej pozorně za zády, by žádný bludný odlesk nedopadl na ostří, tak dobře si zvolil chvíli a vypočetl odskok, že krouživý pohyb, jímž přefal najednou dvě krkavice, udál se v témž okamžiku jako vymrštění se veliké černé kočky, jež ho vrhlo jako stín na cizince.“

nosti svědčí o veliké tradici; jsou neproměnným dědičným údělem jistého pokolení. Stylem tím se věrně tlumočí myšlenka, jež dobře nabyla vědomí sebe, myšlenka jasná, myšlenka latinská. *Což dobře se chápe* . . . Ten školovec Boileau, nechť sebe nudnějším domrzou by byl, na konec svým francouzstvím měl pravdu. Germán nikdy by byl nenapsal věty, již jsem citoval i kdyby si byl sebe déle tím mučil mozkové blány, poněvadž útvar myšlenky germánské toho nedovoluje.

*

I kdyby byl Bloy nikdy nespátril Němců při práci, nejinak byl by o nich smýšlel. Tož on je spatřil hodně z blízka a takové setkání nebylo právě s to, by pozměnilo jeho úsudek. Válka z r. 1870, v níž se mu ukázala bestiální šerednost Průšákova, dala mu inspiraci k jeho snad nejkrásnější knize: *Krvavému potu*. Mohl mluvit o této válce, byv jejím účastníkem a ne toliko divákem. Opravdu sloužil po celé tažení v dobrovolnickém sboru Cathelineauově. A způsob, jak nám o ní mluví, dostačí, by nás ujistil, že ani jednou neopomine zmařiti Průšáka.

Rozličná vypravování z *Krvavého potu* jsou historická jen v míře zajisté velmi relativní. Přece však myslím, že díl pravdy se rovná aspoň dávce pravdy, již má do sebe Legenda. Bloy, ta fantasie sama, ten vášnivý symbolista nemohl nezměnit skutečnosti, ať již křiklavě ji přebarvuje či zahaluje ji tajemstvím, ať přenášeje symbol ve skutečnost. Což na tom! S hle-

diska uměleckého dílo to oplývá krásou a s hlediska zvláštního, jímž se zabýváme v této studii, není pochyby, že nám Bloy svým *Krvavým potem* zůstavil o Prušákovi úsudek statný a platný, mocně podepřený zkušeností. Čeho jsme zažili, běda, v této válce, dokazuje nám s dostatek, že portrait, jímž vyobrazil Německo, jest velmi věrný. Tyto povídky *Krvavý pot*, jichž k velikému podivu nespátřujeme v rukou širokých vrstev obecnstva, jsou freskou, na níž se ve světle zřejmosti osře odráží hanebnost barbarské národnosti mezi tratolišti krve, již se potila Francie.

Od tragického toho roku Bloy neměl, pokud vím, čeho činiti s nějakým Němcem. Ostatně žádný Němec nesměl býti pokoušen, by ho navštívil. Špatně by býval pochodil. Nepotřebuji více důkazů než toto místo z *Žebráka Nevděčníka*:

„Slavnostní list ve francouzskogermánské hatlanině, adresovaný z Drážďan administrátoru *Gil Blas*u, uvědomuje mne, že pp. důstojníci pruští nebo saští, vlastenecky rozhořčení mými vojenskými příběhy, mají skřesáno na moji kůži.

„— Až uvidíme, že chvíle přišla, píši mu, spatří se, co platí váš rytíř s brkem před pruskou šavlí.

„Slušelo by se myslím — i v samém Německu — jen se studem připomínati tuto prušáckou šavli, kterou jsem spatřil v Sarthě a v Loiretu mnohem hrdinštější vůči ženám a raněným než proti námořníkům nebo svobodným střelcům.

„Přes to vše vizte moji velmi prostou odpověď:

„Bydlím v Antony (Seine), 53, na Orleanské silnici. Můj dům má jedny dveře a vícero oken, která se otvírají velmi snadno .

„Těším se na tyto válečníky, že toho ani nedovedu vyjádřiti. Ostatně již dnes si objednáám řádnou dávku desinfekčních tekutin.

„Poněvadž si však myslím, že jsou asi blbější než zlomyslní, radím jim vlídně ještě — než mi přinesou svých frňáků — by se přeptali pečlivě na jistého Marchenoira, který se tají v kůži Leona Bloy a kterému bylo v r. 1870 dopřáno té slasti, by rozpáral hodně Prušáků, mezi nimiž bylo tuším i několik Sasů.“¹

Jak viděti, nelze si mysliti žádného styku mezi Bloyou a kterýmkoliv Němcem než prostřednictvím bajonetu. Ostatně jednou z největších jeho trýzní v nynější válce bylo, že „musil oželeti nevyličitelné slasti, by vykuchával a střílel kartáči“, že ho stáří zbavilo možnosti, by sám bojoval.

Aby nic nechybělo obrazu, jímž vymaloval Německo, bylo dáno Bloyovi zjistiti, že Němci si neoškliví ani sebe hnusnějšího plagiátu Za nynější války ona krásná Bloyova báseň v prose, jež se nazývá „Náfek Meče“, byla úplně přeložena do němčiny, tiskem pak přinesena obecenstvu za Rýnem jako dílo plagiatora. Ten se nestyděl ani vypůjčiti si od Bloy jadrnou větu, jež se stkví na začátku *Krvavého*

¹ Žebrák Nevděčník, str. 136.

potu: „Francie jest tolik první ze všech národů, že ostatní, ať jest to kterýkoliv, jsou povinni si klásti za velikou čest, jsou-li připuštěni, by jedli chléb jejích psů.“ Plagiator zaměnil jenom slovo „Francie“ slovem „Německo“. Umělecký kousek vykonán a německé obyvatelstvo tak přivítalo to „německé“ dílo, že za několik dní po té, co bylo dáno do prodeje, nebylo již k dostání ani jednoho výtisku!¹

V tomto příběhu Bloy arci viděl jen zábavné intermezzo dramatu, jež se počalo 2. srpna 1914 a jež ho podrývalo duševně i tělesně. Celý svůj život trpěl jsoucností Německa; klnul mu tak jako klnul pohanství — tento křesťan prvních věků, i všemu, co se stavělo proti Umění — tento veliký umělec! Nynější válka zasadila mu poslední ránu a s plnou pravdivostí mohl napsati na první stránku *Rozjímání Samotářových*, jež vyšla r. 1917: „Tato kniha jest válečnou daní starého spisovatele, kterého válka téměř zabila.“ Jeho srdce, jež nechovalo ani vlákenka ne-francouzského a jež ochabovalo už pod tolikerými bolestmi a bředy, srdce to zdrtila dlouhá trpělivost, ukládaná Francouzům po tři léta, a tíhy té nepomohla mu snést — tak příliš bylo utrmáceno! — ani jistota vítězství.

Bloy vypravoval tuto anekdotu v jednom listě do *Mercure de France* (1. prosince 1916) a otiskl jej v sedmém svazku svého deníku: „Na prahu Apokalypsy“.

„*Usquequo Domine?* Jak dlouho ještě, Pane? Nevím, z čeho jsou ti mně podobní, kteří netrpí, ale prohlašuji, že moje osobní hlína nemůže toho déle snášeti, a zdá se mi nemožno, bych přetrval ty hrůzy, nevezmou-li již konec Půda francouzská přetvořena v masnou komoru či v žumpu prasaty německými, a když takové ohavnosti neučiní se přítrž, toť zcela nad moje síly Přece však, pravím to opět, cosi ještě chybí, jakés rouhání dosud nevydané, jehož nevysvětlitelné vypuštění oddaluje zmar tohoto ohavného národa, ale jak dlouho si bude třeba ještě hrýzti srdce?“

K této bolestné netrpělivosti družil se svrchovaný zármutek, který my Francouzové známe všichni v této době smutků nesčetných. dovídajíce se o smrti svých předrahých přátel, padlých na poli cti. Zvěděl, že Ondřej Dupont, potom Jan Boussac byli zabiti. Tedy bylo třeba, aby ta nepatrná družina přátel, kteří obklopovali Bloy a mírnili pro něho to, co jeho předurčení k samotě mělo do sebe příliš strohého, aby tato družina Německem, vždy tím Německem, byla decimována!

Předčasná smrt drahých bytostí... Francie zaplavena vrahy... a děj se co děj vítězství na obzoru... Právě touto úzkostí jsa drásán a touto nadějí jsa potěšován Léon Bloy zemřel.

Psáno v prosinci 1917.

Georgij Lukomskij:

Jěkatěrino-Pokrovský kostel.

JAROSLAV DURYCH

DOBAPŘEHŘÁTÍ

Mlčení básníků může býti vynuceno buď vlastní vůlí nebo působením mimořádným, přicházejícím odjinud než z obsahu vlastní osobnosti. V obou však případech může se jeho tajemný děj utvářeti tak, že se vyzdvihne až nad dosah vůle a tato vůle jest pak vůči němu bez moci. Jest to mlčení mimo vůli a třeba i proti vůli, neboť vůle by ráda vykřikla, setřásla mdlobu, ale již nemůže, třeba její latentní energie jest ohromná a hrozí explozí nebo únikem cestou abnormální, směrem nejmenšího odporu.

Subjektivně jest stav tento dosti nesnesitelný; vteřiny se zabodávají ostře do duše, zdá se však, že zanikají beze stopy a bez irradie, že následkem abnormální přecitlivělosti čivé plochy nastala bezcit-

nost a dusivá nuda čekání za prudkého letu prchajících minut a hodin. Pozornost jest zvýšena, zvláště pak smysl pro čas se vyvíjí velice subtilně. Čas jest totiž velice blízký a nejen hmatatelný, ale bolestně do-
těrný. Současně však se umenšuje pozornost pro věci vzdálenější, což jest asi tak přirozeno, poněvadž tyto za doby plné frekvence vnímajících ústrojů působí také jen svou obyčejnou intenzitou s výsledkem tím menším, čím větší jest vzdálenost, podobně jako světlo. Přirozeno, že se pozornost pro věci blízké po déle trvajícím napjetí také někdy na chvíli unaví a pak nastane spojení věcí vzdálených s jejich vnímacími stanicemi. To jsou pak okamžiky stesku velice prudkého a ozářeného, stavy, které patří k nejdrahocennějším zkušenostem lidského života. Odpočinku v nich není, útechy vůbec ne; jsou to spíše zjevení nejistějších a nejsebevědomějších nadějí, které se tu zdají býti odsouzeny z tajemné nutnosti k zániku za živa bez patrné a dokázatelné příčiny, jen pro vyrovnání jakési rovnováhy neznámé a nepoznatelné. Tímto posledním momentem se liší tento stav od podobného stavu, jenž vzniká za doby stagnace.

Normální vývoj jest tento: Děje-li se příprava k dílu mlčením, může se dojít k názoru, že mlčení jest užitečnější a dokonalejší než dílo samo a tedy i lepší než příprava k dílu a mlčí se tedy již ne pro dílo a jeho přípravu, ale pro mlčení samo. Avšak dílo zraje přece,

neboť mlčení, ač se podobá klidu, zemi chladné, odpočinku, není tím, čemu se podobá, nýbrž jest půdou horkou, ve které život roste urychleně. To ovšem jen v případě, kdy dílo růsti musí z jakési nutnosti vyšší; musí-li růsti, nemusí ještě dorůst, neboť ta nutnost, která jest nad vůlí, může se obracet v různé strany, snad dle menší či větší intensity světla, vycházejícího z lidských duší, které ji z různých míst světa různým způsobem vábí.* Nastane svár mezi vůlí a příčinou, vzbuzující růst díla. Statečná a čistá vůle dosahuje jakési útočné bravury a odhání od sebe zneklidňující podněty s ironií velice tichou a takřka nepozorovatelnou. Čím jednoduššími a jemnějšími prostředky se brání, často třebas i jen shovívavou trpělivostí vůči vyšší vnější moci, tím dokonaleji nabývá nadvlády. Spleen metafory zaniká, ustupuje jasnému, prostému nazírání, smyslové dojmy pozbývají palčivosti a nabývají klidného lesku dokonalých hrání; dobrodružná touha po nezvyklých podnětech mizí a místo ní nastupuje touha po styku s věcmi reálně dokonalými, po vidění skutků dobrých, ale vnějších. Jest však přirozeno za nynější tvárnosti světa, že tato touha, třebas klidná a asketicky skromná, nenalézá ukojení leč jen v případech dočasných a velice vzácných. A čím nehonosnější, ambicí prostší a duchovně chudší byla tato touha, tím zřetelněji a objektivněji se cítí rozpor

* Ale jistě také ještě z motivů jiných, tajemných.

mezi skutečností vnější a vnitřní. Skutečnost vnější, to jest dar viděti pravé skutky mimo sebe a nalézati v nich opravdové ukojení, jest stavem zázračným, který nenastává z přirozené moci duše. Skutečnost vnější jest údělem těch duší, které požívají ticha, nebo které si přinesly s sebou ticho již o svém zrození. Pro svou vzácnost jest stavem takřka irreálním. To, co se nazývá obecně skutečností vnější, jest jen lidskou zrůdou tohoto pojmu, cosi, co se tak nazývá jen pro nedostatečnost lidské řeči. Ale skutečnost vnitřní jest stav, který jest či má býti údělem každého básníka, stav, o kterém sám pracuje, za který jest sám souzen, při kterém se mu pomáhá i zevně, před jeho zrozením i za jeho života. Skutečnost vnější tedy uniká a není prostředků, jak se jí zmocniti, což vzbuzuje hoře. Toto hoře se podobá vleklé střídavé zimnici, jejíž záchvaty se zostřují tím, že za osláblosti na místo pravé vnější skutečnosti se vtírá zcela neomaleně, zřejmě a nepokrytě nepravá vnější skutečnost s veškerým svým koncentrovaným hnusem. Poněvadž již nastal odklon od pouhé skutečnosti vnitřní, od pouhého vlastního nitra, které se jaksi znehodnotilo tím, že v jeho líhni se mělo vytvořiti básnické dílo, které pak mělo vyjít před oči světa, jest návrat k němu velice bolestný a pokořující, lépe řečeno, jest nemožný. Dílo bylo v sobě vlastně již překonáno tím, že vůle si vytvořila pro sebe dokonalejší zákony, než jakých by byla bývala potřebo-

vala pro dílo vnější. Vůle jest už jaksí nad tím, aby se zabývala řešením svých poměrů, poněvadž už pro ni relativních poměrů není a poměry absolutní jsou známy a jsou stále, neproměnlivé.

Tím se tedy přešlo přes tepelný stav, který byl vhodný a jedině temperován pro tvoření: přešel se bod varu a teplota stoupla na temperaturu přehřátí. Proto se tento stav jmenuje dobou přehřátí. Má-li nastati var, musí teplota na bod varu s této výše *klesnouti*. Člověk sice často klesá, ale obyčejně za každým jiným účelem než za tím, aby mohl říci, že klesl. Klesnouti vědomě a dobrovolně pro klesnutí samo jest trochu nepřirozeno. V tomto stavu se sice ví, že snížení teploty na bod varu má v zápětí rychlý, překotný var, po němž přijde klid, který jest úlevou dosti vytouženou, ale to lze již podle morální matematiky snadno vypočísti, jakou škodu taková svévole přinese. V řeči morálky se to nazývá sebeprznění.

Kritika tohoto stavu: Jako jest stav mlčení důkazem jisté mravní vyspělosti a síly, tak i stav přehřátí, jenž jest jedním z extrémů mlčení. Jako není mlčením vše, co se mlčení podobá, na příklad impotence, vyčerpanost nebo poznání naprosté nezralosti a nezpůsobilosti k skutečné tvůrčí práci, tak není přehřátím vše, co se přehřátí podobá, na př. různé druhy básnických nervos. Stav pravého přehřátí není stavem abnormálním, třeba jest to stav celkem vzácný. Jeho

Czesław Halicz

Podobizna Annunziaty d'Este

Když Pisano stanul před knížetem Mikulášem d'Este ve velkém trůnním sále v Modeně, kníže s jistým udivením pohleděl na mladistvou, štíhlou postavu veronského malíře.

— Nevěděl jsem, že jste tak mlád, Pisanello — řekl přívětivě. — Díla vaše vyznačuje dokonalost a hodnota značně zralejšího věku.

Pisano uklonil se mlčky, děkuje za slova uznání. Opět kníže se usmál tím svým nepopsatelným úsměvem veliké sladkosti a prohnané lstivosti, podivu pro velkého umělce a pohrdání pro plebejce.

— Princezna Annunziata jest velmi krásná — prohodil.

Nic více nedodal, leč v očích jeho mihl se záblesk chladný a ocelový, jako ostří neústupné dýky. Pisano připomněl si pověsti, které obíhaly ostatně úplně veřejně o ženě knížete a mladém básníku Pietru Luigi-m. Pietro prý příliš ohnivě opěval v umělých znělkách vděky manželky knížete, krásné Parisiny. A tu kníže, aby odvděčil se básníku, poslal mu neobyčejně vzácný a skvostný exemplář „Metamorfos“ Ovidiových; jen že prý Luigi, jakmile rozevřel první stránku, klesl mrtev.

Neposloužil, jak viděti, ubožákovi dar knížecí.

Pisano, rozmýšleje o tom, pocítil, že po zádech probíhá mu nepříjemný mráz. Kromě vlastní latinům vášnivé lásky k bujnému a intenzivnímu životu, přejal od milých jemu a dobře známých mistrů vlámských smyslnou touhu po požitku, lásku k jasným, zářivým barvám, bohatým, lesklým tkaninám, zlatému vínu a bílým tělům ženským. A proto, ač od přírody odvážný, nespěchal nikterak, aby opustil zemský padol.

— Nejsem tak hloupý, abych se zamiloval do princezny Annunziaty — myslil — zvláště nyní, když jsem varován.

— Kdy mám začítí portret princeznin? otázal se, nachyluje se obratnou dvorskou úklonou.

— Co nejdříve — odpovětil kníže — třeba dnes. Malíř chvíli uvažoval.

— Nemohl bych před tím spatřiti princezny, jakoby úplně náhodou, aby ještě nevěděla, že já ji budu malovati?

Kníže d'Este usmál se s uspokojením.

— Vidím, že z vás stal se přes mladý věk praktik ne malý, mistře Pisanello. Již prý velký Sokrates pravil žákům svým: „Nikdo neumí tak se maskovati jako politik a člověk, jehož podobiznu mají malovati“; a božský Platon zase řekl: „Duše člověkova odhaluje se jediné v samotě.“

Kníže ferrarský a modenský, jak ostatně všichni tehdejší svrchovaní pánové, byl člověkem osvíceným a umění milovným. V přestávkách mezi pletkami a vojny, vedenými placenými kondotieri, rád rozmlouval o filosofii a umění, podporoval učence a umělce.

Ba sám napsal velmi krásnou elegii na smrt svého bratrance Paola d'Este, který divným sběhem okolností klesl mrtev k zemi vypiv pohár vína, podaného mu knížetem Mikulášem.

Podobiznatohoto Paola, provedená mistrem Gentilem Fabrianem, skvěla se v bohaté galerii knížete Mikuláše, který zastavoval se před ní každého dne.

Chvilí ještě rozmlouval kníže ferrarský a moden-
ský s malířem, sdíleje se s ním laskavě o své cenné
úvahy a stěžuje si zároveň „na nudnou politiku, tak
nevhodnou pro člověka tichého, dobromyslného, jen
umění milujícího, jakým jest on — kníže Mikuláš
d'Este. Nakonec pokynul sluhovi, aby dovedl malíře
do zahrady, kde jistě nyní mešká princezna Annun-
ziata.

Když Pisano spatřil princeznu, podivil se nesmí-
rně, ba ucítil jakýsi ostych. Neboť podivná byla spa-
nilost Annunziatina, třeba že nesporná, úplně nezem-
ská a neznámo z jakých se skládající vnaď.

Stála uprostřed trávníku, sluncem zalitého, oděna
v šat zelený, splývající úplně s mladou jarní travou.

Ve vsí její postavě bylo cosi z předjaří, pro něž příliš určitá a příliš křiklavě pěkná jest bujná krása rozkvetlé vesny. Krása princeznina, jako krása předjaří, zdála se ležeti v nejasném a silném tušení budoucích divů země. Té předjarní spanilosti princezniny jistě nedovedl by namalovati Boticelli, geniální malíř vesny. Ukazovala se dotud jedině v nadšených visích Fra Angelica da Fiesole.

Princezna Annunziata stála bez hnutí a okolo její hlavy, rukou, okolo celé její jasné postavy kroužila spousta různobarvých motýlů.

Pisano zatím rozmýšlel, lépe-li malovati nebo rytí podobiznu princezninu, neboť byl, jak známo, nejen schopným malířem, nýbrž i prostě geniálním ryjcem, který v četných mědi rytinách svých vytvořil podobizny téměř všech panovníků tehdejší Evropy.

Postupně docházel přesvědčení, že nikdy ani nejdelikátnější rytina nepodá náležitě delikátní, téměř zásvětové krásy princezniny. Kouzlo její postavy nebylo v liniích, ba ani ne v barvách, ale v čemsi nepostižitelném i nesmyslovém, že mohlo přivést v zoufalství nejgeniálnějšího malíře, řezbáře nebo ryjce.

— Nejlépe bylo by přetransponovati ji v hudbu — pomyslíl Pisano, jenž byl přítelem a horoucím ctitelcem mistra Belionzi-ho.

Zatím okolo hlavy princezniny pořád kroužili, vířili, mihali se motýli a ona s napjetím naslouchala šelestu jejich křídel.

Pisano mimovolně puzen nevysvětlenou silou přiblížil se princezně.

— Proč nasloucháš tak motýlům, což snad k tobě mluví, princezno? — otázal se umělec.

Princezna nepodivila se a také se nepohněla, nýbrž odpověděla usmívajíc se hluboce a zároveň dětsky:

— Všichni ti motýli jsou duše těch, kteří již odešli, a vracejí se na zemi v slunečnou hodinu polední, přivolaní silou mé touhy.

— Proč přivoláváš ty, kteří odešli? Není třeba, princezno, rušiti pokoje těch, kteří náležejí do království stínů.

Pohlédla na něj s úsměvem udiveným.

— Jak pak nerozumíš věci tak prostých; vždyť jsou to jediní poslové, přicházející ke mně ze zázvětl.

— Tesknlš tedy po zázvětl, princezno Annunziato?

— Teskním, a chtěla bych, aby splnilo se proctví jména mého. Chtěla bych býti zázvětl čarovným Zvěstováním.

Malíři vše to počínalo se jeviti jakýmsi přízrakem, jakýmsi viděním ve sně, jaké on, umělec dotud vyrovnaný a střízlivý, pozoroval jediné v nadšeních visí Giottových a Fra Angelicových a zvláště v obrazech mistrů vlámských Huberta a Jana van Eyckův. Se zalíbením hleděl umělec na motýle, kteří jako barevný proud, jako měnivé čarovné vířdlo padali na ohebnou postavu princezninu. Ale náhle nebe přihaslo, odešlo slunce a odletěli motýli. A v jediné chvíli s princeznou stala se nepochopitelná změna: vzpřímila se hrdě a zrakem pyšným, pohrdlivým změřivši malíře, jako by jej trestala za laskavost dřívějších slov, rychlým krokem pospíšila směrem k paláci.

Nazítří Pisano v touž hodinu na témže trávníku spatřil princeznu i stejně jako předešlého dne kol její postavy vířila spousta pestrých motýlů.

Pisano stanul stranou, nechtěje vydati se hněvu princezninu, ale uviděla ho ihned a zavolala jako dávného známého:

— Zpívají, jen poslouchej, motýli zpívají!

— Co pak zpívají, princezno? — zeptal se malíř, neustále pozoruje napiatou a bolestně šťastnou tvář princezninu.

— Jen poslouchej, tenhle bílý motýl, zvaný „pá-
žetem královniným“ zpívá:

Na věži zámku královna stojí,
na moře hledí, čekajíc lodi.
Jaké to, královno, lodi čekáš?
jakého mužstva a jaké vlajky?
Plač, královnin páže!

Sokoli tvoji v jasném jsou dvoře,
laň tvoje bílá v zeleném lese;
vždyť jest tvůj manžel v zlatisté síni
a tvoje děti v zahradě květné.
Plač, královnin páže!

Koho to čekáš, královno mladá?
pokladů jakých a jakých divů?
Pojď s věže staré, královno jasná,
neboť ti v slunci oslepnou oči.
Plač, královnin páže!

Ve vichrech když pak zšedly jí vlasy,
v slunci pak když jí osleply oči,
tehdy na moři koráb se zjevil,
kterého celé čekala žití.
Plač, královnin páže!

Zlaté jsou stěžně, zářivá vlajka,
a na té vlajce jaká to slova?
Jaké to znaky jsou na té vlajce?
Nespatří jich již královna slepá.
Plač, královnin páže!

— Jaká jsou to znamení, jaká jsou ta slova, či snad by to byla tajemná slova Zvěstování? — tázala se v dojmavé tesknosti princezna Annunziata. — Bílý motýle, páže královnin, odpověz!

Leč bílý motýl, páže královnin odletěl, a na ramenech princezniných usedl černý a začal zpívatí svoji píseň zlého spadassina.

V moře hlubině temné,
pod hladinou vod modrých
řasami ovinuta,
spletí knížecích pletich,
spočineš Annunziato!
Jak tvá matka Parisina,
zlatých vlasů, které hrají
jako harfy v hlubinách moře,
rybáře táhnou v jícen vody.
Brilanty očí jí vyňaly ryby,
daly je darem princezně mořské
Gulnaře, jako koruny zdobu.
V hlubinách moře spočineš, Annunziato,
nezaslívivši Anděla Zvěstovatele,
nezvěstivši Noviny mystické světu!

A znovu odletěli motýli: bílý motýl — páže královnin i modrý — duše mladého básníka i černý — duše zlého spadassina i nachový, který byl duší barbarského kondotiera, jenž utopil v kanale zamilovanou do něho ženu dožete.

A když odešli všichni, princezna znovu stala se chladnou, pyšnou a lhostejnou, jako ono snivé jezero, dřímající pod ohromnými stromy knížecího par-

ku a probouzející se jenom v slunečné hodině polední.

Tehdy Pisano pochopil delikátní, předjarní, ne z tohoto světa pocházející krásu princeznu a pohlédl letným, ale silným bleskem v její duši, prahnoucí nadarmo a mučennicky po Milosti Zvěstování.

A nechtěl, aby mu pósovala v bohatých šatech v knížecí své komnatě. Namaloval ji takovou, jakou ji spatřil ve sluneční hodině polední a jakou mu ji doplnila jeho tvůrčí obrazotvornost.

Tak povstala ona „podobizna princezny d'Este“ Pisanellova, ve které dívka jasnější zásvětovou září, naslouchá napiatě neslyšené písni motýlů.

Z polštiny přeložil J. S.

N. V. G o g o l

Vybraná místa z dopisů přátelům

Předmluva.

Byl jsem těžce nemocen; smrt již byla blízko. Sebrav zbytek sil svých a uživ první chvíle, kdy rozum můj byl úplně nezkalen, napsal jsem závěš, ve které mimo jiné ukládal jsem svým přátelům, aby vydali po mé smrti některé z mých listů. Chtělo se mně aspoň tím vykoupiti neužitečnost všeho, co jsem do té doby vydal tiskem, protože v listech mých, jak uznávají ti, jimž byly napsány, jest více potřebného pro člověka než v mých spisech. Nebeská milost Boží odvrátila ode mne ruku smrti. Uzdravil jsem se skoro; ulevilo se mi. Ale cítím přece slabost sil svých, která ohlašuje mi

každé chvíle, že život můj visí na nitce; připravuji se k daleké pouti na Svatá místa, nevyhnutelné pro mou duši, po kterouž dobu může přihoditi se vše, chtěl jsem zanechatí při rozchodu něco po sobě svým krajanům. Vybírám sám ze svých posledních listů, které podařilo se mi dostat zpět, vše, co více vztahuje se k otázkám, zajímavým nyní společnost, vynechav vše, co může nabýti smyslův teprve po mé smrti, a vyloučiv vše, co mohlo míti význam toliko pro nemnohé. Přidávám dvě tři stati literární a na konec připojuji samu závěť, proto, aby pro případ mé smrti, kdyby mne stihla na mé pouti, závěť ihned měla svou zákonitou platnost, jsouc dosvědčena všemi svými čtenáři.

Srdce mé praví mi, že kniha má jest potřebna a že může býti užitečnou. Myslím tak ne proto, že bych si mnoho myslel o sobě a spoléhal na svoje umění býti užitečným, nýbrž proto, že nikdy dosud nechoval jsem tak silné touhy býti užitečným. Učiníme již dosti, natáhneme-li ruku, abychom pomohli; neboť nepomáháme my, pomáhá Bůh, sesílaje sílu slovu slabému. Jakkoli by tedy i byla má kniha bezvýznamna a bezcenna, přece dovoluji si vydati ji a prosím svých krajanů, aby přečetli ji několikráte; zároveň prosím těch z nich, kteří mají dostatek, aby koupili několik výtisků a rozdali těm, kteří sami koupiti nemohou, a ohlašuji jim při tom, že všechny peníze, které převýší výdaje na nastávající moji pouť, obráceny budou jednak na podporu těm, kteří jako já pocítí vnitřní potřebu

odebrati se k blížícímu se postu do Svaté země, a nebudou sto, aby to vykonali pouhými vlastními prostředky; jednak na pomoc těm, které potkám cestou ubírající se již tam, a kteří všichni pomodlí se u Božího hrobu za mé čtenáře, své dobrodince.

Pouť svou vykonati bych chtěl jako dobrý křesťan a proto prosím zde všech svých krajanů, aby mi odpustili vše, čím jsem jim snad ublížil. Víím, že svými nerozmyšlenými a nezralými spisy způsobil jsem mnohým rozhořčení, jiné dokonce si znepřátelil a vůbec u mnohých vyvolal nespokojenost. Na ospravedlnění mohu říci jen to, že úmysl můj byl dobrý a že jsem nikoho nechtěl pohoršiti ani si znepřáteliti, nýbrž jen jediný můj vlastní nerozum, jen jediný můj vlastní spěch a chvat byly příčinou, že díla má objevila se v podobě tak nedokonalé a téměř všechny uvedla v omyl co do pravého jejich smyslu; vše to, cokoli nachází se v nich úmyslně ubližujícího, prosím, aby mi odpuštěno bylo s tou velkodušností, s jakou odpouštětí jest schopna jediné duše ruská. Za odpuštění prosím také všech těch, s nimiž jsem se na dlouho nebo na krátko sešel na dráze životní. Víím, stalo se, že mnohým způsobil jsem nepříjemnosti, některým možná i úmyslně. Vůbec v obcování mém s lidmi vždy bylo mnoho nepříjemně odpuzujícího. Částečně vycházelo to z toho, že jsem se vyhýbal setkáním a známostem, cítě, že nemohu ještě pronéstí rozumného a člověku potřebného slova, (prázdných a nepotřebných slov pronášeti se mi nechtě-

lo) a jsa zároveň přesvědčen, že pro nesčíslné množství mých nedostatků mně bylo nezbytno aspoň trochu vzdělati sebe v některé vzdálenosti od lidí. Částečně to též prýštilo z malicherné samolibosti, vlastní jen takovým z nás, kteří z bahna dostali se mezi lidi a domnívají se, že mají právo hleděti svrchu na ostatní. Budiž tomu jakkoli, prosím, aby odpuštěny mi byly všechny osobní urážky, které jsem náhodou způsobil komukoli počínaje od mého dětství do nynější chvíle. Prosím také za odpuštění svých druhů-literátů za všecku nevšímavost s mé strany nebo neúctu k nim, projevenou úmyslně nebo neúmyslně; komu pak z nich pro nějakou příčinu jest obtížno, aby mi odpustil, tomu připomínám, že jest křesťanem. Jako postící se před zpovědí, kterou chystá se složit Bohu, prosí za odpuštění svých bližních, tak já prosím jich za odpuštění; a poněvadž nikdo v takovou chvíli netroufá si neodpustiti svému bližnímu, tak ani oni nesmějí si troufati neodpustiti mně. Nakonec prosím za odpuštění svých čtenářů, najde-li se i v této knize něco nepříjemného nebo urážejícího někoho z nich. Prosím jich, aby nechovali proti mně hněvu skrytého, nýbrž místo toho vytkli šlechetně všechny nedostatky, jaké mohou nalézt v této knize — jak nedostatky spisovatelovy, tak i nedostatky člověkovy: můj nerozum, mou nechápavost, spoléhání na sebe, prázdnou sebedůvěru, slovem — vše, co bývá u všech lidí, třeba toho i nevidí, a co nejspíše v míře ještě větší nachází se ve mně.

Nakonec prosím všech na Rusi, aby se za mne pomodlili, počínaje kněžími, jejichž všecken život již jest jednou modlitbou. O modlitbu prosím jak těch, kteří nevěří v sílu modliteb svých, tak i těch, kteří nevěří vůbec v modlitbu a dokonce nepovažují ji potřebnou; leč jakkoli by i byla slába a neprocítěna jejich modlitba, prosím, aby pomodlili se za mne právě tou slabou a neprocítěnou modlitbou. Já pak u Božího hrobu modliti se budu za všechny krajany své, nevyjímaje z nich ani jediného; moje modlitba bude také tak slába a neúčinná, nepromění-li jí svatá nebeská milost v to, čím povinna jest býti naše modlitba.

Závěť.

Jsa při plné paměti a zdravém rozumu, projevuji zde svou poslední vůli.

I. Přeju si, aby tělo moje nebylo pohřbíváno do té doby, dokud neukáží se zjevné příznaky rozkladu. Připomínám to proto, že již v době nemoci přicházely na mne chvíle ztrnutí života, srdce i tepna přestávaly bít... Byv v životě svém svědkem mnohých žalostných událostí, způsobených nerozumným naším spěchem ve všech věcech, i v takové, jako jest pohřeb,

oznamuji to zde na samém počátku své závěti, v naději, že možná posmrtný hlas můj připomene vůbec opatrnost. Tělo moje budiž odevzdáno zemi bez vybírání místa, kde má ležeti; nic nebudiž spojováno se zbylým prachem. Hanba tomu, kdo obrátí se nějakou pozorností k hnijící prsti, která již není mou: pokloní se červům, hlodajícím ji. Prosím, aby raději pomodlili se za mou duši a místo všech pohřebních poct, aby pohostili za mne prostým obědem několik lidí nemajících chleba vezdejšího.

II. Přeju si, aby nebyl stavěn nade mnou nijaký pomník a aby se nemyslilo na takovou malichernost, křesťana nedůstojnou. Komu z přátel mých byl jsem opravdu drahým, ten postaví mně pomník jinak: postaví jej v sobě samém svou neporušitelnou pevností v díle životním, povzbuzováním a oživováním všech kolem sebe. Kdo po mé smrti vyrostе výše duchem, než byl za života mého, ten ukáže, že opravdu mne miloval a byl mně přítelem a tím toliko vystaví mně pomník; poněvadž i já, jakkoli jsem byl sám o sobě slab a nepatrný, vždy povzbuzoval své přátele a nikdo z těch, kdo stýkali se se mnou blíže v poslední době, — nikdo z nich ve chvíli svého smutku a strasti neviděl na mně vzhledu sklíčeného, třeba že těžké bývaly mé vlastní chvíle a bylo mně smutno neméně než druhým: nechť na to vzpomene každý z nich po mé smrti, uvažuje všechna slova, která jsem mu řekl, a přečta všechny listy, napsané mu rok před tím.

III. Přeju si vůbec, aby mne nikdo neoplakával, a hřích vezme si na duši ten, kdo bude považovati mou smrt nějakou ztrátou významnou nebo všeobecnou. Kdyby se mně i podařilo učiniti něco užitečného a začínal bych již konati svou povinnost vskutku tak, jak náleží, a smrt by mne schvátila při začátku díla, zamýšleného ne pro potěšení některých, nýbrž potřebného všem, — i tehdy nesluší se oddávati jalové zkroušenosti. I kdyby místo mne zemřel na Rusi muž, skutečně ji potřebný v nynějších jejích okolnostech, ani proto nesluší oddávati se malomyslnosti nikomu z živých, ač jest pravda, že odnímají-li se předčasně lidé, všem potřební, jest to znamením hněvu nebeského, odnímajícího tím zbraně a nástroje, které by pomohly jiným přiblížit se cíli, který nás volá. Ne malomyslnosti jest nám oddati se při každé nenadálé ztrátě, nýbrž ohlédnutí se přísně po sobě samých, a mysliti ne o temnotě druhých a ne o temnotě všehomíru, nýbrž o své vlastní temnotě. Strašná jest duševní temnota a proto vidí se to teprve tehdy, kdy neúprosná smrt již stojí před očima!

IV. Doporučuju všem svým krajanům, (jedině na základě toho, že každý spisovatel má odkázati po sobě čtenářům nějakou dobrou myšlenku), doporučuji jim nejlepší ze všeho, co vytvořilo moje péro — doporučuji jim své dílo, nazvané: Povídka na rozloučenou. Vztahuje se, jak uvidí, k nim. Nosil jsem ji dlouho ve svém srdci jako nejlepší svůj poklad, jako znamení nebeské milosti Boží ke mně. Byla pramenem slz, nikým

neviděných, již od dob mého dětství. Ji odkazují jim v dědictví. Ale prosím, aby neurazil se nikdo z krajanů mých, uslyší-li v ní něco, co se podobá poučení. Jsem spisovatelem, a povinností spisovatelovou jest — nejen poskytování zábavy rozumu a vkusu; přísně bude s ním postupováno, nevzejde-li z jeho spisů nějakého prospěchu duši, nezůstane-li po něm ničeho pro poučení lidem. A vzpomenu také krajané moji, že každý bratr náš ze světa odcházející, i když nebyl spisovatelem, má právo, zanechat nám něco v podobě bratrského poučení, a v tom případě není třeba hleděti ani na nepatrnost jeho povolání, ani na slabost, ani na sám nerozum jeho: třeba uvážiti jen to, že člověk, ležící na úmrtním loži, může mnohé viděti lépe než ti, kteří točí se uprostřed světa. Nehledě však na všechna taková práva svá, přece bych se neodvážil mluvit o tom, o čem uslyší v Povídce na rozloučenou; neboť nepřisluší mně, chudšímu duchem než všichni, strádajícímu těžkými nemocemi vlastní nedokonalosti, pronášeti takových řečí. Ale mne k tomu nabádává jiná, vážnější příčina. Krajané! Strašno!... Svírá se hrůzou duše při pouhé předtuše záhrobní velikosti a těch duchovních vyšších stvoření Božích, před nimiž prachem jest všechna velikost jeho tvorů, které zde vidíme a kteří nás uvádějí v údiv. Stená všechna má umírající bytost, pozorujíc obrovské rostliny a plody, jejichž semena jsme silí v životě, nepředvídajíce a netušíce, jaká strašidla z nich vzniknou... Snad má Povídka na rozlou-

čenou bude působiti trochu na ty, kteří dosud život považují za hračku, a srdce jejich aspoň částečně upozoruje přísné tajemství jeho a uslyší nejskrytější hudbu tohoto tajemství. Krajané! — nedovedu a neznám, jak vás nazvati v této chvíli — pryč s prázdnými ohledy! Krajané! miloval jsem vás, miloval tou láskou, která se nevyslovuje, kterou mně dal Bůh, za kterou mu děkuji, jako za nejlepší dobrodiní, poněvadž láska ta byla mi k radosti a potěše v nejtěžších mých strádáních. Ve jménu této lásky prosím vás, abyste vyslechli srdcem mou Povídku na rozloučenou. Zaklínám se, že jsem jí neskládal a nevymýšlel, vypěla se sama sebou z duše, kterou vychoval sám Bůh zkouškami a hořem, a zvuky její vyšly ze skrytých sil naší ruské přirozenosti, nám společné, po které jsem blízkým příbuzným vám všem.*)

V. Přeju si, aby po mé smrti nespěchalo se ani s chválou ani s odsuzováním mých spisů ve veřejných listech a časopisech: vše bude tak stranické jako bylo za mého života. Ve spisech mých jest daleko více toho, co třeba odsouditi, než toho, co zaslouží chvály. Všecky útoky na ně byly v podstatě více méně spravedlivy. Přede mnou nikdo není vinen; nešlechtný a nespravedlivý bude ten, kdo pokárá mnou kohokoli v jakémkoli směru. Prohlašuji taktéž, aby všichni uslyšeli, že kromě dotud vytištěného ničeho není z mých děl: vše, co bylo v rukopisech, spálil jsem jakožto slabé a mrtvé, napsané v chorobném

*) Povídka na rozloučenou nemůže vyjít: co mohlo mít význam po smrti, nemá smyslu za života.

a nesvobodném stavu. A proto, kdyby někdo začal vydávati cokoli s mým jménem, prosím, aby to považováno bylo opovržení hodným podvodem. Ale místo toho ukládám svým přátelům povinnost, aby sebrali všechny moje listy, psané komukoli, počínaje koncem r. 1844 a — učinivše z nich přísný výbor toliko toho, co může poskytnouti nějakého užitku duši, a odvrhnuvše vše ostatní, sloužící jen pro prázdnou zábavu, — vydali ve zvláštní knize. V těch listech bylo ledacos, co přineslo užitku těm, k nimž byly napsány. Bůh jest milostiv; možná, že prospějí i jiným, a sejme se tím s duše mé aspoň část přímé odpovědnosti za neužitečnost toho, co jsem napsal dříve.

VI. Po mém skonu nikdo z mých lidí nemá již práva náležitosti sobě, nýbrž — všem truchlícím, strádajícím a snášejícím nějaké životní hoře. Nechť dům a vesnice jejich podobají se spíše hostinci a útulku cestujících, než bydlíšti statkářovu; nechť každý, kdokoli přijel, jest jimi přijat jako příbuzný a srdci blízký člověk, ať dobromyslně a přátelsky zeptají se ho po všech okolnostech jeho života, aby poznali, není-li mu v čem potřebí pomoci, nebo aby aspoň dovedli povzbudit a osvěžit ho, aby nikdo z jejich vesnice neodjížděl nějak nepotěšen. Jest-li pocestný prostého stavu, přivykl životu nuznému a jest mu z nějakého důvodu nepohodlné usaditi se v domě statkářském, nechť jest doveden k zámožnému a lepšímu sedláku ve vesnici, který při tom byl by života vzorného a uměl by po-

máhati druhu rozumnou radou; aby vyptal se svého hosta také dobromyslně o všech poměrech, povzbudil, osvěžil a opatřil ho potřebnými věcmi na cestu, oznámil potom vše statkářům, aby i oni mohli se své strany přidati k tomu radu svou nebo pomoc, jak i co uznají vhodným, aby takto nikdo z jejich vesnice neodjížděl a neodcházel nějak nepotěšen.

VII. Ustanovuju... Leč zapomínám, že s tím již nemohu dle vůle nakládati. Nerozvážným způsobem uloupeno mně bylo právo vlastnictví: bez mé vůle a svolení uveřejněna má podobizna. Z mnohých příčin, kterých není třeba uváděti, nechtěl jsem toho, neprodával nikomu práva na uveřejnění jí a odmítal jsem všechny knihkupce, kteří dosud přišli ke mně s návrhem, a umiňoval jsem si, povolit to jen v tom případě, kdyby Bůh pomohl mně dokonati tuto práci, kterou má mysl byla zaujata po všechem život můj, a při tom dokonati ji tak, aby všichni krajané moji řekli jedním hlasem, že jsem čestně vykonal své dílo, a dokonce přáli by si poznati rysy tváře toho člověka, který do času pracoval v tichosti a nechtěl těšiti se z nezasloužené slávy. K tomu připojovala se jiná okolnost: podobizna má v takovém případě mohla rozprodati se najednou v množství výtisků, přinášejíc značný příjem umělci tomu, jenž ji měl rytí. Umělec ten již několik let pracuje o rytině nesmrtelného obrazu Rafaelova: Proměnění Páně. Obětoval vše své práci, — práci ublíjející, pohlcující léta i zdraví, a s takovou dokona-

lostí provedl své dílo, blížíci se nyní dokončení, s jakou toho nevykonal ještě ani jeden z ryjců. Ale pro vysokou cenu a malý počet znalců rytina jeho nemůže rozšířiti se v takovém počtu, aby vynahradila mu vše; moje podobizna by mu pomohla. Nyní plán můj jest zmařen: obraz číkoliv jednou byv uveřejněn stává se již majetkem každého, kdo se zabývá vydáváním rytin a litografií. Kdyby však stalo se, že po mé smrti listy, po mně vydané, přinesly by nějaký obecný prospěch (třeba i jedině pouhou upřímnou snahou přinésti jej), a přáli-li by si moji krajané viděti také podobiznu mou, tož prosím všech takových vydavatelů, aby zřekli se svého práva; těch pak svých čtenářů, kteří z přílišné blahovůle ke všemu, co se těší proslulosti, opatřili si nějakou podobiznu mou, prosím, aby ji zničili na místě po přečtení těchto řádků, tím spíše, že provedena jest špatně a bez podobnosti, a koupili si jen tu, na které bude vyznačeno: Ryl Jordanov. Tím učiněno bude aspoň dílo spravedlivé. A bude ještě spravedlivější, budou-li ti, kteří mají dostatek, kupovati místo mé podobizny samu rytinu Proměnění Páně, která dle uznání i cizozemců, jest korunou umění ryjeckého a tvoří slávu ruskou.

Závěť moje budiž ihned po mé smrti vytištěna ve všech časopisech a novinách, aby nikdo z nevědomosti nestal se přede mnou nevinně-vinným a tím neuvalil výtky na svou duši.

1845.

Žena ve světě.

Listé.

Myslíte, že nemůžete míti nijakého vlivu na společnost; já myslím naopak. Vliv ženin může býti velmi veliký, zvláště nyní, v nynějším pořádku nebo nepořádku společnosti, v němž s jedné strany představuje se unavená vzdělanost občanská, a s druhé jakési ochlazení duševní, jakási mravní ochablost, potřebující oživení. Aby provedlo se toto oživení, nezbytno jest spolupůsobení ženy. Tato pravda v podobě jakési temné předtuchy rozšířila se najednou po všech koutech světa a stále nyní očekává čehosi od ženy. Nechavše vše ostatní stranou, pohledme na svou Rus a zvláště na to, co máme tak často před očima — na množství všeho druhu zlořádů. Objeví se, že většina úplatků, nesprávností ve službě a tomu podobného, z čeho obviňují naše úředníky a neúředníky všech tříd, vznikla buď z marnotratnosti jejich žen, které tak baží po tom, aby blýskaly se ve světě velkém i malém, a žádají na to peněz od mužů, nebo z prázdnoty jejich domácího života, oddaného jakýmsi ideálním preludům a ne podstatnosti jejich povinností, které jsou kolikráte krásnější a vznešenější všeho snění. Muži nedovolili by si ani desátého dílu způsobených jimi nepořádků, kdyby jejich ženy aspoň poněkud vykonaly svou povinnost. Duše ženy jest ochranným talismanem pro muže, chránícím ho od mravní nákazy; ona jest

silou, udržující ho na pravé cestě, a vůdcem vracejícím jej s nepravé na pravou; a naopak duše ženy může býti jeho zlem a zahubiti jej na věky. Vy sama pocítila jste to a vyslovila se o tom tak dobře, jak dosud ještě nikdy nevyslovily se ženské řádky. Ale pravíte, že všechny ostatní ženy mají před sebou pole činnosti, a vy ne. Vidíte pro ně práci všude: buď napravovati nebo zlepšovati, co jest již pokaženo, nebo zaváděti znova něco potřebného, slovem — na všechen způsob pomáhati, jen pro sebe jedinou nevidíte ničeho a smutně opakujete: „Proč nejsem na jejich místě?“ Věřte, že to jest obecná zaslepenost. Každému nyní zdá se, že by mohl působiti mnoho dobra na místě a v působišti druhého, a nemůže způsobiti toho jen ve svém působišti. To jest příčinou všeho zla. Třeba jest nyní nám všem rozmýšleti o tom, jak konati dobro na svém vlastním místě. Věřte, že Bůh ne nadarmo kázal každému býti na tom místě, na kterém nyní stojí. Třeba jen pořádně ohlédnouti se kolem sebe. Pravíte: proč nejste matkou rodiny, abyste konala povinnosti matky, které nyní představují se vám tak jasně; proč není v nepořádku váš majetek, abyste byla nucena zajeti na vesnici, býti statkářkou a zabývati se hospodářstvím; proč váš muž není zabrán nějakou obecně užitečnou těžkou službou, abyste mu mohla aspoň tu pomáhati a býti silou, osvěžující jej a proč místo všeho toho máte před sebou jenom jalové vyjížďky do světa a prázdnou, sevšednělou světskou společnost, která se vám nyní zdá lidu-

prázdnější než poušť! Nicméně však svět jest pořád zalidněn; jsou v něm lidé a při tom takoví jako všude. Jsou chorobní a strádají a trou bídu a beze slov volají o pomoc — a běda! ani neznají, jak prositi o ni. Jakému žebráku třeba nejdříve pomáhati: tomu-li, kdo ještě může vycházeti na ulici a prositi, nebo tomu, který již nemá ani síly, aby ruku natáhl? Pravíte, že dokonce nevíte a nemůžete si ani pomyslit, čím můžete býti někomu užitečnou na světě; že k tomu třeba míti tolik pomůcek všeho druhu, třeba býti takovou rozumnou a zároveň vše umějící ženou, že vám jde hlava kolem při pouhém pomyšlení na to vše. A jestliže třeba k tomu býti jenom tím, čím vy již jste? A máte-li již právě ty pomůcky, kterých nyní je potřebl? Vše, co jen pravíte o sobě, jest úplná pravda: jste skutečně příliš mláda, nenabyla jste ani znalosti lidí ani znalosti života, slovem ničeho, co jest nezbytno, aby poskytla se duševní pomoc druhým; možná také, že nikdy toho nenabudete; ale máte pomůcky jiné, s kterými vám vše jest možno. Předně máte již krásu, po druhé — nezneuctěné, nepomluvené jméno, po třetí — moc, které sama v sobě ani netušíte — moc čistoty duševní. Krása ženy jest ještě tajemstvím. Bůh neporučil nadarmo, aby některé ženy byly krasavicemi; ne nadarmo bylo určeno, aby všechny v údiv uváděla krása — dokonce i takové, kteří ke všemu jsou necitní a k ničemu neschopní. Býval-li již pouhý nesmyslný vrtoch krasavice příčinou převratů světových a přiměl nejroz-

umnější lidi, aby vyváděli hlouposti, co by bylo tehdy, kdyby tento vrtoch byl rozumný a směřoval k dobru? Kolik dobra mohla by pak způsobiti krasavice ve srovnání s ostatními ženami! Tedy jest to pomůcka silná. Ale vy máte ještě vyšší krásu — čisté kouzlo jakési zvláštní, jediné vám vlastní nevinnosti, které nedovedu vymeziti slovem, ve které však jasně září všem vaše holubičí duše. Víte-li, že přiznávali se mně nejprostopášnější z našich mladých lidí, že před vámi nic špatného nepřicházelo jim na mysl, že neodvažují se vysloviti ve vaší přítomnosti nejen ani dvojsmyslného slova, kterým poctívají jiné vyvolené, nýbrž prostě vůbec žádného slova, cítíte, že vše bude před vámi jaksi hrubo a bude míti příchuf čehosi příliš odvážného a neslušného? Tu máte již vliv, který působí bez vašeho vědomí pouhou vaší přítomností! Kdo si netroufá připustiti před vámi zlé myšlenky, ten již se stydí za ni; a takové obrácení k sobě samému, třeba by bylo i jen chvilkové, jest již prvním krokem člověka k tomu, aby byl lepším. Tedy tato pomůcka jest taktéž silná. Nádavkem ke všemu máte pud, vložený vám v duši již samým Bohem, čili, jak to nazýváte vy, žízeň po dobru. Snad nemyslíte, že nadarmo vnuknuta vám tato žízeň, která vás nenechá na pokoji ani minutu? Sotva jste se vdala za muže šlechtného, rozumného, majícího všecky vlastnosti, aby učinil šťastnu ženu svou, a již, místo abyste se pohrouzila v hlubinu domácího štěstí, trápíte se myšlenkou, že jste nedů-

stojna takového štěstí, že nemáte práva těšiti se z něho v tu dobu, kdy kolem vás jest tolik strádání, kde každou chvíli ozývají se zprávy o neštěstích všeho druhu: o hladě, požárech, těžkých zármutcích duševních a strašných nemocech rozumu, kterými stíženo jest nynější pokolení. Věřte, to není nadarmo. Kdo uzavřel v duši své takový nebeský nepokoj o lidech, takovou andělskou starost o ně uprostřed zábav nejvíce rozptylujících, ten mnoho, mnoho může udělati pro ně; ten má všude působiště, poněvadž všude jsou lidé. Nevyhýbejte se světu, v němž vám určeno býti, nepřete se s Prozřetelností. Ve vás žije ta neznámá síla, která nyní jest potřebna světu: sám váš jazyk, stálou snahou vaší mysli letěti na pomoc člověku, nabyt již jakýchsi zvuků příbuzných všem, takže, promluvíte-li s čistým pohledem svým a s tím úsměvem, jenž nikdy neopouští úst vašich a jenž jen vám jest vlastní, zdá se každému, jako by promluvila s ním jakási nebeská rodná sestra. Váš hlas stal se všemohoucím; můžete rozkazovati a býti takovým despotou, jako nikdo z nás. Rozkazujte tedy beze slov, pouhou svou přítomností: rozkazujte samou slabostí svou, na kterou se tak zlobíte; rozkazujte právě tím ženským kouzlem, které, bohužel, již ztratila žena nynějšího světa. Svou ostýchavou nezkušeností vykonáte několikrát více, než žena chytrá a zkusivší vše svou hrdou sebedůvěrou: její nejrozumnější přesvědčování, kterými chtěla by obrátiti na pravou cestu nynější svět, posypou se zpět

na její hlavu v podobě zlých epigramů; vtip však nedovolí si zachvěti se na rtech nikomu, když pouhým prosebným pohledem, beze slov, vy poprosíte někoho z nás, aby se stal lepším. Proč jste se tak ulekla vypravování o prostopášnosti světa? Jest skutečně a dokonce v míře větší, než si myslíte; ale vy o tom nemáte ani věděti. Potřebujete-li vy báti se bídných svodů světa? Pusťte se v něj směle s tím svým zářivým úsměvem; vstupte v něj jako v nemocnici, naplněnou trpícími, ale ne jako lékař přinášející přísné předpisy a hořké léky: vám nesluší se ani zkoumati, jakými nemocemi kdo trpí. Nemáte schopnosti poznávati a léčiti nemoci, a nedám vám takové rady, jakou bych dáti měl každé jiné ženě k tomu způsobilé. Vaší věcí jest jen přinášeti trpícímu svůj úsměv a ten hlas, ve kterém ozývá se člověku jeho sestra přiletěvší s nebes — nic více. Nezastavujte se dlouho nad jedněmi a spěchejte k druhým, neboť všudy vás jest třeba. Běda! Ve všech koutech světa čekají a nedočkají se ničeho jiného, než jen těch rodných zvuků, právě toho hlasu, který vy již máte. Nepovídejte se světem o tom, o čem on povídá; přimějte jej, aby hovořil o tom, o čem vy hovoříte. Chraň vás Bůh všeho pedantství a všech těch rozhovorů, které vycházejí z úst nějaké nynější lvice. Vnášejte v svět táž prostoduchá svá vypravování, která tak hovorně vám plynou, když býváte mezi domácími a blízkými vám lidmi, kdy každé prosté slovo vaší řeči jen tak se třpytí, a duši každého, kdokoli vás po-

slouchá, zdá se, jako by si povídala s anděly o jakémsi nebeském mládí člověkově. Právě tyto řeči vnášejte v svět.

1846.

Význam nemoci.

Z listu hr. A. P. T mu.

... Síly mé slábnou ustavičně, ne však duch. Nikdy ještě tělesné neduhy nebyly tak vysilujícími. Často bývá tak těžko, tak těžko, tak strašná únava pocítuje se ve všem těle, že býváš rád, jak Bůh ví čemu, když nakonec den se končí a dovlečeš se na lože. Často v duševní skleslosti zvoláš: „Bože! kde je posléze konec všemu?“ Ale potom, když ohlédneš se na sebe sama a popatříš hlouběji do svého nitra — ničeho již nevydá duše kromě jen slz a díků. O, jak potřebny jsou nám nemoci! Z množství prospěchů, které jsem z nich měl, ukážu vám jen na jeden: ať jsem nyní jakýmkoli, stal jsem se však lepším, než jsem byl dříve; nebýti těchto nemocí, byl bych si myslil, že jsem již takový, jakým býti mám. Nemluví ani o tom, že samo zdraví, které bez ustání žene ruského člověka do jakýchsi skoků, a touha honositi se svými vlastnostmi před lidmi ostatními, byly by způsobily, že bych byl na-

dělal již tisíce hloupostí. Při tom nyní v mých jasných chvílích, které mi dává milost nebeská i mezi samými útrapami, někdy přicházejí mně myšlenky daleko lepší dřívějších, a vidím sám, že nyní vše, cokoli vyjde z péra mého, bude významnější dřívějšího. Nebýti těžkých útrap nemoci, jak bych já nyní byl zpyšněl! Jakým důležitým člověkem bych se pokládal! Ale, cítě každé chvíle, že život můj visí na vlásku, že nemoc může zarazití najednou tuto práci mou, na které založen jest všechn můj význam i ten užitek, který přinéstí tak touží duše má, zůstane pouhým slabým přáním a ne skutkem, a nedám nijakých úroků za talenty Bohem mi dané, a budu odsouzen, jako poslední zločinec — cítě vše to, klidně pokořuji se každou chvíli a nenacházím slov, jak děkovati Prozřetelnosti nebeské za svou nemoc. Přijímejte i vy pokorně každý neduh, věře předem, že jest potřebný. Modlete se Bohu jen o to, aby odkryl se před vámi jeho podivuhodný význam a všecka hloubka jeho vysokého smyslu.

1846.

Křesťan kráčí vpřed.

List Šč vu.

Příteli můj! nepovažuj se za nic než za žáka a učeníka. Nemysli, že jsi již příliš stár, abys se učil, aby síly tvé dospěly pravé zralosti a rozvítili, a že povaze tvé a duši dostalo se již pravé podoby a nemožnou býti lepšími. Pro křesťana není ukončeného běhu učeného, věčně jest žákem a do samého hrobu žákem. Při obyčejném, přirozeném průběhu člověk dosáhne plného rozvoje rozumu svého v třiceti letech. Od třiceti do čtyřiceti ještě jakž takž postupují jeho síly, po této době nic v něm již nepokračuje a vše, co vykoná, nejenom není lepší předešlého, nýbrž dokonce slabší a chladnější dřívějšího. Ale pro křesťana toho není, a kde pro druhé jest hranice dokonalosti, tam pro něho teprve počátek. Nejschopnější a nejnadanější z lidí, překročivše věk čtyřiceti let, otupují se, ochabují a slábnou. Prober všechny filosofy a nejpřednější a světové genije: nejlepší jejich doba byla jen v čas jejich plného mužství; potom již ponenáhlu pozbývali rozumu a ve stáří dokonce upadali v dětinskost. Vzpomeň na Kanta, který v posledních letech úplně ztratil paměť a zemřel jako dítě. Ale popať na život všech svatých: uvidíš, že přibývalo jim rozumu a sil duševních poměrně, jak blížili se sešlosti věkem a smrti. Ba i ti z nich, kterým od přírody nedostalo se skvělých vloh a považováni byli po všechen život za prosté a hlou-

pé, udivovali potom rozumností řečí svých. Čím to? Tím, že v nich byla stále ta ženoucí síla, která obyčejně bývá u každého člověka toliko v letech jeho jinošství, kdy před sebou vidí hrdinské činy, za něž odměnou jest všeobecná pochvala, když se mu zjevuje duhová dálka, mající takovou vnaďu pro jinocha. Zhasne-li před ním dálka a hrdinské činy — uhasne také ženoucí síla. Ale před křesťanem věčně září dálka a viděti jest věčné hrdinské činy. On, jako jinoch, žízní po boji životním; má s čím bojovati a kde zápasiti, neboť pohled jeho na sebe sama, stále se zjasňující, odkrývá mu nové nedostatky v sobě samém, s kterými potřeba vésti nové boje. Proto také všechny jeho síly nejen nemohou v něm usnouti nebo oslábnouti, nýbrž ještě vzněcují se bez ustání; a touha býti lepším a zasloužit si pochvaly na nebesích, pohání jej tak, jak nemůže nejsilnějšího ctižádostivce jeho nejnenasytnější ctižádost. To jest příčinou, proč křesťan postupuje ku předu, kdy ostatní jdou do zadu, a proč stává se čím dále, tím rozumnějším.

Um obyčejný není nejvyšší schopností v nás. Jeho úkol není více než policejní: může toliko přivést v pořádek a rozestaviti po příslušných místech vše to, co již máme. On sám nehne se ku předu, dokud nepohnou se v nás dvě jiné schopnosti, jimiž on se stává moudřejším. Abstraktní četbou, přemýšlením a neustálým posloucháním kursů všech věd dokážeš, že jen velmi málo postoupí ku předu; někdy jej to i po-

tlačuje, zamezujíc jeho samostatný rozvoj. V závislosti mnohem větší jest na stavech duševních: jakmile zaburácí vášeň, najednou postupuje slepě a hloupě; jest-li duše pokojna a nevře nijaká vášeň, sám také se rozjasňuje a počíná si rozumně. Rozum vyšší jest mnohem vyšší schopnost; ale získává se nejinak než vítězstvím nad vášněmi. Měli jej toliko oni lidé, kteří nezanedbávali svého vnitřního vzdělání. Ale i rozum vyšší nedává člověku plné možnosti postupovati ku předu. Jest vyšší ještě schopnost; jméno její — moudrost, a ji dáti může nám jenom Kristus. Neuděluje se nikomu z nás při narození, nikomu z nás není vrozena, nýbrž jest dílem vyššího požehnání nebeského. Ten, kdo má již rozum nižší i vyšší, nemůže jinak nabýti moudrosti, než modle se o ni ve dne v noci, vyprošuje si jí ve dne v noci od Boha, povznášeje duši svou do holubičí dobrsrdčnosti a uklizuje vše ve svém nitru do nejvyšší možné čistoty, aby přijal tuto nebeskou hostii, která se leká příbytků, kde nebylo uvedeno v pořádek duševní hospodářství a není plného souhlasu ve všem. Vstoupí-li ona v dům, tu počíná se pro člověka život nebeský, a on chápe všecku zázračnou sladkost býti učeníkem. Všecko stává se mu učitelem; všečen svět jest mu učitelem: nejnepatrnější z lidí může mu býti učitelem. Z rady nejprostšího vybere si moudrost rady; nejhloupější věc postaví se k němu svou moudrou stranou, a všečen vesmír stane před ním jako jediná otevřená učební kniha: více než všichni bude čerpati

z ní pokladů, poněvadž nejvíce ze všech bude cítiti, že jest žákem. Ale pomyslí-li jen, třeba na chvílku, že učení jeho jest skončeno a on již není žákem, a urazí-li se kohokoliv návodem nebo poučením, moudrost ihned jest mu vzata, a zůstane v temnotě jako král Šalomoun v poslední své dni.

1846.

Z ruštiny přeložil J. Skalický.

Georgij Lukomskij:

Zlaté kopule Michajlovského kláštera
v Kijevě.

C h e r u b i n a d e G a b r i a k

N Á Š E R B

Šarlatový štít v mém erbě,
a znaku není na světlém poli,
ale věren on mé sudbě,
poslední — v rodě drzých vůlí. . .

Jest neklamná cesta k tomu,
kdo spí ve zdích Jerusaléma,
kdo věren rodu mému,
kým já povolána, kým já milována.

A — cesta šílená všech nadějí,
neodvratná cesta hrdosti;
v ní — plamen ohnivých oděvů
i žal odmítnuté pouště.

Ale co určeno mi v štít vepsati?
Durmany tmy či růže chrámu?
Tubala měděnou pečeť
či akacii Chirama?

SVATÉMU IGNÁCI

*Tvoje oči — svatý Grál,
v sebe pojavši žal světa,
i potáhla se tvým zármutkem
Marie bílá porfíra.*

*Ty, zbrotiv krví meč,
sklonil' s pokorně péra přílby
před září tenkých svíci
ve dveřích jeskyně Betlémské.*

*A ty — ostříháš ji sám a sám,
šilený vůdce duchovních vojů,
ochránče snění, svatý Ignáci,
Přečisté Děvy paladine.*

*Tebe, střede dýmův tohoto slzavého údolí,
jsem si oblíbila milený, mladší bratře Kristův,
Kvítku nebeských Serafinův
i Bohomateře blouznivý nadšenče.*

Sang de Jésus-Christ, enivrez moi.
St. Ignace de Loyola

*Sněním blízka jsem hrdopyšce,
jest ve mně hříchu svědčovství,
neznámost čisté svatyně. . .
Tělo Kristovo, posvěť mne!*

*Jak panna zhasší lampy,
pohrdší pozváním Ženichovým,
stojím u nebeské ohrady. . .
Bolesti Kristova, zhoj mne!*

*A drzá bude pochybnost
pro padších bezhlasné dveře:
což jest-li za nimi šílenství? . . .
Utrpení Kristovo posilni mne!*

*Obchází mne mrazivé chvění,
pochopit nechci nyní,
že moudrost jsem považovala za lež . . .
Krví Kristova, opoj mne!*

*Hledám ochrany v předveřní sínce chrámové
před Bohomateři všech Pokladův a jich Úkrytů,
Tvoje at oriflama ukryje mne před zlými obludami . . .*

*Přiběhla jsem z hlučných ulic,
kde tlukou v temnotě slepá křídla,
kde číhá na ztřeštěnkyně
svůdcovství světa i všechna Sevilla.*

*Hle, skládám Tobě k podnoží
kinžál i vějíř, květy i kameje —
ke slávě Boží. . .*

O Mater Dei, memento mei!

Z ruštiny přepsal J. F.

M. K u z m i n:
R O Z H O D N U T Í A N N Y
M E I E R O V Y

Z r u š t i n y
p ř e l o ž i l D r. J o s e f V a š i c a

I

— Běž, Anušo, do kněžniny ložnice posedět, mně nelze odejít, pracuje tam zámečník, — ještě něco uzme!

— Co já tam budu dělat?

— Inu to, co zde: z okna se dívat.

— A zámečník?

— Dosti na tom, že někdo bude ve svět-nici, dosti na tom!...

Obě ženy, — i ta, jež seskočila s židle, na níž si byla stoupla, aby dosáhla vysoko položeného okna, i která žehlila u kamen prádlo, i stará i mladá, i Anuša i Karolina Ivanovna, i neť i petrohradská teta osvěcovány sluncem z tří oken veliké nízké svět-nice byly si podobny hlasy, nečistou výslovností ruské řeči a nezahladitelným selským ruměncem.

Veliké okno světnice v druhém poschodí nezměnilo podívané před očima dívčinýma : totéž náměstí s hustým z dálky sadem za ním, týž hrbol mostu, týž sad znova napravo za kanálem. Týž vítr i též slunce do tváře, tišina letních poloopuštěných komnat, rušena toliko prací tu odcházejícího kams, tu vracejícího se zámečníka, dlouhý bez zaměstnání den — přivodily spánek, sladký a bezstarostný, nezkalený ni myšlenkou na hledání místa, ni vzpomínkami na blátivé luhy opuštěného Hamburku, na rodnou syřárnu, ni sny o skvělém životě petrohradských pánů.

II

Dni za dny, — mlhavé i jasné, slunečné i deštivé, — stejně mýjely Anně Mejerové. Právě tak vstávala se svou tetou — ne tuze časně, ne tuze pozdě; právě tak lehce jí pomáhala, právě tak čtávala román za románem; jezdila na Ochtu, kde bez klobouku sedávala na trávě hřbitova, naslouchajíc ptákům i písničím opilců; právě tak nespěchala si hledati místa, čekajíc podzimku a nejsouc pobízena od Karoliny Ivanovny.

Po obědě chodívala do Letního sadu dívat se na procházející, spokojena už tím, že poznávala tváře často potkávané. Jedny milovala, druhé nikoliv, dávala jim přezdívky a smála se, vyprávějíc o tom doma. Nade vše se jí líbili dva důstojníci, kteří vždy přicházivali spolu nebo se scházivali až v sadě. Jeden byl vysoký, s růžovými líci, dlouhým nosem, velkýma hnědýma očima, velmi mladičký. Na druhého jí nestačovalo popatřiti, ježto si vždy prohlížela prvního. Často slyšela, nerozumějíc, jich francouzský hovor. Když mluvili rusky, Anna rovněž nerozuměla, poněvadž se zdálo, že prostá slova měla dvojaký smysl, nedostupný dívce. Často u románů blouznila, kdo jsou ti dva, kde žijí, jaké mají matky, sestry, — a jednou se dala za nimi z parku.

Byl shon... Důstojníci si vzali drožku, a odjeli mimo Pavlovské kasárny na Miljonskou; Anny nezpozorovali, byli velmi veselí a hlasitě se smáli.

Doma si zapisovala na vazbě knihy dny, kdy je viděla, a na otázku stařeninu odvětila:

— Hlouposti, teto Karolino, zapisuji, kdy bylo slunce a kdy déšť...

— Cožpak dnes nebylo deště?

— Zmýlila jsem se, teto, pravdaže! Jsem

taková roztržitá, — odpověděla Mejerova, nepřetrhávajíc záznamu.

III

Jindy Anna byla šťastnější, jelikož se jí podařilo dojít jim v patách k podjezdu, kamž byli vešli a kde mohl jeden z nich bydlet. Ostatně šla nedlouho, brzy docela těsně, zřetelně cítíc pach výdechů, brzy oddělena chodci, při čemž vysoká postava důstojníková a bílá stříška jeho ploské furažky byla jasně a daleko vidným majákem na cestě. Vešli zbystra do podjezdu, kam klopýtajíc spěchala i Mejerova, a vystoupivše do druhého poschodí, bez zazvonění vnikli klíčem do dveří, ihned je přirazivše. Dívka div nevystoupivši výše přečtla na měděné tabulce: „Barbora Andrejevna Skačková“ a schválně dupajíc podpatky, aby vyvolala vrátného z jeho bytu, z něhož se šířila vůně pírohu po celém schodišti, nazdařbůh se otázala:

— Paní Skačková ještě není v městě?

— Nikoli, nejsou, před dvacátým nebudou.

— A nikdo nezůstal v bytě?

— Koho si přejete?

— Moje přítelka u nich sloužila, — lhala Anna podle vnučnutí.

— Cože, jest u nich za Němku při dětech?

— Ano, ano! — zradovala se tazatelka.

— Odjeli i s dětmi, — pravil usmáv se vrátný.

— Vím . . . chtěla jsem zvědět, — a dívka se štárala v peněženke, kde pospolu byly smíchány stříbrné dvacetníky, patnáctáky, šestáky s mědí, rdíc se a nenacházejíc. Spolurozprávěč, sleduje její pohyby, schválně zvolna hovořil:

— V bytě zůstavena Darja Gavrilovna a potom milostpanin bratr Pavel Andrejevič časem tu pobývají; Gavrilovna jim posluhuje.

Anna ničeho nenalezši zavřela peněženku a zeptala se:

— Pavel Andrejevič?

— Inu ovšem, Pavel Andrejevič Dolinin, lajbgardista Semenovského pluku.

— Ach, ano! tedy tak? A což, zdrží se tu dlouho? — lopotila se Němka, ale vrátný jí mlčky otvíral dvéře.

— Pavel Andrejevič! Pavel Andrejevič, — opakovala si jdouc domů, — Pavluša, Palja, Pavlja, Pavlík; Pol! — rozhodla na jednou.

Sotva odpovídala Karolině Ivanovně, přemítajíc: „Chyba, že jsem chlapíkovi nedala na čaj! Nu, zítra zajdu a možno dáti 25 kopějek. Na číslo domu jsem se zapomněla podívat... Nu, i tak si pamatuji: druhý od rohu nalevo, zdá se červený.“

— Milý Poli! — řekla nahlas a usedla k oknu.

IV

Ženy odívaly se s všemožnou pečlivostí, chystajíce se na jmeniny kvzdálené příbuzné. Neteř zticha bručela, nepřejíc si oblékati parádních šatů a pravíc:

— Vždyť je to směšné, teti, v takovém blátě si oblékat světlé šaty, — jakoby na námluvy!...

— Možná že tě do opravdy vedu na námluvy, Anušo, — odezvala se tetka.

— Tak si ukazujte sama sebe, jestli se vám to líbí! — řekla Anna.

Karolina neodpověděla, roztírajíc prsty lopuchový olej po pěšince. Anna od jitra nebyla v náladě, dlouho neviděvši Pavla Andrejeviče, nespokojena počasím, Karolínou Ivanovnou, nastávajícím večírkem — vším

na světě. I na návštěvě seděla mlčky a znu-
děna, nevšímajíc si výkladů maličkého, ly-
sého, oholeného človíčka uprostřed stolu,
— váženého hosta. Jako skrze vodu nesla
se do uší dívčiných jeho slova:

— Jela si hraběnka kupovat domácí stře-
více, a švec, jakožto starý známý, se ptá:
„nu copak, ty střevíčky, jež bral předevčírem
váš manžel, neráčily být na nožku?“ —
Hraběnka praví: „ano v nártu tlačí!“ — a
ničeho nedává znáti. Ale zrána, kdy u hra-
běte bývá slyšení, začala jej v kabinetě vy-
slychati: „komu ty kromě mne kupuješ trep-
ky?“ V přijímacím pokoji sedí prosebníci,
vše slyšeti; hraběnka sesiluje hlas, hrabě ji
konejší, — hotový skandál! Za té patálie já
vstoupím s podnosem do kabinetu, vidím
— hraběti i šíje zrudla a účes se zcuchal, a
jakožto starý sluha, abych předešel neštěstí,
pravím hraběnce jakoby nic: „Viděla jste,
paní hraběnko, kolik dnes v „Novém Vre-
mení“ nebožtíčků? Šestnácte lidí!“ — „O-
pravdu šestnáct? Ještě jsem dnes nečetla
novin. Podej mi je!“ — A odešla, ale hrabě
mi vtiskl tři ruble do ruky! Mělat naše hra-
běnka vrtoch: ráda počítala, kolik je nebož-
tíkův; a když jich bylo mnoho, bývala velmi
spokojena!...

Mlčela Anna i v koňské dráze na zpáteční cestě a teprve na druhou otázku stařeninu, jak se jí líbil Pavel Jefimovič Pobědin, zeptala se:

— Jaký pak?

— Vždyť seděl prostřed stola, komorník hraběcí.

— Ten lysý?

— Což pak je lysý?

A pomlčevši opět nahodila Karolina Ivanovna za hrkotu kol po kolejnicích:

— Víš-li Anušo, on má úmysly.

— Kdo?

— Pavel Jefimovič!...

— A!...

Tetka ještě posečkala a pokračovala, tlumíc hlas:

Úmysly, díím, stran tebe...

Anna tázavě pohleděla.

— Prosí o tvou ruku...

— Hlouposti!

— Nevadí, že už není tak mlád; jesti mužem váženým a zajištěným, velmi si tě cenil i což...

Anna pojednou hlasně zaplakala a řekla hlasně:

— Nechtemne na pokoji! Nikdy se neprovdám za Pavla, hledejte mi Petra nebo Ivana!

— Co křičíš, Anušo? Co chceš s Pavlem?

Ale dívka neodpovídala, obrátivši se ke sklu okennímu a nepřestávala plakati.

V

Ne s veselým, ale též ne se smutným obličejem oznámila Anna Karolině Ivanovně, že si našla místo. Ta na ni udiveně pohlédla.

— Kterak to, Anušo, tak náhle, ani ses nic neporadila?

— Už se tak stalo, teto! V parku jsem se sřetila s jednou dámou, — taková milá, i děti milé: chlapec a děvčátko. Velmi se mi zamlouvala, — pravila Anna, hledíc stranou.

— Jaká to paní, že si na setkání vezme člověka k dětem?

— Skačková.

— Neslyšela jsem!...

— Bydlí nedaleko. Nebude-li se mi líbiti

— vždyť možno odejít.

— Arcit; jenže to není tuze dobré — měniti místa. Kdeže bydlí? Abych se zašla sama pozeptat.

— Je taková milá, teto, opravdu!...

Tetka umlkla, myslíc na možnou svatbu neteře; ta však jasně a zřetelně vzpomínala na pohnuté chvíle dne.

Všedši do předsíně, bystře se podívala, zatím co panská šla pro paní, — není-li kde čepky a sivého uniformního pláště, ale její téměř domácí a zamilovaný pohled viděl samé ženské a dětské pláště a kožíšky, — jeden s dírečkou v modré podšívce, odkud prosvítala vata — a řad galoší. Paní byla laskava a sucha, poněkud udivena návštěvou bez ohlášení.

— Velmi bych si přála u vás sloužiti, mně se tak líbí vaše děti i vše! — žvatlala Anna, čímsi okřídlována.

Dáma se s úsměvem otázala:

— Kolik je vám let?

— Devatenáct.

— Již? Na pohled zdáte se mladší.

— Dospělí — jste toliko vy a váš choť?

— Žiju sama s dětmi: muž mi umřel.

— Ach, umřel! — vykřikla Anna zklamane.

Znovu se usmávši dáma suše řekla, ukazujíc na velkou světlou jizbu:

— Spáti budete s dětmi. Pavlušo, pozdrav slečnu.

— Vítejte, Pavlušo, — pravila dívka, nahýbajíc se k tlustému hošíku.

— Proč máš takový nos? — tázal se vážně.

— Jaký?

— Jako strýc Pavel.

Když se vrátila domů, Anně pojednou kmitlo hlavou, že Skačková může býti sestrou druhého důstojníka, a že Pavel Andrejevič — není její vyvolený.

— Ne, není možná, aby on nebyl Polem, — odháněla dotěrné pochyby a rozvážně počítala, že mladí lidé jsou tak nerozluční, že konec konců není-liž to jedno, který jest — bratrem její paní.

VI

Objevovali se vždy společně: Pavel Andrejevič Dolinin a Petr Aleksejevič Durnov — „Petr a Pavel“, jak je nazývali, ale „její“ důstojník byl vskutku Pol.

A když jim, náhodou či úmyslně, otvírala dvěře, stráhla, kam položí čepku Pavel Andrejevič, aby potom nepozorovaně zlíbala právě ji, neboť obě čapky byly se stejným lemováním a měly na svršku táž P. D.

Neosmělila se naň dívatí a toliko vsávala jeho hlas s nepatrnou vadou výslovnosti. Když jednou kromě obvyklých „vítejte“, „sbohem“, „jak se vám vede“, se k ní obrátil s jakous bezvýznamnou otázkou, tak ztrnula, že nemohla ničeho odpověděti. Učila se napodobovati jeho mluvu a byla dětsky ráda, když se dopídila, v čem to vězí: třeba bylo poněkud vystaviti jazyk zpoza těsně sevřených zubů a tak mluvití.

Kdysi v zapomnění tak promluvila před druhými. Barbora Andrejevna se starostlivě otázala:

— Co je vám, slečno? Čím, že tak podivně mluvíte?

— Popálila jsem si jazyk, — hbitě odušila Anna a s výkřikem „Pavluša pláče!“ vyřítíla se z komnaty, ač nebylo slyšeti nijakého pláče.

VII

Rozhodla se. Dlouho psala tento dopis po nocích úryvkovitě, ano i různými inkousty: modrými — dětskými a rezatými — kuchyňskými, tetelíc se, aby jí nezastali při tomto zaměstnání a trhajíc sebou při každém vzdechu spících dětí.

A teď co chvíle jej ohmatávala v své kapse, roztržitě se dívajíc na děti tančící krakovjak, any zapírají ruce v bok a tlukou podpatky, a s žalem myslila na jídelnu, kde pili nyní čaj dospělí.

Francouzka vyprávěla:

— Jsem velmi spokojena: k snídani a obědu podávají červené víno; vstáváme ne časně; v 9 hodin dám Georgeovi dva bonbony a on opět usne; když je chladno, brávám si ho do postele místo ohřívky. I monsieur jest tak milý. Tyto dny mi daroval mýdlo pravě: „tu máte mýdlo, m-lle, abyste si umyla krk.“ My jsme se tak smály, poněvadž chápete, co to znamená?

Všickni se znovu smáli, a Anna s druhými. Představovala i „zrcadlo“ v zástavě, i „mořského lva“, a pěla vysokým hlasem rozpínajíc velké ruce. Děti se pisklavě smály a lezly jí na hlavu. Zdvihši hlavu uviděla pojednou v dveřích stojícího Pavla Andrejeviče; hlasitě vzkřikši vrhla se přímo v předsíň, přímo k plášti dříve vypozerovanému, bystře vsunula zmačkaný dopis do kapsy a vrátila se. „Hotovo, hotovo, co z toho bude?“ — bušilo jí v hlavě.

Maličký Pavluša rozdováděv se uhodil cizí francouzku cukrlátkem, a ta stála na-

durděna, mlčky stírajíc lepký likér s obličejů a živůtku.

Anna se vrhla k chlapci a místo výčitek jala se ho stískati, líbajíc a šepcíc: „milý Poli, milý, milý!“ — a měkké, pouchlé tváře hoškovy, jeho mokré rty zdály se jí jinými: růžovými, tvrdými, s tmavým chmýřím a již pchavými knírky.

VIII

Již druhý dopis šustěl v jejím kapsáři, kdy vesele prozpěvujíc oblékala se na večírek k Pobědinu. Tak milý, tak přívětivý, tak ušlechtilý byl tento dopis! Počínal se takto: „Milá a rozkošná přítelko! Vaše upřímné vyznání bylo nejen neočekávané, nýbrž i krajně lichotivé, nejen lichotivé, nýbrž i dojmavé“ ... Uměla jej napamět.

Karolina Ivanovna nemohla si dost vynachváliti své neteře, která jí pomáhala odíti sobačí plášť, zakutávala ji teplým šátkem, smála se a zářila.

U stolu mluvila věci všem příjemné, ano i přilhávala; jakés lachtské obyvatelce velebila Lachtu, kde nikdy nebývala, pravila jakés stařeně, jež byla ve dne na pohřbu, že

na témž hřbitově jest pochována její, Annina, babička, třebaže to nebylo pravda, pila jeřábinku i pálenky, neodmítajíc ani pirohu se ságem a uzeneho nosenu, pěla vysokým hlasem opět rozpráhajíc velké ruce a nakonec hlasitě se rozplakala, když domácí pán svítě lysinou, zazpíval ke kytaře „Uprostřed doliny rovné“.

— Cituplná děva — ta vaše neť, Anna Petrovna! — pravil Pavel Jefimovič, vyprovážeje Karolinu Ivanovnu. — Cituplná a poetěšlivá, — dodal, moule rtoma.

— Dejž Bůh, dejž Bůh! — kývala ona hlavou, hledajíc rukama rukávů sobačího saloru a dlouho jich nenalézajíc.

„Milá a rozkošná přítelko! Vaše upřímné vyznání nejen neočekávané, nýbrž i krajně lichotivé, nejen lichotivé“ ... — odříkávala si Anna ležíc v posteli a celujíc schumlanou podušku.

IX

Již na druhý dopis obdržela Anna odpověď a též odeslala, jeho samého však od těch dob nevidala.

Se zmateným nepokojem naslouchala rozprávám u stolu, kde hovořili o brzké

mobilisaci, o divném přání Pavla Andrejeviče a jeho přítele odebrati se dobrovolně na Daleký Východ, o blízkém odjezdu, rozloučení.

Kdysi vrátivši se od tetičky zastala domácí paní rozčilenou, chodící po salonu s kapesníkem v ruce. Aniž sňala čepičku, vešla do dětského pokojíku a stoupnuvši si před zatopená kamna otázala se Pavluše:

— Dítě, co je s mámou?

— Co? — ptal se on! neodtrhuje se od domku z karet.

— Co je s mámou? Zlobí se, pláče?

— K snídání byly bramborové kotlety, máma jich nejedla a plakala; nemá jich ráda, a strýc Pavel odjel.

— Strýc Pavel odjel? — řekla Anna, necítíc horka hřejících kamen za zády.

— Odjel daleko, daleko! — s nadšením vykládal hoch, — odjel se prát. Až přijede, doveze mi kostěné vojáky a šavli...

Neptal se po mně, Pavlušo, vzpomeň si, nedal pozdravovat?

— Ne! — odpovětil chlapeček roztržitě.

— Vzpomeň si, dítě, vzpomeň! — naléhala dívka.

Hoch zamysliv se zdvihl s úsměvem očí a řekl opět:

— Nikoli, strýc Pavel mi pouze kázal růst a nebýti babou, — a znovu jal se stavěti pestré karty, lehké a nezpodpíratelné jednu o druhou. — Proč nesejmete čepičky, slečno? Půjdete někam? — laskavě se otázel, vida dívku smutnu.

— Sejmu, — řekla a šla mimo salon, kde paní chodila sem tam, samotna, se smačkaným kapesníkem v rukou.

— Víte, slečno, že bratr odejel na vojnu? — pravila nahlas Barbora Andrejevna.

— Ano, Pavluša mi vykládal, — ozvala se tato a čekala s chvěním, co paní dále poví, ta však pochodivši a vidouc Annu, že čeká, poznamenala toliko:

— Až Soňa přijde ze školy, nezapomeňte jí převléci punčoch.

X

Dlouhým postem jevila se Anně doba, pokavad nezvěděla adresy Pavla Andrejeviče, tak daleké, tak často měněné; dlouhé týdny zdály se jí potom mžikem, když ubíhal čas od dopisu k dopisu jako od tyče k tyči. Sama chodila na poštu, jelikož se psalo „poste restante“, a úředník už ji znal, pře-

dem se hrabaje v balíku a táže se jí: „Z Dál-
ného Východu?“ — „Ano!“ — odpovídala,
rdíc se a cítíc, že zraky jiných se obrácejí na
ni s otázkou: „kdo je to? žena, sestra, mi-
lenka?“

Tak minula zima, vesna, léto a už byla
blízko jeseň, aby zakončila kulatý rok. Stej-
ně ony mívaly dívčině cele zabrané do-
pisy přátelovými, — takovými něžnými,
takovými ušlechtilými — konající přesně,
ale jakoby automaticky svou práci, veselé,
tiché, pokorné, pokorné až potud, že neod-
bývala krátce svého ctitele, Pavla Jefimoviče
Pobědina, nepravíc ani „ano“ ani „ne“, žijíc
v sladké a bezstarostné neurčitosti.

Konečně nastaly Velikonoce pro její srdce:
vrátil se on a s ním se vrátily nové trýzně.
Pobýv kdysi opět bez ní u sestry, buď že
ochuravěl, buď že se pohněval se Skačkovou,
ale přestal je navštěvovati. Dopisy přichá-
zely pořád stejně, a ještě častěji, než vě-
douc, že je tak blízko, Anna zmírala touhou
viděti jeho tvář, slyšeti hlas, který možná
že pro ni se rozezvučí týmiž slovy písem,
— takovými něžnými, takovými ušlech-
tilými.

I rozhodla se, že sama k němu zajde,
chrabrá láskou a srdečnou prostotou.

XI

Jakkoli komnata, kam uvedli Annu, ne-lišila se tuze od těch, které viděla u Skačkových a jejich známých, přece náhodou se spatřivši v zrcadle dívka zdála si sama sobě takovou ubohou, směšnou, nepotřebnou v tomto světlém nevelkém kabinetě.

Vědouc od sluhy, že doma jest jen Petr Aleksejevič, Mejerova nicméně zůstala, myslíc, že od něho zví novinky o druhém.

Na stole ležela roztržená obálka, rozervěný dopis a začatá naň odpověď. Poznavši rázem dopis za svůj, Anna mimoděk proběhla očima několik napsaných řádek druhého: „Milá a věrná přítelko“ atd.

„Jaká nedbalost -- pohodit takto dopis!“ — hospodárně a žárlivě si pomyslila Anna ve chvíli, co za ní rozlehl se hlas Durnova:

— Vítejte, drahá slečno . . .

Zarděl se patrně uhodnuv, že psaní byla upozorována a zmaten se zastavil. Dívka otočivši se k němu viděla jej po prvé, nejsouc upoutána Pavlem Andrejevičem. Byl vysoký, plavý, tuponosý a svěží, — nic obzvláštního, — štíhlý. Úsadiv Annu do křesla, začal mluvit sám, jako by návštěvnice byla přišla jediné k vůli jeho slovům. Zajíká se pravil:

— Jste právem užaslá, vidouc tento dopis na mém stole. Vrchovatě jsem se na vás provinil svou lehkomyšlností; věřte, jsem tolik potrestán už jen touto chvílí objasnění! Pavel Andrejevič pranic neví o tomto dopisování; všechny dopisy jsem psal já. Byl to velmi lehkomyšlný žert. Jsem velkým viníkem před vámi; doufám, že vy taktéž zdravě hledíte na tuto korespondenci. Mohu vám, kdy se zlíbí, vrátiti vaše dopisy. Nehněvejte se, pro Bůh! Štěstí, že tato ukvapenost sebou nepřivlekla možných nehod! Vždyť vidím vás pokojnu a chrabru — a to mě utěšuje.

Ještě dlouho mluvil o témž, a tvář dívka s nesmazatelným selským ruměncem byla nehybna, takměř zkamenělá. Když přestal mluvit, jako by byla procitla ze sna, děla:

— Děkuji vám...

— Prosím, byla to moje povinnost odčiniti vinu tímto přiznáním, možná i opoždílm!...

— Děkuji vám ne za ně, děkuji vám za dopisy. Ony mně byly odpovědmi Pavla Andrejeviče; učinily mě tak nadlouho šťastnou. Vaše slova málo změnila. A já vás prosím, dostanete-li dopis ne na Vaše jméno, ne-

zdráhejte se odpověděti... jako dříve, dodala tiše.

— Dopis od vás?

— Ano, ovšem. Odpovíte?

— Ano, — řekl poněkud udiveně.

Vstala poroučejíc se a s jakýms klidným žalem bloudila očima po světnici: po pohovkách, stole, záclonách, fotografiích panstva a přátel, starých šavlích, skřížených nad otomankou, — a vyšla nedívajíc se do zrcadla.

XII

Anna byla klidna i s věncem v nepěkném parukářském účesu, v bílém šatě, se závojem a svící v rukou. Zdála se veselou a klidnou i při obědě — prostá, srdečná a neupejpavá. Pavel Jefimovič a Karolina Ivanovna zářili, vidouce svatbu, jak náleží, jak u jiných, ano lepší než bývá začasté.

Zrána v noční kazajce, ostavivši spícího muže v ložnici, Anna vešla do kuchyně a usedši za kuchyňský stůl počala psát hbitě, jako něco dříve promyšleného: „Milý příteli, moje láska k vám trvá neochvějná...“ Psala dlouho, časem vzdychajíc a sladce se usmívajíc.

Kresba Jiřího H r y n k o v s k é h o

FRANZ HELD

ZLATÁ BOMBA

Grand boulevard. Před Café Américain. Ledově nelítostná zimní noc.

Pod okny hedvábného smilství stojí dlouhá, unavená řada drožek. V lakových střevících hopkající, polou mrtví mužíkové ubožáci vtěsňávají kožešinami olichocené námezné ženy do kočárův. Temnými pobočními ulicemi sunou se divoce zoufalí, jako pně mohutní nezaměstnanci. Věda říká tomuhle „vítězství silnějších“.

Na bezvadně oděné kurevníky žebrajíce dotírají k práci ochotní šklubani.

Tlmatý, chorobně tučný obličej v červeně a modře pruhovaném foulardu s hnusnou sprostotou odmítá žebračku, jež tiskne popelavě siné dítě na plochá prsa.

Zpozoroval-li to muž s ledovou římskou tváří, který jde za ním?

Na lavici, pod stromy boulevardu, pokrytými sněhem, na rohu zářící kavárny rozedraný stařec jako ochrnuv padl na tvář. Trup a stehna tvoří ostrý úhel. Vedle nehybného leží jeho pomačkaný tvrdý klobouk ve sněhu.

„Pozor, Jeanneo! Dám škubanovi na celý měsíc chlastu. To bude tuze rigolo —!“

Tučný opravdu vhazuje zlatý peníz do olezlého klobouku na zemi. Kokota skřekavě se směje.

Muž s římskou tváří sledoval manipulaci. Když tito oba vstoupili do drožky, zalomcoval starochem, aby jej upozornil na jeho štěstí, než zlatý peníz mu bude ukrađen mimojdoucími (háček hledatele mégos [špačků] štou-
rá na blízku). Staroch však se nehýbá. Jeho obličej jest modravě oteklý. Sosláblý hladem, zmrzl právě na lavici.

Muž s římskou hlavou vynímá zlatý peníz z klobouku nebožtíkova a odnáší jej v svoji tajnou dílnu, kde právě toho večera dorobil dynamitovou bombu.

Roztaveným louis-d'orem pozlacuje svoji bombu.

Nástroj zkázy jest kulat, tvaru „cocotte en fonte“. Od tvaru „marmite“ odstoupili, ana jej policie příliš dobře již znala. Žádný zapalovač, bomba trhající se nárazem.

*

Druhý den večer, v Café Américain. Trh jest nejvýš animovaný, lidské čistokrevné klisny dávají svým vna-

dám nejprůhodnější postoje a obaly. V jemném pánu, jenž právě vchází, dynamitard včerejška není k poznání.

V glacé rukavici barvy chamois nese oblý předmět, v krvavě rudém, koketně roztřepeném hedvábném papíru zaobalený tak pečlivě jako půvabně. Usedá si na plyšový divan.

Kokota vedle něho tuší v rudě zahalené kouli bonbonieru, pročež si ho namlouvá duchaplně chlipnými vtípy. Dovoluje jí, aby poodhalila pěnku — —

Vidí velikou, zlatou kouli. Její oči jiskří bláznivou chtivostí. Její myšlenky se staví za pohledu na tuto ohromnou hroudu zlata, která nejméně zajisté vyváží milion. Nejblíže sedící dámy taktéž obléhají stůl. Nejslibnější bleskové oči vyšlehují na ledově studenou tvář Kroisovu. Ten s urozenou lhostejností sahá po zlaté kouli — komu ji daruje?!

Blesk z čistého nebe. Dunění, jako když hora se řítí.

Průčelí kavárny hladce strženo. Daleko po boulevardu, až k Maison d'orée, válejí se oblá, poddajná stehna v drahocenných, krví pošpiněných krajkových kalhotkách; trupy bez údův a bez hlav, s divými prsy, jež se vyvalují z roztrhaných živůtkův atlasových. Jako torsa soch Venušiných. Nejvýše vyceněné části jen tak se povalují, přístupny každému, po šikmých podpatcích sem šlapajcímu, hubenému pepískovi.

Zděšení. Procesy, několik mylných poprav. Ale pachatel nezajat.

Zmetavší msty a kanonády stíhání. Dvacet nových vrhatelů bomb vojenským soudem naráz odsouzeno k guillotíně.

Vrhač oné zlaté bomby (jeho spolu zapřísáhlí na památku duchaplné ideje mu dali čestné jméno „tête dorée“) byl tentokráte mezi provinilci.

Šedivý dvůr trestnice La Roquette, který za poprav jest přístupný divákům, vidí neslýchanou orgii čumivého chtíče a reklamy kokot.

*

École de Médecine, blízko veselého Boul' Mich'u. V anatomické síni nejslavnějšího fyziologa Francie (velký kříž čestné legie) na dlouhém mramorovém stole leží oněch dvacet uřezaných hlav. Tête dorée první. Jsou to vesměs hlavy mužské, s výjimkou jediné. Tato náležela theoretické toliko anarchistce, která odsuzovala každý čin násilí. Ale soud jí nedopřál víry.

Kostnatý učenec s jemným, jako pitevní nožík studeným obličejem, horlivě hovoře stojí v značném shluku kolegův. Podává vysvětlivky o velice zajímavém pokuse, k němuž je sezval.

Vystaví hlavy statých vlivu velice silného, elektrogalvanického proudu. Kterak tento proud bude zaveden až do nejjemnějších ganglií velikého mozku — toť jeho tajemství.

Pánové jsou nejvýš animováni opulentní snídaní. Fádni pach krve zahrán exquisitním aromatem jejich egyptských cigaret. Milé, modré kroužkoví dýmu odplouvá po zsinalých umrlčích tvářích — pitevní stůl jest až u velmi velikého, dokořán otevřeného okna, dým vyplouvá k červencovému nebi, tíženému bouří.

Z jediné, mohutné baterie rozbíhá se dvacet měděných drátů v otvory všech hnědočerveně zejících páteří. Kdyby devatenácte mozků nereagovalo, může dvacátý býti vhodným objektem.

Teď!

Proud trhnutím tryská do nervových rozvětvení vrchní vrstvy mozkové, odtud do závitův šedé hmoty. Nyní vchází do velkého mozku tête dorée — —

Umrlčí hlava do teďka jevila na tváři hluboký pokoj. Nyní, kdy svaly obličejové opět znenáhla se dostávají do činnosti („čistě reflexivně!“ uklidňuje čestný legionář svoje zděšeně civějící kolegy), nyní opět staré zkřivení fanatického hnusu a zledovělého vzteku vchází do žlutých, černým, hrotilě zastřiženým houštím porostlých lící a do bezkrevných, zkřečovatelých úst.

Tête dorée zdvihá oční víčka — všichni lékaři zpopelavějí — a na čestného legionáře, daleko vykloněného, vysílá satansky bílý pohled nenávisti.

Ostatních devatenáct dvojic očních víček teprve sebou zlehounka jen trhá. Ale nyní ušlechtilé utvárněná hlava ženská otevírá svoje oči. Jest v nich cosi z blažené

modři sladších nebes, než jsou ona, která září nad zemí, krví pohnojenou.

Co to — ?! Opravdu — hněvná hlava chce otevřít rty!

Lékaři sahají po kapkách, které posilují nervy. Někteří zvracejí své snídaně.

I soucitná hlava pohýbá rtoma prosíc, zapřisahajíc. Nyní se daří křehkým ústům ženským, aby ze sebe vydrala slova:

„Bláznovství! Odpusťte si!“

Ale hněvná hlava, rozevírajíc chřtán, posměšně vyplazuje jazyk na lékaře a všechny ostatní mužské hlavy ji napodobí.

Lékaři, zsinalí a vyděšení, tísní se k sobě. Jeden z nich sešlíl a vyskočí oknem, z třetího poschodí.

Nyní i tète dorée vydavuje ston slovu podobný. Nejprve temné žvýkání, ston, skřehot, chroptění v hrdle. Nyní hlasitě to zakráká: „Psi!!“ A „psi!!“ chrápe po něm z osmnácti ostatních mrtvolných jícňů.

Učeňec, aby mohl zachytiti nějaká možná a prchavá trhání svalů, uchystal aparát k galvanoplastickému povlečení tváří zlatou hmotou. (Jinak se užívá tohoto přístroje, aby se nabylo podoby na pamětné sochy celých mrtvol.)

By ucpal strašné tlamy, uvede aparát v činnost. Ale, mrtvicí raněn, již není s to, aby vypíal proud. Takto hlavy se povlekají tlustou vrstvou zlata — jsou přetvořeny v zlaté koule.

I všichni ostatní lékaři se pokáceli mrtvi.

Dvacatero mozkův přes kovové pouzdro zůstává na chvílku ještě v plné činnosti. Ale nemají krve. Pročež nezbytno, aby automaticky opakovaly funkce svých posledních vteřin životních. I poskakují čile po mramorové desce, čehož v pytli guillotiny zpola byli nuceni si odepřítí. Potom (s výjimkou hlavy ženské) jako gumové míče vyskakují z oken. — Padají neskonale rychle, jako jsouce plny olova. Jejich mozek totiž působením proudu stal se — dynamitem.

I bijí do střech a chodníkův. Zde praská, rachotí, dýme, tříští se, řítí a roztlouká celými ulicemi.

Všeobecně vypuknuvší požáry roztavily lebkové zlomky zlatých bomb. Tehdy jako křepčící koule rtuťové skotálejí se četné hlavičky ze zlata v jedinou, obrovskou zlatou hlavu. Roste, vzdouvá se z vnitřku, jako vzducholoď. Zdaliž se nadýmá vlastním, v ústech zalitým supěním msty?

Z hořící Banque de France syčí k ní proud zlata, jež dychtivě vchlemtne. Nyní je tak veliká jako kupole Panthéonu. V gigantickém vzteku žlutá goliášská hlava, strniskem vousů porostlá (strniska vousů, to jsou jako trny nabodané věže chrámové —), civí rudými, plamenými očnicemi. Zlehounka se rozsunují tlusté rty kraterové — rána hory trhající —

Paříž byla...

Přeložil Bohuslav Reynek

MIKULÁŠ SCHWARZKOPF:
N O V Á S I N A J

Otevřme hbitě (*Isenheimský oltář* zůstane ještě několik měsíců v Mnichově), otevřme hbitě desky bolesti, křížování, abychom pronikli k deskám blahé radosti, k alleluja nové Sinaje! Stlumené, násilně zadrženo vyraží světlo z levé tabule *Zvěstování* (Světla), víří v andělský koncert Svatostánku, otvírá se kypíc v nové Sinaji shora dolů a bouří k nejslavnějšímu Vzkříšení, poslední soud světla, božská komedie světla, devět symfonií světla! Nemám tolik světla v sobě, aby ho mé srdce účastno bylo, aby můj jazyk našel slova pro takový jásot. Byla však věru doba, kdy jsem víc světlem byl než nyní, kdy bych byl mohl spokojeně vzít své husličky pod bradu, abych hrál spolu v tomto svatostánku!

Mikuláš Schwarzkopf

Bůh Otec dovolil Proroku lásky, aby k němu přišel na jeho horu, Marii s Dítkem. Celá hora se třese, kouří a plamení, nebe se snížilo, oblaka jsou zatopena božským světlem, plna myriad andělů — čím déle se tam hledí, tím více rodí světlo — vysoko nad sedmi kruhy věčnosti trůní Bůh Otec s žezlem a světovou koulí, pln lásky a milostivý, už ne tak přísný jako židovský Jehovah, ne onen hřimatel, nýbrž světlo, tekoucí světlo, jak praví Mechtilda Magdeburská. Směrem k tváři země zatemňují se oblaka poněkud, příkře strmící skaliska hory přizpůsobují se jako po mocném zemětřesení splývajícím paprskům a přidávají se, pokud mohou, k plesání. Též dále vzadu vztyčují se nižší skalní pahrbkové, aby stejně jako já mohly mítí podíl na tekoucím světle.

Tentokrát nevchází Mojžíš do temna hory, aby si dal podati své dvě kamenné desky; tentokrát sype Bůh to, co sám jest, na oblaženou Pannu, která místo kamenných desek drží nám vstříc nejlíbeznější Děťátko, jakž jsme my všichni byli na klíně své matěře.

Tentokrát se Jehovah nehněvá: nesmíš! nesmíš! . . .

Tentokrát mluví Děťátko samo, malé božátko, a praví: Milujte se vespolek! Milujte se vespolek z celé duše své, z celého srdce svého, z celé mysli své, ze všech sil svých! Toto jest první přikázání lásky Ježíše Krista. Zvláště a o-

Nová Sinaj

pravdu význačně zde chybí: Z celého ducha, rozumu svého, a míní-li se to vřaditi do úhrnu sil, nemám nic proti tomu! Toto první přikázání učencům ušlo!

Nový Zákon se otevřel: zralí proň jsou všichni ti, kteří jsou dobrého srdce, všichni ti, jimž hněvného „jsi povinen“ netřeba už říkati, jichžto duše hrubé pozemskosti překonaly, přemohly, jichžto duše svobodny jsou pro nebeské světlo, pro dětskou bohopodobnost, pro bohopodobné dětství. Nový Zákon vzešel, láska člověkem se stavší, v člověku svobodnou se stavší, svobodně bytující činná láska, cosi dětského, ženského, zlidštění, zvnitřnění toho, co bylo ve Starém Zákoně božského. Samá láska! Všecko všední oděje se v svatost láskou, čistým úmyslem, tajemstvím srdce. Maria jest samo mateřské štěstí, překypující mladistvé radosti ze svého Jezulátka, které si hraje s růžencem a v usmívání své Mateře hmoždí se jako v teplé lázni. Toto usmívání Mariino jest netajené a zřejmě je viděti, docela jinak než u Madonny Stuppašské! Toto usmívání ukazuje život denně, avšak dějiny umění je znají jen ještě jedenkrát u Mony Lisy. Naši básníci se pachtili s vyložením toho známého usmívání a vymyslili hluboké děje, aby tu hádanku rozluštili. Zde mluví úsměv ke každému z nás přímo a bez výkladu. Vezměte si jej do srdcí, hledejte ho v životě, pakli jste se s ním ještě nesetkali, jest přímo od Boha. Kdož by nevěděl, že za touto tváří jistě jest hromada zkušeností, dobré radostné zkušenosti, nebo také — a v jejich účincích stá-

Mikuláš Schwarzkopf

lejší — trpké zkušenosti, zklamání. Toto usmívání Mariino náleží k pevné bytnosti lidské duše!

Na mnoho tisíc způsobů jsem viděl Matku Boží s Dítěm si hrát. Žádný malíř, a smím zvláště říci, žádný německý malíř od roku 1500 neopomenul tento obraz nejméně jednou malovati! Nejméně jednou ukázala se Matka Boží každému a tiskla mu, ano! umění jest shůry, štětec do ruky a svět ozývá se touto láskou! Ať jest to v kterékoliv podobě! Kdož by nenalezl svatozáře, i když schválně po ní nepátral! Není tomu jinak: křesťanství koření v lidském srdci a kdo by je někde jinde chtěl zakotvit, třebaš v mozku, ten zaběhne na scestí jako stoupenci Lutherovi.

Na mnoho tisíc způsobů v životě viděl jsem si Marii hrát s jejím Dítěm, ji a nejlepší její dcery: Pannu a Matku zároveň! Jako myslivec stále chtivý lovu na číhané po duševních věcech třeba jíti životem, pak se uvidí a uslyší všelicos. Jedno si dovolím vypravovati:

Ležel jsem na pobřeží Sicilském v stínu oleandrového keře a naslouchal tak na bříše písni horkého moře. Náhle přibíhá ze zralého pšeníště mladá nahá matka se svým nahým dítětem na ruce, matka šestnáctiletá, dítě šestnáctiměsíční. Kvapí po pobřežním písku do vody a pouští své děťátko. Tu dole se člověk tak lehko nepřekvapí, ležím pokojně, bradu v rukou. A hle, bambino se nepotopuje, jme se rukama i nohama házet a vesluje si opravdu po vodě dál, tam a onde okolo matky, a matka zdvihá paže z vln,

Nová Sinaj

tleská a volá, a přibíhá mladý otec, zástup hus a kachen, pávi a moráci. Co umí plavat, vchází do vody, husy a kachny jezdí kolem maličkého jako ochranné a záchranné loďky, zatím co pávi a krocani s nadmutými laloky a ocasy na břehu stojí a s potěšením hledí do vln . . .

Nějaká síla jistě chlapíčka nad vodou držela, duševní jeho primitivní matky, nebo síla oné Matky, která porodila Spasitele . . . Láska hory přenese!

Svět překypuje láskou a Spasitel přichází denně znova na svět! Mluví se příliš mnoho o ustavičném obětování se, o ustavičném utrpení, kéž by se však více mysliło na ustavičné radosti!

Než zase nazpět k Marii Isenheimské.

Rád bych slyšel hlas Mateře Boží, její písničku, to nečláňkované sem a tam mezi Matkou a Dítěm. Rcete, možno to někde slyšet?

Všecka osvětlena od Boha sedí zde Maria na lávce ze země a zdá se, jako by zářila červeň jejího širokořasého roucha nazpět k Bohu a nad oblaka jako zlato vycházejícího slunce, červeň lásky a Ducha Svatého, červeň radostného chtění a dobrého úmyslu. Zelený plášť jest s jemným nabíráním ohrnut, plavé vlasy kadeří se po něm a plénky Dítěte jsou roztrhány! Chce tato díra v plénce něco říci?

Dva andělé, červený v barvě Ducha Svatého, zelený v barvě Synově, třepetají se mimo blízko u Dítěte, jehož dru-

Mikuláš Schwarzkopf

hy při hrách možná ještě předevčirem byli; oba, Syn i Duch, zčlovčili, neboť není synovství Božího bez Ducha Svatého, který všecko tvoří.

Zrovna za Matkou vede cesta k zahradnímu plotu, vystavěnému z kamene, k rajske zahrádce, jak ji Švábi tak dětsky malovali. Ale možná jest tato zeď základem nového kostela, k jehož úhelníkům se pnou se dvou stran temně kvetoucí růžové keře, jako k světlu nová Církev lásky. Kousíček moře vybleskující ve svém smutku, celý kostel nebo klášter na druhé straně na skále Petrově, lesy, vrchy se skalami, které se vzpínají jako já, a dále napořád všecko naplněno nejpomyslitelnějšími odstíny zeleně, barvy Syna stavšího se člověkem a bdělého synovství Božího. Žádného obmyslu, žádného nesouladu, žádného skrytého kříže, nic: Maria nové Sinaje jest duševně snáze přístupnější než Maria krásného svého svátku v Stuppachu.

Vizte, tu dole u nohou Mariiných na velikých kamených deskách stojí dětská postýlka, čistě pokryté prádelní necky ze dřeva a hrneček pro Dítě z hrncířské hlíny: mnoho nešťastných, kteří se možná snažili dostatí jako Matěj Grünwald ze zmatků zjitřené doby a hledali v Isenheimu pokoje, tichého pokoje účinné lásky, charity, měli zde viděti, jak by své malé oběti a své trapné ošetřování při svých nemocných, kteří sem přišli zatíženi nejošklivějšími příjčnými ohavnostmi, jak by bratři i sestry láskou, čistým úmyslem, a dobrým míněním tyto své práce posvětiti mohli a sebe

Nová Sinaj

spolu. Sebe spolu jako Maria! Ale činiti dobré, to znamená u mistra Eckharta: Boha v sobě roditi! Komuž by tu bylo zůstávati za Marií? Kdož by nemohl jako ona božské v sobě nositi, božské obětovati, míti podíl na zrození Božím v nejbláženějším oslavení?

K mistru Eckhartovi přišel jednoho dne chudý muž a řekl: „Mistře dobrý, pověz mi pro lásku, po čem člověk pozná, zda v něm ctnost působí podle své nejvyšší ušlechtilosti?“ A mistr odpověděl: „To se poznává po třech věcech: nejprve, miluje-li člověk Boha pro Boha, po druhé, miluje-li dobré pro dobré, a po třetí, miluje-li pravdu pro pravdu!“

Proč jest vůbec ve světě a ve světových dějinách tolik hluku o Pána Boha! Tím jsou přece jen učenci vinni, lidé rozumu, kteří se dokonce po Bohu jmenují! Bohoslovci, theologové! Někteří z nich, jižto byli všemi pomyslitelnými mukami duše šleháni, praví dokonce, a snaží se to dokázat, že není Boha, nebo byl-li jaký, že jest mrtev! To praví a myslí si, že jsou šťastni, když v sobě usmrtili Boha! Jakž by mohli býti živi? — Ó, jakou pokálenou víru má přec jen většina, jaké bídne naděje, jež kypí hříchy, jakou ubohou lásku!

Nechci od Boha ničeho: neprositi ho, nepotřebovat mu děkovati, chci ho jen milovati. Netajeně ve všech postaveních života, ve všech svobodách duše, ve všech poníženích a vznešenostech chci ho moci milovati. Ó kdyby mi mělo býti zabráněno nemilovati jeho, který mne milovati nepotřebuje...

Mikuláš Schwarzkopf

Vizte, vy nejbídnější, kteří si myslíte, že jste bez Boha: on musí jářku býti už proto, že ho můžeme milovati, milovati! Vězte přec: Bůh jest pozadím naší lásky; naše láska však jest měřítkem Boha v nás. Kdo miluje, má Boha!

Ukazuje-li pravá polovice středního obrazu Nový Zákon ztělesněný v mateřství, ukazuje levá polovice symbol tohoto Nového Zákona, tajemství nové příčasti, svatostánek se svatou Eucharistií. Není možno, by tomu bylo jinak, a jest podivno, že učenci ve svých přetopených jizbách si ještě stále nad tím hlavy lámou! Což jiného by věru mohlo vycházeti z polámaných hlav než třísky? Jdete jářku mimo primitivy se svými zatíženými čely: ty chtějí býti primitivně užívány! Nemůžete se účastniti? Teprve nedávno uvidělo se komusi horempádem zvěstovati, že tato postavička v svatostánku jest svatá Kateřina! Nijak než ona, patronka filosofie!! Nikoliv, nikoliv se vši vaší filosofií musíte odstoupiti za Matěje Grünewalda! Stočte nejprve svou učenost do uzlíku, potom přijďte a mluvte s ním, umíte-li bez svého uzlíku ještě něco pověděti!

Tato malá klečící postava jest symbolem, mysteriem nové příčasti, Slovo tělem se stavší, božství v ženě zemským se stavší, v barvách Trojjedinosti, odzemštěno opět, „Totoť jest tělo mé!“ slovem, pojmem, čistým úmyslem, láskou v Nejvyššího posvěceno, několik prášků mouky, několik kapek vody, chléb života, strava vyvolených!

Nová Sinaj

Učenci také objevili, že ta postavička, jak praví, jest těhotná! Ano, zajisté: požehnaná u vysokém stupni a ne méně žehnající, požehnané, žehnající hody lásky života! Jest zajisté jasno: pod Eucharistií stojí konvička se žlutým vínem, uchystaná, aby byla proměněna v Krev Páně; trojitá koruna, která jen Nejvyššímu přísluší, vznáší se nad postavou, nahoře Melchisedech žehná Abrahama, když byl obětoval chléb a víno, a o čem slovapilní prorokové mluví — jest při tom nějaký velekněz — nebude těžko uhádnouti!

Celý svatostánek jest však pln nebeské hudby. Stojí ve stínu nějakého kostela, z něhož podle všeho vystoupil, v mystickém temnu, jež jest od zažité skutečnosti na pravé pülce obrazu ostře odděleno linií choru a ještě zvláště odhrnutou záclonou. Světlo dostává ta titěrně gotická stavba od hostie, z radosti vpravo a z pestrých svatozáří hudoucích andělův, kteří se v pozadí opět ztrácejí do tmy.

Tváře tohoto dětského zástupu, z celého srdce plesajícího, jsou všecky typisovány: já za sebe jsem jist, že Matěj Grünwald byl přítelem dítek, zblázněný za dítkami, a že ty nejmilejší stále nosil v náčrtcích své duše s sebou. Všechny mají francko-chattické lícní kosti a jsou to děti chudých lidí a mají tak nesmírně něžné andělské duše! Krásni jsou tito andílci a Huysmans ať se stydí, že toho neobjevil! Andělé, naskrze starší vyspělá dětství, přirojili se sem z ryriadového zástupu, aby na svých nástrojích vyhrávali božskému Dítku, jež možná ještě předvěcírem bylo druhem

jich her. Nemělo by jim být dovoleno vydovářeti se v nejděvějších posuncích?

Víme o Lionardu da Vinci, že měl také nesmírnou radost z lidských grimas, možná že též on v tom viděl více lidské duše hráti než v pokojné rovnoměrnosti svalstva, a že zval, aby si důkladně vyhověl, venkovany svého kraje k sobě ke stolu, cpal je bohatě kohouty a vínem, až se rozdovářeli a smáli se, pak si k nim sedl a vyprávěl jim frašky a šašky, aby je rozbláznil, a že je potom nechal v jejich třetění, aby je z pozadí co nejvěrněji vypodobňoval, jejich pitvoření, jejich posunky, jejich rvačky. O Matěji Grünewaldovi víme jen, že byl nešťastně ženat a jiného nic!

Nejstarší z andělů sestoupil ze zástupu po mramorových stupních, rozvinul své řasnaté hedvábné roucho — že se šlo na zem, jsou všichni náležitě oblečeni — podle pracího džberu do linií k dvoru přípustných, postavil na ně pečlivě své čello a smýká nyní nesmírně něžnými rukama — ó tyto grünewaldské ruce! — smyčcem po strunách. Hudebních nástrojův nepřinesli s sebou s nebe: věda dovedla, že to jsou nástroje tehdejší doby!

Baldachýn stojí na čtyřech sloupech, které jsou tepány v zlatě a těmto sloupům uloženo jest nésti čtyři hovorné proroky. Ani jeden sloup není jako druhý: mistrova živá obraznost nedopustila ani, aby některý sloup mohl býti pohodlným vzorem pro ostatní! Utržené květinové plátky, tetelící se kolem sloupů, baldachýn, vitod a proroci, mají zdo-

Nová Sinaj

bití a zdobí opravdu, jak dětskou rukou tam vhozeny, jako děti k nevíře nehledaně a zvláště svá kvítka na oltářík stavívají!

Obě postranní křídla k nové Sinaji, k jádru, k základnímu tajemství křesťanství: zobrazují vlevo Zvěstování, Vtělení Slova, vpravo Vzkříšení, Vyvtělení, možno-li tak říci.

Prostoru, jakým jest tato kaple Zvěstování, už naprosto není! Každá linie: tajemství, usebrání duchovních sil, sestoupení, naplnění! Každé světlo, každá barva jest znamením velikého přiblíživšího se zjevení. Kdož mimo básnického genia Matěje Grünewalda by tento prostor vytvořil? Světla jsou ještě nerozlita, honí se ve spárách dokola jako děti v sousední světnici vánočního stromku a vědí, co jich čeká. Vyzařující lem na Mariině tmavozeleném plášti, v barvě zaslíbeného Syna stydlivě přitlučeném, naplňuje mimo to na Sinajském obraze celé roucho a paprskuje nahoru až k nebeskému Otci. Táž zeleň vystupuje na žebrech a plamencích pozadí opravdu odvážlivě a radostně: úplná ozvěna z Mariiny duše!

Maria má býti matkou, Matkou Syna Božího! Nic netušíc konala uprostřed svých knih — stojí jako moderní sbírka pospolu — pobožnost a tu přichází tento bouřlivý šumný vír andělův a zvěstuje evangelium! Žensky zbožná, počestná, cudná v pohybech starých Švábů trhá sebou Maria a dává svým rukám vypovídat, co nám její ústa zamlčují, co prorok nahoře koktá. Ó tyto grünewaldské ruce!

Mikuláš Schwarzkopf

Ale popuzený mládenec nezdá se nikterak podle toho, že by byl zvláště způsobilý, aby doručil „milostné psaníčko Pána z Nadzemí“, jak se praví někde ve švábštině. Podobá se více ordonanci Viléma II., která má doručiti komando, rozkaz, že se má státí matkou Syna Božího!

Ale kdož by neodkryl dětské radosti malířovy za takovou prudkostí? Prudký jest věru také vnějšek patnáctileté Marie: zdá se, jako by její duše ještě nebyla do věci vnikla. — Dvě červené tyče protínají kapli, záclony jsou odhrnuty a Duch Svatý vznáší se v podobě holubice nad požehnanou Marií.

Věda se vyjádřila i o tomto obrazu; nalezla, že pestré kamenné deštičky podlahové neleží v pravé perspektivě a že tedy Matěj Grünewald zákonů perspektivy neznal!

Opravdu bývá tomu v životě umělcově jako v životě zbožného člověka, v životě bolest nesoucího vůbec: Vzkříšení, vzkříšení! Povstati z muk trýznivé výčitky, „problému“, oslaven v díle, z útrap všedního dne oslaven v lásce, z útrap života, z přišerností války oslaven v prohloubení duševního života. Není světla bez stínu, Hodu velikonočního bez Velikého pátku, není díla bez bolesti!

Co si Matěj Grünewald při tomto vzkříšení ze srdce vypsal, jsou myšlenky a city všech těch, kteří v Isenheimu dleli: pohroužených řeholníků, veselých lidí charity, proklatě onemocnělých, neméně také naše vlastní naděje a mety, naše vykoupení a tužby celého lidstva.

Nová Sinaj

Umělec nese problémy své doby a v nich problémy lidstva vrtavěji, sporněji, bolestněji ve své duši než vrstevníci: svou tajnou radost vlastního způsobu a ne méně svou kletbu.

Jest-li tento list nejslavnějším vzkříšením, které kdy namalováno bylo, pak se důstojně připojuje k nejbolestnějšímu křížování, k nejvelikolepějšímu položení do hrobu a třeba povědět, že Matěj Grünewald v té době nanejvýš bouřně a nanejvýš zhyzděně vyvolané problémy křesťanství nejúsilněji prožil, naskrz jich okusil, i zasluhuje, aby byl nazván nejkřesťanštějším malířem.

Na tomto obraze všechno vstává. Jako z krateru vyráží světlo, žene se vzhůru z hrobu v dlouhých předenech, která každou vteřinu slavnostněji jiskří svou barvou, šílená hra nespokojená, dokud se neprojásala ve žhoucí bělobu božské tváře. Duch vstává, bouře se rozpoutává: slunce bude naše, byla-li naše duše porobena do hrobu! Spasitel nám nastavuje své rány, které jiskří slávou, chce nás těšiti, bylo-li naše tělo na kříž přibito, chce nám kynouti, neboť všeliký bol i tělesný může býti božským. Ten, jenž tu vstává, jest na pohled jako kámen jaspis a sardis, a duha jest okolo jeho hlavy. Duch to jest, jenž vstává, zneuznaný čistý úmysl, lidé charity, dobré mínění.

Vizte, i hmota chce býti účastna: nohy jsou ještě tuhy chladem hrobovým, obrovská skála vznáší se vzhůru do světla, hvězdy se tlačí k božskému okruhu světla, poněvadž i ony prahnou po onom světle, jímž nejsou.

Mikuláš Schwarzkopf

Jen ubozí vojáci se kácejí, kácejí jako sestřeleni střemhlav na zem: když byla kolem nich tma, stáli zpříma, nyní, když vyraží světlo, padají! Odvracejí od nás své tváře a natahují, co v jejich životě už takové jest: kopí, pancíř, hnátnice . . . všechno, co jim nesvobodným, kteří přec v sobě nesou znásilněného ducha jako my všichni, bylo ke cti jako sporného a rozkřičeného dáno. Nejbídnější otroci, lidé, jakých už není, kteří byli o lidskost oloupeni na páchání zločinů, sluhové, otroci nějakého boha, který nemá nic Božího v sobě . . . Padají a odstrkují světlem zaplavenou hmotu od sebe, obraz utrýzněného lidstva, které byvši nepravými bohy bludně zavedeno, nemohlo dospěti ke vzkříšení, dnes nebo zítra, a mnozí, kteří ještě stojí, už upadli! Ó člověče, ó člověče!

Spasné učení těchto čtyř obrazů na deskách radosti jest přes pathetickou řeč zcela elementární: Každého nemocného, každou neosvěžitelnost, každý problem, mnichu, jeptiško, člověče, umělče, posílá ti Bůh, abys na tom mohl v sobě zroditi svého Boha. Každý nemocný, každá neosvěžitelnost, každý problem jest pro tebe Zvěstováním, které tě novým Zákonem lásky přivádí ke Vzkříšení!

Znám několik mnichů, mnoho jeptišek, s kterými mne život svedl, takřka všechny svaté církevního roku z legendy: tyto obrazy jsou světlou stránkou katolického učení o milosti, bohoradostné, františkánské křesťanství, a Matěj Grunewald jest možná jeho nejvýznamnějším zvěstovatelem.

Nová Sinaj

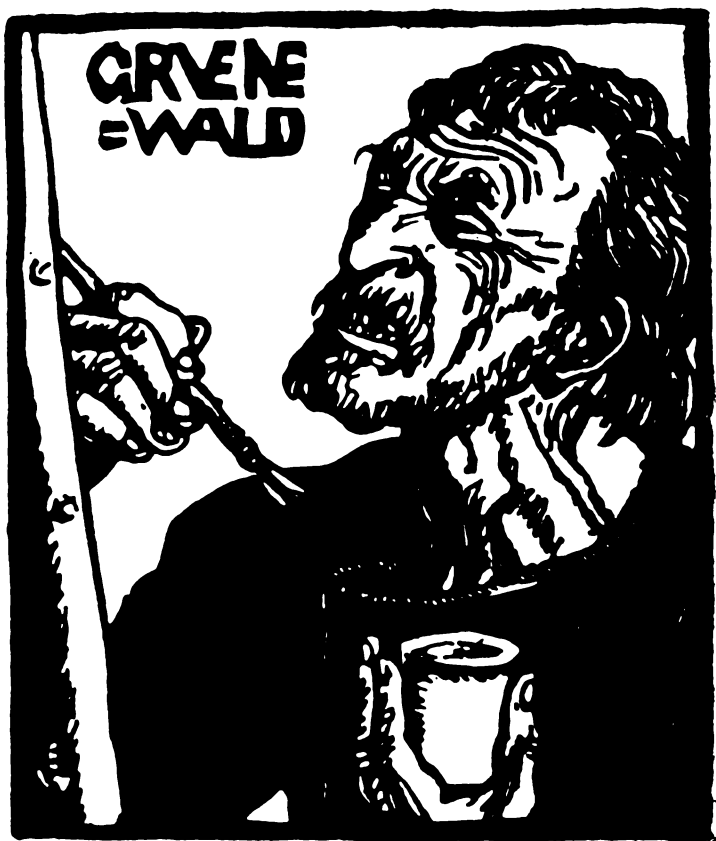
Či vnika snad spasné učení mnoha učených svatých, mnoha bohosloveckých svatých elementárněji do lidského srdce? Jakž mohla Církev nechat Matěje Grünewalda zapomenutého? Měla by ho ještě teď kanonisovat za světce!

A lidé, kterakž mohli jen Matěje Grünewalda zapomenouti a Sinaje lásky? Učinili to rádi, zahrabali nám úmyslně mistra Eckharta, přemalovali nám úmyslně Matěje Grünewalda? Hříšně a vědomě?

Jestli se stali proto tak úžasně ubohými, pak se jim stalo po právu.

Březen 1919.

Přeložil z němč. P. L. V.

W ü r t t e m b e r g e r — G r u e w a l d

FELIX TIMMERMANS

OBĚTOVÁNÍ

Chvějivé parno, padající s šedožlutého nebe, rozpouštělo nad Gentem, flanderským Jerusalemem, na střechách a ulicích snůh. A ten snůh, který to staré město včera ještě tak přívětivým, tichým a útulným byl učinil, kapal a crčel nyní z ryn, pleskal a plískal na kamení a hrnul se v strouhách. S štítových schůdků a s okenních rámců kapalo, až obělené štíty zeleně a modře z toho vyrážely; hluk vody rostl nad celým tím velikým městem.

Břidlicová modř věží a zahrádla červeň střech ukazovaly tu a tam opět své důvěrné barvy a běloba ulic, která včera ještě tlumila lomození povozů a těžkých dřeváků, změnila se v bahnitou kaši, takže od rachotících vozů tohoto čilého města okenní tabule domův opět drnčely...

Na obilný trh, kde lid s červenými nosy a s cupajcíma nohama okolo prodejních boud obtížených

hrnci a pánvicemi, přízí, muškátem a jinými věcmi hlučel, přišli ze zájezdní hospody a noclehu „U zlaté koruny“ Josef a Maria.

Josef, jenž nesl Dítě ve škotské pleně, razil si neústupně cestu lidem, aby Maria mohla volně projít, a ta se brala trpělivě za ním nesouc klec, v níž seděly dvě do sebe zatoulené hrdličky.

Spali v „Zlaté koruně“, když byli celý den zvolna jeli ve vrzajícím plachtovém vozíku, jež poněkud tuhý osel trpělivě, ale pracně až sem byl dotáhl...

První farář v Betlémě uslyšel brzy od některých svých diecesanů novinku o podivuhodném narození, ale mhouraje škubal rameny, jako by chtěl popřít, že by něco takového bylo možno. Uvnitř však se mrzel velice, že Josefa a Marii, chudé lidi, jakými byli, onoho večera nevzal k sobě a nedal jim teplého jídla a prostorné lůžko pro hosty, ve kterém by pak to Děťátko bývalo bylo čistotně a pohodlně porozeno.

Bývalo by mu to ke cti, myslil si, u lidí i u Boha a možná, že by byly pozdější knihy o tom vyprávěly, jak by spolu jemu bylo za to děkovati, že bylo zrozeno Dítě, jehož svět očekával. Propásl tu vhodnou chvíli a vzpomínal si na výrok jednoho mnicha, který na to narážel: „Nemeškej vpustiti Krále, i když by nenesl na hlavě žádné koruny.“

Přes to však stiskl své nerozlučné paraple pod paži a šel Dítě navštívit. A jakkoliv nechtěl všemu věřit, ježto nestál v pravdě, přece smekl uctivě baretek

a řekl Marii, když ho prosila o jeho požehnání: „Neměl bych já tě o *tvé* požehnání prosit?“ Ještě téhož dne přikázal své bručivé služce zanést jídlo a peníze do Stáje... Když byl Dítko obřezal (starý obyčej v oněch dnech), poradil matce, při jejímž hlubokém prostném pohledu cítil se vždycky tklivě naladěm, dojatým hlasem, aby se odebrala k obětování do Gentu.

A tak ho to zaujalo, — jako by býval chtěl své obmeškání zase napravit — že obstaral vozík a zaplatil napřed kováři, který okoval novým železem oslovy nohy.

Tak se dostali do Gentu.

Nyní v tom všem hemžení lidí a hrčení kar a kočárů, v tomto velikém městě s jeho tisíci domů a sty ulic, cítili se úzkostně stísněni jako malé děti v lese.

A Josef šel jen tak nazdařbůh ulicemi, nepouštěje nijakž s očí mohutné kostelní věže, která se vysoko nad domy černošeda až do nebe vzpínala, a Maria šla s důvěrou za ním. Po dlouhých oklikách došli pak posléze na prostranství před kostelem. Josef pohleděl vzhůru; jako božská moc tyčila se závratně vysoká věž vysoko nad jeho drobounkou postavou do vzduchu a zdálo se mu, jako by byla skloněna do předu a každé chvilky se naň mohla shroustiti. Pln úzkosti ohlédl se po Marii, přitiskl Dítko pevněji k sobě, zrychlil krok, aby hbitě byl v chrámě.

Nyní přišli pod velebná klenutí do tohoto chrámu téměř tak velikého jako ves, jako les kamenných

stromů. Zanikli tam, uviděli se ničím, byli zmateni, a ohromeni stanuli na jednom a téžže kameni.

A že tam bylo jen málo lidí, kteří stáli rozprsknutí kol nějakého kazatele, jehož hlasná slova doznívala jako štěkot psí dutě pod mohutnými klenbami, zdál se chrámový prostor dvakrát tak vysokým a hlubokým.

Josefovi se to jevilo všecko příliš velikým a hrozitanským. Nikde nebylo bukových kmenů tak tlustých a pevných jako tyto pilíře; sochy svatých byly ohromny jak sloni, malovaná okna tak velká jak dům a kamenné desky dosti široky, aby na nich postavena byla kuchyně.

Bylo to něco pro obry, kde se lidé cítí, ach! tak malými a scvrklými.

I stanuli a čekali, nevěděli nač...

Ale z toho naslouchajícího houfku přišla k nim nějaká veliká paní, která měla viseti svůj plášť s kápí na hubených ramenou jako na holi. Nabíraná čapka bílá jako sníh a dvě oči černé jako uhel dodávaly její svrasklé řeholní tváři s visutými lícemi ještě žlutšího a staršího vzezření. Ale na ústech s žádostivými rty visel mladistvý úsměv pokoje plného svědomí a ona ze srdce jako matka pozdravila Josefa a Marii.

„Přicházíte asi k obětování?“

„Ano,“ kývali Josef a Maria poněkud rozpačitě.

„Přicházíte jistě z Betléma? Tak daleko! A jaké překrásné dítětko!“

„A vy nás znáte?“ tázal se Josef užasle.

„Myslila jsem jen tak,“ usmívala se konejšivě na Marii a dojata vzala ji za ruku a řekla: „Milost Páně z vás září; z kterého rodu jste zrozeni?“

„Z Davidova,“ pověděl Josef zajikavě, nemoha pochopiti, co ta paní chce.

„Pak by to bylo možno,“ řekla ta stará paní a červený svit štěstí pokrýl její žluté lícní kosti, „že svět svou tvářnost změní.“ Ale ihned pak se tázala: „Čekáte ještě někoho?“

„Nečekáme,“ třásli oba hlavou.

„Pak pojďte,“ řekla paní, „pomohu vám, tu vzadu jest kostelník Sooke!“ a svou žlutou, jen kůží potaženou rukou kynula starému kostelníkovi, který si právě sňupnul za mramorovou sochou světcovou a nyní chvatně nasrkán přišel. Byl to už starý muž s tlustým bledým vodnatým nosem a jeho veliké nohy, jež nesly třesavé tělo na uklímlých kolenou, vězely teple v tlustých černých střevících.

„Ah! to jest k obětování!“ jásal vystrkuje překvapeně prst do výšky, když uviděl holoubky. Ale jak natáhl krk ke kleci, řekl v nelibosti: „Hubená zvířata!“ a pak náhle k Josefovi: „Svíčku za půl franku nebo za deset centů? Ale ty nehoří dlouho, velice kapají.“

„Dejte mi tu za půl franku,“ řekl Josef mimotně. „Ale,“ tázal se zvědavě ukazuje na paní, která už dosti daleko v důvěrném povídání šla s Marií síní chrá-

movou, „kdo jest tato stará paní, že ví, že přicházíme z Betléma?“

„Oh,“ řekl kostelník, „ta ví všecko! Jest to Anna prorokyně, už jest jí 84 let a zůstává od rána až do večera v chrámě. Ta to má vnitř!“ — a kostelník ukázal na své čelo —, „umí zažehnat housera i příměť a má nějakou mast, hochu, jež hojí dnu a spáleniny. Jen jí poproste o kelímek, dává ho zadarmo! — Hm, hm, chcete-li mám ještě dražší svíčky, za frank padesát, ale ty hoří celý den!“

„Jen mi je dejte,“ řekl Josef úzkostlivě.

„Pak maličko počkejte,“ řekl kostelník a jak rychle to jeho plouhavé nohy dovolily, vrátil se s dlouhou svící z hnědého vosku, tenkou jako rákos.

Docela vzadu v kostele, kde měděný oltářík modravě svítal ve světle kulatého malovaného okna, seděly už Maria a Anna klečmo na stupních, a když kostelník svíčku rozžehl a vzal peníze a odešel, počali Josef a Maria Pánu zástupův obětovati své Děťátko, jež Maria držela na svých bledých rukou k oltáři.

V těchto dnech bydlel hluboko v srdci Flanderska na vysokém Klusberku v sutinách kamenného větrňáku svatý poustevník jménem Simeon, úctyhodný kmet, kterého provívaly úchvaty Ducha Svatého, a on čekal a vyhlídal příští Vykupitele světa. Neboť v mládí bylo mu kdysi prorokováno, že jeho kmetství neuzří smrti, dokud se mu nedostane slavného potěšení Páně.

A co jeho duše prahla po tom, aby přišla do nebe, žil trpělivě dál svůj svatý život, očekáváje té veliké hodiny.

A ráno, když vstával, myslíval si: „Možná, že dnes to jest,“ a když šel spát: „Možná zítra to bude.“

Ale Duch Svatý přišel svým časem a ukázal mu posléze na místo, kde uzří Slovo tělem stálé, jež naplňuje širý svět i lidi.

Nuže v noci se mu zdálo, že ve velikém chrámu gentském stojí obrovský snop žita, který svá těžká stébla vzpínal až do klenby a v kterém jistě bylo víc zrna než spolu na všech polích flanderských i holandských. Jeho duše byla tím tak radostně dojata, že prociťl, rychle si ještě svůj sen promyslí, shrnul a jásavě pravil: „To jest to.“

Nedbaje noci ni chladna, opustil své slaměné ležení, postříkl kraptem vody svou lysou lebku a svou dlouhou běložlutou bradu, vypil kbelík studeného mléka, hodil svou zalátanou šedou mnišskou kutnu na košili z kozích chlupů a vyšel ven na cestu do Gentu.

Na kostelní věži nějaké vsi uhodilo dvakrát na zvon. Noc byla všecka černá a vlažné chladno, které od včerejška bylo cítiti ze vzduchu, přineslo rosu a rozpouštělo na cestách snůh.

Vykročiv ve jménu Páně, chvěje se radostným pohnutím, necítil Simeon mokrého sněhu, jak se mu dere do střevců, ni slabosti svých starých nohou.

Šel stále dál středem silnice a nevšímal si velikých krapějí, které klepaly se stromů na jeho záda.

Uvidí Spasitele! Štěstí, jímž byl proniknut jeho celý život.

A kdyby bývalo mezi ním a Gentem i moře, byl by je přešel, tak si byl svou věcí jist.

Měl v sobě jen cosi strachu, aby nepřišel pozdě, a proto potahoval zadní nohu vždy poněkud rychleji a vykračoval jako dvacetiletý mladík.

Po dlouhé, dlouhé době, za mnoho hodin rozžíhali tu a tam v domech světélko lidé jdoucí po práci, nebo sedláci, kteří chtěli jeti na páteční trh.

A na konec vytrysklo ve východní bráně za dlouhými pruhy oblaků vodově šedé světlo: byl to nový den.

„Dnes! dnes! oh, nejradostnější den mého života!“ jásal Simeon, „slunce jest ve mně, slunce jest ve mně, slunce jest!“

Jeho dlouhá, bílá, kadeřavá brada vysvitla nyní ze tmy a jeho jasným, lahodným, modrým očím dostalo se ranního světla.

Viděl jemně posněžená pole, ukrapující stromy a skrovné domky procíťly na denním světle a on jásal: „Ó zemi, raduj se až do nitra, stromy třešťa pažema a tleskejte rukama, lidé procitněte na svých ložích, vyskočte a tančete, tlucte na bubny, hrajte na violy, Vykupitel jest tu! Vykupitel přišel!“ A pak opět: „Ó mé staré srdce, neklepej tak, což pak si te-

prve počneš, až ho uvidíš?“ A aniž by zesmutněl dodal pro sebe: „Pukneš!“

Takto pln Božích doteků a obklopen plným rámem došel k Lysu.

„Přes řeku!“ volal, „pro lásku Boží!“

Selské děvče s pihami ve tváři převáželo ho na těžkém prámu.

„Špatné počasí dnes, pane pátere, a nešvar pod nohama,“ pravila pohlédajíc naň úkosem pro jeho zalátané šaty, přece však ne bojácně, neboť jeho tvář byla milá a čistá jako dítěte.

„Krásné počasí!“ odporoval Simeon, „velmi krásné počasí, ještě nikdy nebylo na zemi tak krásného počasí. Slunce jest, slunce jest!“

„Ano, ano,“ řekla děvečka, jakkoliv do toho nemohla vložit smyslu; a když on ještě jednou byl řekl: „Jest to pro lásku Boží, Bůh vám to oplatí,“ stála tam ještě dlouho, by se dívala za ním, a potřásala plna soustrasti hlavou. On jda podle modřínového lesíka uviděl Gent. Gent s jeho věžemi a s jeho mohutnou hlásnicí, modřešedý v zasněžené dálce, s kouřícími komíny a zvonícími zvony!

Simeon se chvěl a překvapen mlčel. Bylo mu pojednou jako někomu, kdo předstupuje před krále a neví, co říci. Nyní měl mocný pocit velikého, silného: Patření na Boha. Bude-li pak toho schopen? Což nečetl, že kdo chce na Boha patřiti, musí umřít?

Vznešenost té chvíle činila ho malým myšlením i pocity. Byl jářku dosti dobře oděn takovým zaplátovaným a rozedraným šatem, v střevících, z nichž lezly holé palce; byl uvnitř jářku dosti hoden, necítil-liž sutiny velikých i malých hříchů ležeti na dně svého srdce?

I váhal poněkud jíti dál a už měl chuť s hanbou utíkat nazpět na Klusberk, ale byla v něm nějaká rostoucí moc, která ho strkala ku předu jako k osudu: „Ó Pane, jen vteřinu tě viděti zdálky!“ vyšlo mu toužebně z dna jeho srdce. A s tím se vydal dále bahnitým sněhem a špinavými kalužemi, že chvílemi šel až po kůstky vodou.

Nějakého sedláka, který pracoval na poli, tázal se, aniž se byl zastavil nebo zvolnil krok, na nejbližší cestu k velikému kostelu.

Když chvátal živými ulicemi gentskými, dívali se za ním lidé s úžasem a posměchem. Ale on z toho neslyšel ničehož; jen se asi poněkud divil, že všichni spolu jako jeden muž neběželi do chrámu s úžasem patřiti na Vykupitele.

Když viděl kostel, jal se modliti, aby cestou snad nepadl nebo nezlomil si nohy.

Uštván vběhl do kostela a stanul jako k zemi přibit, uviděv ty prostory téměř bez lidí.

Což se mu mylně snilo?

Měl za to, že tam, kde ve svém snu viděl ten obrovský žitný snop, spatřil biskupy a preláty, kteří s

kouřícím kadidlem a bouřlivou hrou na varhany pozdravují Vykupitele. A nebylo tu nic, jen kámen tak holý jako má ruka!

Lhostejně, skleslý a sklamán naslouchal maličko štěkajícímu pastýři na kazatelně a pak se coural olověnými nohama po kostele. Díval se na obrazy a na lampy, ale najednou sebou škubl — tu vzadu před měděným oltářem seděla mezi modlící se starou paní a starým mužem mladá matka, jež držela pozdviženo Dítko k hořícímu světlu svíčky.

A opět cítil v sobě jedno z těch prorockých vzrušení, která ho povznášela nad čas i věčnost, která jeho oči plnila slzami a celou jeho bytost rozpájela v netušených velebnostech. To bývaly vždycky veliké hodiny jeho života, návštěvy Boží, a on cítil svou duší, jakoby svými prsty, že toto slabé Dítko bylo to, jehož hledal.

Opatrně tam šel, klepal Marii na rameno a tázal se rozechvělým hlasem nejprve poněkud užaslé matky:

„Mohu vzítí svého Pána a Mistra na své ruce?“

Ochotně dala mu Dítko na jeho dlouhé, krásné ruce.

Slzy se mu řinuly z brady, zdálo se, jako by jeho duše příliš byla vzrostla a vyskočila, a on se cítil jako prázdný čistý prostor při doteku Dítka. Byl zpitý Bohem a jeho celé tělo bylo tím slavně proměněno.

To viděli také Anna, Josef a Maria na jeho očích, jež byly nyní nadlidsky krásny a jako oči anděla.

A jako hlasem někoho, jenž spěje blaženě umřít, zpíval vděčně svými rty: „Pane, nyní propouštíš služebníka svého v pokoji na cestu, jakž jsi byl pravil, neboť mé oči viděly tvého Spasitele, jehož jsi připravil před všemi národy, světlo k osvětlení pohanův a k velebení tvého národa.“

Udiveni a dojatí naslouchali těmto velebným slovům a stará Anna, která všechno toto podivuhodné v té malé bytosti byla tušila, vyskočila u blahém vytržení a na kolenou se klanějíc líbala ovinuté nožky Dítěte.

Tato paní plná vrásek, která stále nadarmo lkala k nebi o plod života svého a sama dítek nemajíc, cítila nyní podivuhodnou lásku k dětem, stála teď v nesmírném údivu před Marií a přála si uvnitř zhloubi svého srdce, aby byla zbavena své proslulé moudrosti a daru prorockého, a nebyla nic než prostou matkou tak, jak tam Marii blaženu viděla, vzhlížející k svému Dítěti.

„Matičko,“ šeptala jí Anna, „Matičko, jak jsi ty přece šťastna!“

A mateřská radost a ryzí hrdost zářily při těchto slovech v Mariiných zelených očích.

Ale aj! Temný stín přelétl Simeonovu dětskou tvář. Maria to pozorovala s rostoucí úzkostí, její srdce počalo tlouci mučivou předtuchou.

Simeon uviděl náhle v Duchu celý život Dítěte, jeho utrpení a jeho slávu, a v tomto příští Božího ho-

ře, krve a slz, viděl také v popředí vyznačen obraz té mladé matky.

Hrůza mu zavřela oči a pln bolesti řekl: „Hle, toto Dítě bude postaveno k pádu a k povstání mnohých a za znamení, jemuž bude odpíráno, aby zjevena byla smýšlení mnohých srdcí... Ale ty, Matko,“ jeho hlas váhal, „tvou duši pronikne meč!“

Maria najednou chápala, že tímto mečem bude utrpení a smrt jejího Dítěte. Její mladé mateřské srdce puklo a roztrhlo se při těchto slovech, bledost jí přelétla tvář, byla, jako by všecek život z ní byl uběhl, a jak se hroutila a pomocné paže Anniny ji zachytily, vztáhla Maria ještě ruce po svém Dítěti, vykřikla a padla do mdloby...

Josefa, Marie ni Dítka už tu nebylo.

Sočima rozevřenýma údivem a radostí stál tu zbožný hlouček lidí a naslouchal prorokyni Anně, která jim velmi pokojně a zvolna vkládala na srdce pobuřující novinku, že viděla svýma vlastníma očima Spasitele.

A byli při tom lidé, kteří na ta slova za čerstva z kostela odkvapili, aby hupky tu krásnou zprávu domů přinesli a zvěstovali.

Ve čtvrt hodině byl toho plný Gent. A jak mnohá věřící paní nechala stát polévku a zemáky, hodila na sebe plášť a pádila do kostela; a jak mnohý zbožný švec odhodil šidlo a dratev, jak mnohý bohabojný

krejčl, jenž si tahal stehovací niti z kalhot, co se nestalo, i on se šel jednou hlídnout.

Ze všech koutů, ulic a uliček, sběhl se lid chvatně do kostela, všichni s úsměvem na ústech a radostnou nadějí oživlí, že Jeho tam najdou, kterého stále čekali a o němž mnohý večer za zučícími kamny byli četli a mluvili!

Ale uzřeli tam jen množství lidí, kteří byli přišli druh druhá obhlídnout. Byli rozrušeni a nevole jim kyselila tváře...

A v hodinu oběda, kdy všechny zvony zvonily, jel ten plachtový vozík obilním trhem. Neohebný oslík byl trpělív jako vždycky, Josef šel napřed, aby ho vedl, a pod šedou stanovou střechou seděla v modrém plášti mladá bledá matka s velikým trudem v očích a kojila pokojné Dítě.

A jakoby píseň požehnání hlaholily zvony zblízka i zdáli; bylo to rozskákání se dunícího kovu a cinkajícího stříbra, byla to vážnost tlustých těžkých zvonů s vpadajícími hravými hlásky.

Bylo to měnivé a nádherné jako pleskot a kapání rosy.

Vzduch se tím třásl, tabule v oknech drnčely, kamenné věže duněly; Gent zpíval!

Ale jeden zvon mlčel. A to byl Roland, jazyk, srdce Flanderska, který od té, co vlámský lid upadl a zvrhl se, puklý tam ve výšce visel a hlasu už nevydal.

Ale náhle, jak ten vozík míjel těžkou nohu mohutného balvanu hlásné věže, projel tam nahoře jako kovový záchvat vzduchem, a jako jásot nebe hřměl Roland pojednou hlahole a duně své požehnání na zem.

Strážná věž se třásla, Gent se otřásal a lidé jako zasažení rukou Boží trnuli a hrozili se, cítili to bušení pronikati svým srdcem a hleděli upřeně zmateni nahoru do vzduchu; nikdo však se nedíval dolů, kde nuzná rodina s vrzajícím plachtovým vozíkem jela nepozorovaně ulicemi.

A docela daleko v zemi, kde lidé nabírajíce seděli u kouřícího oběda, bylo tu kovovou píseň slyšet. A mnohý staroch zastavil svou lžici a hleděl upřeně se zarosenýma očima do dálky, kde strážná věž hlásnice čněla mlhavě do nebe, a řekl pohnutým hlasem: „Cosi se ve Flandersku děje.“

Za tři dni potom, když zlatě se třpytící zeleň, již někdy zůstává slunce, jakž zmizelo, rozlévala po Klusberku sladký pokoj, puklo Simeonovi srdce a on zemřel s dětským úsměvem na své bradě v přítomnosti dvou divokých králíků, kteří vždy přicházeli žrát z jeho ruky mrkev a lupení.

Z vlámského díla „Ježíšek ve Flandřích“ vyňal P. L. V.

K O N D O R

Sarcorhamphus gryphus Linn., zástupce rodu **Sarcorhamphus Dum.**, byl po dlouhý čas nepoznán a rozkřičen, vypravovalo se o něm nejpodivnějších pověstí a věřilo se jim. Teprve badatelům devatenáctého věku bylo zůstaveno, aby jeho život v přírodě očistili od bájí. Humboldtovi, Darwinovi, d'Orbigny a Tschudimu děkujeme za tak zevrubné zprávy o ptákovi, jenž byl až do uveřejnění jejich výzkumův báječným, že můžeme býti nyní ujištěni dokonalou znalostí způsobu jeho života.

Peří vybarveného kondora jest černé a leskne se slabě tmavou ocelovou modří; peří na křídlech jest mdle černé, krajní krovky jakož i obojek, skládající se z měkkých, jako vlasy vlnatých, ale dosti dlouhých per, jsou bílé, letky loketní na vnějším praporci jsou lemovány bíle. Toto lemování se na letkách loketních a ramenních šíří, až na konec se rozloží i na vnitřní část praporce, takže vlastní péra lopatková jsou všecka bílá a jen u kořene jsou černá. Tyl, tvář a hrdlo mají černavě šedé, krk barvy pleťové, místa okolo volete bledě červená, úzký kožený lalok na hrdle jakož i obě kožní vrásky, plné bradavic, po obou stranách krku má sameček zbarveny živou červení. Duhovka jest ohnivě červená jako karmín. — dva

mně známí samečkové měli ji však barvy světle zeleného bronzu — zobák jest u kořene a na hřebenu černý jako roh, po stranách a na konci rohově žlutý, běháky má tmavohnědé. Dle měření Humboldtových jest sameček dlouhý 1'02 m, křídla jsou dlouhá 1'15 m, ocas 37 cm; v rozpětí má 2'75 m. Samička jest menší.

Domovinou kondorovou jest vysoké horstvo jižní Ameriky. Rozšiřuje se od Quita téměř až na jižní konec dílu světa. V Andách si libuje hlavně ve vysokém pásu mezi 3000 a 5000 m; v úžině Magelhanově a v Patagonii hnízdívá na strmých bradlech hned na pobřeží. Také v Peru a v Bolívii spouští se často až ku pobřeží, ale podle Tschudiho bývá jich ve výšce nejméně desetkrát tolik jako ve hloubce. Podle A. z Humboldtů vídati ho často vznášeti se nad Chimborassem šestkrát výše než jest vrstva mračen, ležící nad rovinou, tedy 7000 m nad mořem! Avšak Whymper praví, že neviděl nikdy kondora výše než asi 5200 m a Goodfellov s ním souhlasí.

Kondor žije po dobu hnízdění se v párech, ostatně v hejnech, volívá si strmé skalní zuby k pokojnému sedění a vracívá se k nim, jakž množství navrstveného lejna dokazuje, pravidelně nazpět. Odlétajíce pozdvihují se kondoři volným máváním křídel; potom se nesou rovnoměrně aniž by hnuli křídly. Vyslídil-li některý z nich něco k žrádlu, spouští se a všickni ostatní, jež to vidí, hbitě ho následují. Nalezli-li šťastně, vracívají se k poledni zpět na svá skaliska a prosní na nich několik hodin.

Kondor žere hlavně zdechliny. Humboldt vypravuje, že dva z nich přepadávají nejen andského jelena a vikuni, ale též guanako a telata, kteráž zvířata též usmrcejí, pronásledující je a zraňující je tak dlouho, až bez dechu padnou; Tschudi potvrzuje, že kondoři létávají za zdivočelými i krotkými stády a na poslé zvíře ihned se řítí. Stává se, že se vrhávají i na jehňátka, telata, ba též na otláčené koně, kteří se jich ubrániti nemohou, i nezbyvá jim, než aby si dali ožirati maso okolo rány, až se jim kondoři proklovou do hrudní dutiny a ubohá ztrýzněná zvířata usmrcejí. Když lovec kuchává zastřelené vikuně, pozoruje pravidelně kroužiti kolem sebe hejno kondorův, kteří se s hltavým chvatem vrhají na odhozené vnitřnosti a nejeví při tom ani nejmenší bázně z člověka. Právě tak prý pozorují lovčího pumu a uklízívají zbytky jeho stolu. Na mořském pobřeží živívají se ti ptáci velikými mořskými ssavci, které byl příboj vyvrhl a již se potulují u velikém množství kolem jižní Ameriky. Lidským příbytkům se vyhýbají a nepřepadávají ani dítek. Často spávají děti volně na výšinách, zatím co otcové jejich sbírají sních, aniž by jim bylo potřeba nějak se znepokojovati kondoři dravostí. Indiani ujišťují jednohlasně, že kondor člověku nebezpečen není.

Hodující počínají sobě kondoři zcela tak jako supi. „Nejprve, praví Tschudi, trhají ty části, které jsou nejméně nepodajny, zvláště oči, uši, jazyk a části s měkkou kůží kolem zadku. Tam vyklobávají obyčejně veli-

kou díru, aby se dostali do dutiny břišní. Sletěl-li se veliký počet těchto ptákův na jedno zvíře, nedostačují přirozené otvory, aby poskytly jejich hltavosti spěšného ukojení. I protrhávají si pak cestu umělou obyčejně na prsou nebo na břichu. Indiani tvrdí, že kondor ví zcela určitě, kde má které zvíře srdce, a toho hledá vždy nejdříve.“ Když se byl kondor dosyta nažral, zleniví a ztěžkne a vydavuje, byl-li dohnán vzletěti, potravu uloženou ve voleti.

Kondor se hnízdívá v naše zimní nebo jarní měsíce. Páření předchází zvláštní vyznávání lásky od samečka. Jak jsem pozoroval na jatých kondorech obojí pohlaví obřadně tokává, aby vyjádřilo své city. Po chvílích, které bývají dle výše vznícení delší nebo kratší, ohýbají krk předtím napiatý a poněkud nadmutý tak, až konec zobáku dotkne se téměř volete, i slyšeti je, jak za patrného chvění jazykem vydávají zvláštní zvuky jako bručivého bubnování nebo rachocení, jež vyražejí s tak velkým úsilím, až se chřtán a břicho třesavě ochvívají, a točí se, dreptíce zvolna drobnými krůčky a chvějíce křídly, okolo sebe. Po dvou nebo po třech minutách vyražejí prskající zdánlivě stlačený dech, stahují krk i křídla, potřesou peřím a postaví se zase jako dřívě. Druhý člen páru přibližuje se tu a tam tokajícimu, hladívá ho něžně zobákem i hlavou, objímá ho způsobně a přijímá od něho milkování podobná. Všecka hra lásky trvá asi minutu, ale opakuje se za hodinu před polednem deset až dvacetkrát. Hnízdo bývá na nepřístup-

ných skalách, ale hnízdem je možno stěží nazvati; neboť často snášívá samička svá dvě vejce na holou zem. Vejce, jejichž podélný průměr bývá 108 a jich průměr příčný 72 mm, jsou jednobarevná a lesknou se bíle. Samička sedává na vejcích 54 dni. Mláďata přicházejí na svět v šedém puchovém šatě, rostou pomalu, zůstávají dlouho ve hnízdě a i když vyletěla, ještě je rodičové živí, také v nebezpečí jich s velikou odvahou ochraňují.

Na zajatých kondorech byla učiněna rozličná pozorování. Někteří se stávají neobyčejně krotkými, jiní zůstávají divocí a kousají. Haeckel si choval po dlouhou dobu dva, kteří byli velmi roztomilí. „Svého majitele, píše o tom Gourey, si brzy velice oblíbili. Sameček vyskakuje na jeho rozkaz se země na bidlo, s toho na jeho rameno, nechává se od něho nositi a lísa se mu k oblíčeji zobákem velmi něžně. Haeckel mu strká do zobáku prst, sedá si mu takřka volně na záda, stahuje mu obojek s krku přes hlavu a pohrává si s ním všelijak jako se psem. Při tom bývá samička pro zdloužený půst netrpěliva, i tahá ho za kabát, až se jí dostane žrát. Vůbec bývají na milkování svého pána tak žárliví, že mu často jeden šaty roztrhá, aby ho odvedl od druhého, s nímž si hraje.“ Mezi zajatým přibuzenstvím z téže čeledě umějí si dobývati vážnosti a udržovati si ji. Dojde-li na kousání, bojují svými zobáky s takovou obratností, hbitostí a silou, že i kousaví bělohlaví supové jim uctivě ustupují.

KONDOR KRÁLOVSKÝ

Gypagus papa Linn. (*Sarcorhamphus*), zástupce rodu *Gypagus Vieill.*, bývá 84—89 cm dlouhý, 1·8 m široký, křídla má dlouhá 52 cm, ocas 23. Staří vybarvení ptáci mívají opravdu nádherný šat. Okružní bývá šedé, přední hřbet a hořejší krycí péra křídel jsou živě červenavě bílá, břicho a dolejší krycí péra křídel čistě bílé, péra křídlová a ocasová silně černá, letky zevně šedě lemovány, temeno a tvář porostlé krátkým tuhým jako štětinatým peřím jsou masově červené, kulaté bradavice, zdobící tvář za okem a pod okem, pak naběhlá skládka běžící po týle, tmavočervené, krk a hlava jasně žluté. Duhovka jest bílá jak stříbro, vysoký laločnatě rozdělený hřeben, jež mívají také veliké samičky, jest načernalý, zobák u kořene černý, uprostřed živě červený, na konečku žlutavě bílý, ůzobí žluté, nohy černošedé. Mláďata jsou jedné ořechové barvy, na hřbetě temnější, na kostrči a na holeních bílá.

Azara, Humboldt, Princ z Wiedu, d'Orbigny, Schomburgk, Bonyan, Tschudi a jiní nás poučili o pobytu a způsobu života kondora královského. Rozšiřuje se od 32. stupně jižní šířky po všech nížinách Jižní Ameriky

až do Mexika a Texasu a vyskytl prý se i ve Floridě. V horách ho viděti jen do 1500 m nad mořem. Jeho vlastními sídly jsou pralesy nebo roviny porostlé stromy. Na stepích bez stromů a na horách bez lesů vůbec nebývá. Noci prosedá na dolních větvích stromových, většinou ve společnosti, zdá se také, že se k jistým noclehům každého večera vracívá; jakmile se rozbřesko, vzlétá a vznáší se podél lesa a v jeho okolí, aby se přesvědčil, zda mu snad nějaký jaguar neuchystal stůl. Vyslídil-li šťastně mrchu, vrhá se s šumivým letem ze značné výšky dolů, ale usedá si nejprve maličko opodál a jen tu a tam mrkne po chutné hostině. Po ukončeném obědě zalétá na vysoko čnějící strom, nejraději na uschlý, a slaví polední odpočinek.

„Jako kondor upoutal na se pozornost prvních cestovatelů v Peru“, praví Tschudi, „tak zase v Mexiku a v Jižní Americe kondor královský. Už Hernandez ho uvádí. Jeho živé ozdobné peří, jakého nemá žádný jiný dravec, dobývá mu jména Krále supův.“ Mimo to jest, jako všichni velcí, menším druhům svého příbuzenstva, s nimiž se stýká, knížetem a panovníkem, a udržuje je silou a samovůlí v největší úctě k sobě.

Burmeister praví, že kondor královský hnízdívá na vysokých stromech, i na vrcholcích starých uschlých silných pňů. Podle ukázky z Brasílie, chované ve sbírce Reyho, bývá vejčité vejce, 81 mm dlouhé a 56 mm široké, na žlutavé půdě všecko zpřejížděno rzivou červení, až se zdá, jako by bylo pomazáno krví. Vyletlá

mláďata vídati ještě kolik měsíců ve společnosti starých.

Lapené kondory královské možno lehce ochočiti, ale jevívají jen k svému pěstiteli oddanost, za to však k cizím lidem bývají často velmi hrubými, ba kousavými, což jim i u člověka dobývá úcty před jejich zbraněmi.

Přeloženo z Brehmova „Života zvířat“, ze svazku „O ptácích“
nově zpracovaného od profesora Dra Otty zur Strassen.

Georgij Lukomskij:

Část Michajlovského kláštera v Kijevě.

Ž Á B Y V K A L U Ž I

Zakladatelům československé církve. — Motto: Seděly žaby v kaluži . . . (Neruda)

Zrodila se církev, jako všecko lidské, z ženy.

Poněvadž otcové její trpěli úbytěmi své doby, narodilo se dědičně zatížené dítě, o jehož životě lékaři velmi pochybují.

Mělké duše, líné mozky a zarostlá srdce česká potřebují církev podle obrazu svého, aby mohli vlastenčiti i zde. To jsou již perversní chutě!

Jen nic velkého! Žádnou revoluci. Žádný šílený sen. Žádné bolševické tábory. Stačí Dr. Farský a Zahradník s milostnými romány pod paží. Sedněte si na vozíky! Slyšíte, Husité, ironický chorál: „Jedou bratři Táborové“ ?

Stočtyřicet! — Je vás příliš mnoho! Kdybyste byli tři, dva . . . , kdybyste byli fanatiky víry a naděje, kdybyste šli, zahodivše všechno jako žebráci, českými zeměmi, kdybyste se nestarali, co budete jísti a čím se budete odívati, našli by se blázni a děti a básníci a duše, lačníci po království božím, kteří by šli za vámi. Každé nové náboženství potřebuje blázny, děti a básníky. Duše hořící.

Vy, desertéři snu a ideálu, zatím sedíte v ministerstvech v klidu a teple se svými ženami. Snad kouříte doutník.

Nepřipalte si záda o kamna, bratři Táborové! Vyložte novinařům, co zavrhuje, od čeho ustupujete, co nechcete! Nechoďte

však ven, hvízdá tam meluzina. Stačí noviny a schůze! Špína a ulice. A vypíšte konkurs na ideu své církve!

Vy nemluvíte k člověku, k nejtajnějším záhybům jeho srdce, nýbrž k ulici. Kloníte se ji a lehtáte ji, husitsko sokolskou ulici. Kdybyste šli v tichu k plačícímu srdci, raněnému světem a životem, k vyděděným a poníženým, co byste jim dali? Jakou útěchu chcete dáti těm, které svět přimáčkl ke zdi?

Za čím jdete, dre Farský? „My nejsme klerikálové, my od Vás nechceme nic. Věřte, co chcete a nemusíte věřit, chodte na bohoslužby a nemusíte chodit, modlete se, avšak není toho třeba, žijte podle zákonů evangelia, ale nemusíte vždycky žít . . .“ Ulice bečí radostí! Račte vstoupit. Přihláška za deset haléřů. Doživotní odpustky. Velmi pohodlná církevička a domácí výrobek. Český buržo, to je církev? Jak když si lehneš do teplého rybníka!

Jako vůdcové davu! Pojdte s námi a toho všeho, co vidíte — města a svět — dáme Vám a království nebeské k tomu. Vaše církevička je kompromis s bidáckou dobou a náboženstvím nesmí býti kompromisem.

Jste lidé malé víry. Nejste studeni ani horcí. Zrušili jste celibát, neboť jen hrdina jej může zachovat. My víme, že nejste hrdiny, my to víme! V dobách, kdy národ byl zmáčknut jako pes při zdi, jste mlčeli. Tehdy by vás čekal žalář a dnes ovšem místo v ministerstvu. Zrušte ještě příkázání: nepokradeš, neboť jen hrdina, je-li v bidě a má příležitost, nekrade. Dnes ovšem není ani těchto hrdinů. Dejte generální absoluci od tvrdého příkazu: nesesmilniš! — neboť tolik a tolik lidí se jím neřídí.

Synové materialistické úpadkové doby, co nového nesete?

Maličké duše, jakým slovem zaklínáte zbahnělé dušičky dneška? A přece dnes je potřebí bláznů a snilků, právě dnes, kdy každý počítá, co mu to vynese. Bojíte se o „hmotné zabezpečení církve československé“, vidíte? Kdo vás však zabezpečí duševně, souchotináři a nemocní rakovinou doby?

Žádný klerikalism! Ano, na břicho před ulicí! Proklínali by vás a smáli by se vám. Není vám nápadno, že vás nikdo nechce ukřižovat? Vy ovšem nosíte šat podle módy, abyste se líbili davu. Násilníci snu nejsou oblíbeni. Toužíte po klidu a Kristus přec přinesl meč!

Sloužíte mše před modlou davu a řečí tohoto davu, aby vám rozuměl. To je neštěstí. Modlitbám kněží u oltářů snů a naději rozuměli vždy jenom vyvolení.

Vy nejste vyvolení. Mluvíte hantýrkou domovnic, politických agitátorů a jarmarečních prodavačů. Jdete po ulici a mluvíte ulici. Maličké duše. Desertéři výboje. Zženštilí. Vám se nechce do mrazu a horka v svět. Ke všem národům! Ani na Slovensko ne. Církvička maloměstských duší z Čech. Církvička z Hostišova, Kocourkova.

Doma je teplo u kamen a při světle louče. Je to tak dobře. Venku fičí vítr a zdvihá se prach. Pro vaše maličké srdce a malé mozky je svět příliš veliký. Stačí kalužina. Národní církvička. Karikatura Husitů.

Tak jdete proti Římu? Vezměte si sebou lazarety československého červeného kříže, aby vás donesli, nedojdete-li. Vy se nedobelháte! Dr. Herben vám podává berlu. Dre Farský, vezměte si ji. A flašinet ještě. Alpy jsou vysoké a vy je nepřelezete, neboť nejste na zimu zvyklí. A na výšky také ne.

Díval jste se někdy na východ? Vstaňte jednou v noci a uvidíte zář požárů. Tá osvětluje konec věku. Rozhraní. Výhybkář přesunuje kolejnice. Z kalužiny ovšem neužijete nic.

Z římských věží je však viděti tam i k nám.

Nevíte, proč se kardinál ironicky usmívá? Dívá se na Francii, Itálii, Belgii, Anglii, Německo, Rakousko, Maďary — a na Rusko — a dívá se k nám.

Křížová vojska všude brousí zbraně, ne na vás. Ach, Bože, na vás nikoli. Je konec věku a mezinárodní církev vstává na výboj. U nás jí sběhlo stočtyřicet slabých. Téhož dne získala stočtyřicet tisíců silných jinde.

Desertěři snu a útoku, sedněte doma. V ministerstvech je teplo a ženy vám uvaří čaj.

My nepůjdeme proti vám. Jste příliš malí. Vysoko na stožárech svých lodí pozorujeme směr větrů před vyplutím. Naše útočné prapory čekají.

Budem se bít v Čechách, ale o člověka. O sen. O všelidský sen. Velikostí sebe jako člověka budeme měřiti velikost svého češství. V době, kdy vy všechno nivelisujete, snižujete, činíte dostupným — my stavíme lešení třikrát tak vysoká.

Zakladatelé okresní církvíčky, kteří jste sběhli, nemohouce nésti tíži dne a horka — vojáky snu nezískáte ústupky!

Proroci u kamen!

Dobyvatelé v bačkorách!

Fary vám snad nevezmou, neboť tím by vás zachránili. A to je jediná naše obava: Aby vás nikdo nepronásledoval. —

BODLÁK

Z „A G E N D Y“ J. F.
(do 19. března 1920)

I g u m e n o d p o v ě d ě l :

Dokud nebyla ještě Neomylnost na zemi tak vyhráněna jako dnes,* dokud lidé jednotlivci byli ještě samostatnější, v mém vedení „s hůry“, napominají se takto blažení, jak čteme v prastarém Životě svaté Marie Egyptské: „Igumen odpověděl: Bůh, jenž jediný zná lidskou slabost, sám tebe, bratře, i nás bude poučovati o své božské vůli a řídití ku konání toho, co náleží. Neboť nemůže člověk člověku pomoci, leč když každý ustavičně sám na sebe má pozor a čistou myslí koná, co spravedливо jest, maje Boha rozhodčím a přijímatelem činů svých ...“

V y s v ě t l e n í S S S.

Z dopisu ze dne 18. srpna 1919: „... Již jsem Vám strožil knihy a vyhledával něco francouzského na překládání, jak jste si žá-

* „Dnes“ arci v širší rozlehlosti časové, neboť p r á v ě v d n ě š n í době, za panování nynější moci světské i duchovní, jest velmi zatemněna; Neomylnost na zemi ustavená má totiž smysl pro společenství lidí, tedy zvláště pro lid, aby to byl ovčinec Boží a ne dobytek obyčejný, a my jsme právě v „Religio depopulata“, t. j. v náboženství nejen vylidněném, ale i „odlídověném“ či česky: z lidu vybaveném do samoty, v souhlasu s Liturgií, k obrazu Krista, jenž o neděli Smrtné (Judica), jež jest před nedělí Květnou, dle evangelia téže neděle „se s k r y l a v y š e l z c h r á m u“.

dal, ale v tom mne upozorňují domácí, že Vaše jméno jest též na žádosti „Sociál. Sdruž. Studentstva“ v Hradci Králové, již jsem hned při čtení odhodil a dobře jsem si nevšiml, kdo jest na tom hadříku z psacího stroje podepsán.

Zjistiv, že tomu opravdu tak, zarazil jsem se ; neboť mám zkušenost, že v našem podnikání plodným jest toliko obcování s jednotlivci, nedím-li se samotáři, a že vše, co věnujeme, pustíme nebo hodíme do útvarů stádných, rozplyne se jako sůl ve vodě. Tím vysvětlíte si moji zdrženlivost . . .“

N á v š t ě v a

7. října 1919. — Někdejší horlitel pro věc katolickou přichází na dodernou peří, oškubaného s fenixa, než vstoupí do plamenů . . Tento návštěvník jídal dlouho za jedním stolem s P. Ludvíkem Vránou *jeho* chléb, a proto teď v důslednosti žalmu 40. 10. „pozdvihuje paty proti němu“. Neboť když tento kněz, nevěda o návštěvě, přichází do světnice, v níž besedujeme, náš milý host, nedbaje nejprvotnějších obyčejů pohostinství a společenského obcování, má se k němu zarytě jako k prašivci, schopnému nakaziti i dechem, neboť nejen mu ruky nepodává, jako by ho vůbec nikdy neznal, ale ani na něho nepromluví, aniž na které jeho slovo reaguje, až je mi opravdu podivna a zábavna puritánská upíatost tohoto „engagé“, tak náhle zprkenělého. Po odchodu kněžově hádka o „principy“. Naději skládá v Kordače, nového arcibiskupa Pražského, člena Národního Shromáždění (tehdy). Papež prý mu dal plnou moc politické lidové akce proti dekretům Pia X. Možná prý — náš puritán praví to vážným tonem sul-

piciánského zkušence, jenž sestaral v odvažování moudrosti — bude každý vyobcován z Církve, kdo bude hlasovati se stranou jinou než „křesťansko-sociální“. Mně vytýká esthetství. „Vy estheti“, tak říká. Na konec odchází smuten, jako bohatý mládenec Evangelia.

O u ř a d y.

Z dopisu příteleva na podzim 1919:

Jinak ouřad je ouřad, mnoho se tam ovšem nenadřu jako ostatně nikdo. Ti lidé tam jsou opravdu strašní, máte dojem, jako by jich nebylo, aspoň veliká většina jich. Ti opravdu ničeho „nemohou“, *non possunt*. V Písmě je dobře, přesně řečeno: *Beatus vir, qui potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit*. Tito nemohou ničeho.

Praha, totiž lidé zde, jsou ranění blbostí, jaká snad ani jinde není možná. Teprve teď mám jakýsi obraz o strašlivosti hříchů proti Duchu Svatému. Stará Praha, totiž ta, která mluví jenom svým mlčením, ostatně absolutně nepozorovaným, ta, zdá se mi, zpívá jen zoufalý pohřební pochod k tanci těch lidí, kteří tak ve-sele a tak lehce tančí po jejích ulicích.

Boje žádného nebude, nemá kdo bojovat. Minister. předseda Tusar prý řekl, když u něho byla deputace ženitby chtivých páterů, že prý k vůli nim kulturního boje vyvolávat nebude. A na druhé straně? Také nic; tedy nic, zhola nic, co by aspoň trochu osvěžilo atmosféru.

O Antikristu.

Čteme v Homiliích svatého Maxima, biskupa Turinského : Často jsme zajisté slyšeli písmý svatými hlásáno, že prve než přijde Kristus Pán, kralovati bude Antikrist, který tak naleje tmy své zvrhlosti do lidského pokolení, že světla pravdy takřka nikdo nevidí, obestře mysli lidské vlastní mráкотou a duchovní oči postihne jakousi slepotou.“

— Píšu mezi jiným jisté vzácné paní, hledatelce Dobrých Děel: Čtu Vaše obě psaní a nevím, jak bych Vám pěkně, uctivě vložil, co si při tom myslím. Lidé, kteří tu a tam přejdou mimo moji samotu, rýmuji moje jméno Florian na krobián, ale myslím, že když už se mluví nebo píše, třeba přede vším říci pravdu, a poněvadž nejsem vychován v salonech, jest se spokojiti hlasem dle zobáku (totiž podle přísloví: zpívá, jak mu zobák narostl).

Tedy počínám „kázeň“ ve Jménu Páně.

Pokud mluvíte o umění, rozumím Vám a jsem s Vámi, myslím, aspoň v pohlížení na zevnější úpravu dosti za jedno. Co do obsahu vnitřního neznám arci Vašich zálib, ale toho není ani třeba, poněvadž konec konců vhodnost nebo nevhodnost nábytku, jímž si krášlíme pokoje obydlí a duše, odnese si každý sám. Nenít *Katolické Umění*, ale Náboženství, a o to běží.

Nuže, pravíte věci, nad nimiž já, katolický křesťan, žasnu. „A byla jsem šťastna, píšete, když se mi dostal do ruky Renanův „Život Ježíšův“, který jsem obšila černým hedvábím, aby nebyl nápadný a strávila mnoho neděl v kapli při jeho čtení.“ Ale vždyť to jest bohopusté rouhání, tato kniha ! O to snad není sporu. Sám jsem ji četl jako student a když jsem přemýšlel ve vězení —

(však právě v Jičíně jsem „seděl“ a poněvadž na konec ani páni nevěděli, proč mne vlastně zavřeli, bude Vám pochopitelné, že ani já sám nevěděl, a bylo tedy třeba o „proč“ důkladně přemýšlet), když jsem tedy přemýšlel ve vězení, proč vlastně jsem přišel do kriminálu, usoudil jsem mezi jinými věcmi, po nichž ostatně zákonu nic nebylo, že toto čtení ničemné knihy Renanovy jest právoplatným důvodem uvěznění. Sabatierův Život sv. Františka z Assisi, o němž se též zmiňujete, půjčil mi kdysi prof. Drtina, tehdy ještě docent filosofie (jehož teď, asi proto, by zarazili příval jeho universitního mluvení, udělali čímsi v ministerstvu), a některá místa velmi mne upoutala. Ale Sabatier jakožto protestant nemohl pochopiti Františkova vztahu k Církvi svaté a proto kniha správně, i když v ostatním dobrá, pro tato bludná místa byla dána na index. Když později byla přeložena do češtiny, už jsem se o ni nestaral. Mně o tomto Serafickém Světcí lépe mluví Fioretti právě jako o Kristu svatá Evangelia. „Život sv. Ludvíka“, který máte v rukou, jest daleko od ducha Renanova a nevím, když jste si navykla na sentimentální „sladkosti“ tohoto dobromyslného a mělkého písala, jak Vám bude chutnati tento „žirný“ chléb Středověkých Rytířů a Poutníků Božího Hrobu.

Těž o „směru“ modliteb dovoluji si akcentovati nikoliv modlitby, jež, jak pravíte, „mluví k srdci“, nýbrž jež mluví k Bohu, nebo, chcete-li už k srdci, tedy k Nejsvětějšímu Srdci Boha-Člověka Jezu Krista, k Srdci Božímu.

Jamesa Hunckera neznám, a jsem rád že mne naň upozorníte. Zdá se mi, že dny Evropské Kultury jsou sečteny a že jest třeba bedlivě shledávati a shromažďovati, co jest hodno záchrany a uschování. *Congregans congregabo* . . . toto Jeremiášovo a Sop-

honiášovo slovo jest heslem našeho Studia čili naší Snahy.

Žádané knihy posílám a znovu upozorňuju, že připouštím, aby se nelíbilo každému, co se líbí mně, a že tolik úprimnosti si zasluhujeme, by nám bylo vráceno, co se nehodí.

S uctivým pozdravem

JOSEF FLORIAN.

„Ž e n s k ý S v ě t“

Přípis k vráceným sešitům „Ženského Světa“:

Dostal jsem již dvě čísla „Ženského světa“, ale nemohu vypátrati, jaké dobrodiní z takového psaní by vyplynulo, kdyby se to čtlo. Po prohlédnutí těchto dvou čísel mám dojem, jako by žena ve vesměrném „vývoji“ uvázla někde na stupni mezi opicí a člověkem a že jest se jí tudíž přičiniti, by to až na člověka dotáhla.

Škoda toho dosti pěkného papíru a dřiny teď tak drahých sazečů! Čekal jsem na zaslání těchto ukázek dvě léta, jak se mi píše z redakce — neboť sám jsem už dávno zapomněl, že jsem si přál tento „list paní a dívek českých“ též viděti — ale lépe by bylo bývalo, kdyby se moje žádost vůbec nebyla dostala k vyřízení. Duchovní úbytě tohoto „Ženského světa“, přilnuté beznadějně na jeho prsa a vyssávající je na neutěšené propadliště, nevznecují ani obyčejné posměvačnosti.

Zkrátka, jest z toho úzko.

S díky za půjčení vracím je. —

U m ě l e c k é k l u b y.

Žádost „Uměleckého klubu“ vysokoškolského studentstva v Praze o slevu na knihách. Poněvadž jest to adresováno „Do-

brému Dílu“, posílám to paní Stanislavě Jílovské s poznámkou na zadní čisté straně, vysvětlující mé stanovisko : Spolky, kluby a sdružení vůbec začnou mít pro mne smysl, až mi budou shromažďovati peníze. Hráčským klubům a podobným rozumím, ale „umělecký klub“ ? Za chvíli budou tito studenti mít těž, soudě dle všech příznaků doby, i „milostné kluby“ ; ani to si nebudou umět „mladí“ udělati *sami*. Nemyslím tím posměšně bordelů — tam by jim záhy hrábla Zemínová, pečovnice o správné a mravné milování, k pupku takové akce, — aniž nějakých hýřivých schůzek, k nimž třeba vroucí krve, ale velmi spořádaná, na stanovách zřízená družstva, jak se zaučiti do lásky, aby ten neb onen, až je pozve nějaká moderní Mathilda, nestál jako onen Welf „studeného přirození“ (*frigidae naturae*), „s ušima schlípenýma jako smutné duše oslík . . .“

J i ř í G r o s z.

Prohlížím obrázky tohoto umělce. Vyjádřováním a zobrazováním věcí hnusných, ošklivých, zvrhlých, jimiž se mihají jeho ulice, umělcova duše se asi před nimi brání. Toť snad pravý smysl a účel karikatury : obrana před šerednem pro umělce i milovníka takových výtvorů. Tak jako bych prsty se díval na něžnou, dětskou duši tohoto Grosze, ale silnou, aby necouvla z této zákonné obrany. Dítě, které první řekne veličenstvům nynějších ulic : „Helete, král jest nahý“.

N o v é k o r u n y.

Přinášeji z pošty první novou padesátikorunu. Jaký to div šeredna, tyhle „grafiky“. Zvláště ty dvě čubky s muflími tvářemi,

umístěné v jakýchsi řákových záslužných křížích, jež v Rakousku visívaly na stužkách na kabátech, jež zde však stojí natrčeny v okázalých „pugetech“, komponovaných z nějakých plesnivých herbářů. Smačkati to však a hoditi k peci není možno, poněvadž to má hodnotu, byť jen „nominální“, padesáti korun. Ale když už za tím není zlato, jež by banky byly povinny jako za *zlatých* dob předválečných, než se zlato propadlo, vyměnit, aspoň kdyby dali udělati od umělce pěkný obrázek místo těchto internacionálních kokrhelů. Aby jméno „koruna“ bylo odůvodněno, má lev ve značku tradiční korunu a ne, jak by bylo důsledno, frygickou čapku revolucionářů.

Z k r o n i k y m o d e r n í c h u d á l o s t í .

Moderní události jsou drobounké v poměru k někdejšími historickým, asi jako drobné korunky k bývalým zlatým korunám císařů a králů.

8. října 1919. — Nejede poštovní automobil. Asi zas nějaký nýtek se polámal jako v neděli. — Cestuji na Ararat s Leclercquem. Budeme se takto s dětmi cvičiti v zeměpisu. — Odpoledne povyk dětí za stodolou. Letí aeroplán směrem k Praze. Oknem, jež jest posledním oknem v Staré Říši, na severním konci, hledícim přes plot do polí a na cestu k Hladovu, dívám se též na tento div lidského důvtipu a moderního bláznovství. Což aby tak spadli tamhle nad Lupiznami tito roznašeči nicoty. Nespadli. Spadnou jinde. — Pošta vůbec nepřijela. Pan ministr pojezdnictva se snaží, ale stále to brká. Jsme v začátcích „správy svých věcí“, nesmíme tedy hubovati jak činíval hned tehdy v kriminále pan

Petr Zbož., důvěrník strany agrární, žehraje a horle jako prorok na špatné připravování cest Pánu Antikristu. Vzornou zemi v tom oboru viděl Prusko, jemuž ve všem nemohl se do syta vynadiviti; tam prý, tak vypravoval hulákavě v truchlivé nudě zdí Novojičinského státního vězení, místo „hloupých našich“ křížů u cest a božích muk mají samé tabulky s nápisy a člověk jest beze strachu, že zabloudí. Byl to pán v sametové vestě, s drahou podšívkou, vězící ve svých zásadách jako komár v dehtu, jemuž by bylo nepochopitelnou novinkou, kdybych mu byl býval na ospravedlnění *našich cest* řekl, že i v Prusku přes tyto moderní silnice chodí „zrovna za nosem“ jako v krajích Hottentotů a Lidožroutů.

9. října 1919. — Včera poštovnímu automobilu nevypadl nějaký nábytek, ale „praskla mu duša“. Taková jest zpráva. Dnes přivezli z Nové Říše trochu pošty a noviny, v nichž není nic nového. Jen samá stará, houževnatá bída vlasti a světa. Zvláště finance nemohou se vzpamatovati. Jakoby Někdo stoly penězměnců zpěvřacel...

11. října 1919. — Zase pošta nepřijela. — Před polednem veliký pláč dětí v přední světnici. Panna z Prahy, která zavírala a otvírala oči, spadla s postýlky a rozbila si hlavu na padrt; jen oči zůstaly. Pravý obraz nynějších pannen: hlavičky na padrt, jen oči, ty žádostivé, žíznivé oči, jako cisterny poušti, bez vláhy, „oči srdcí“, jak by řekl svatý Augustin, ale srdcí, jež dle Leona Bloy jsou záchodky zbídačelého světa. — Za chvíli přichází malá majitelka této panny, uplakaná až běda, přináší ji bezhlavou a *beze slova* drží mi ji oběma rukama před očima, jakoby ukazovala s přísnou tváří mnišky z nějakého řádu mlčících zkoncentrovanou marnost světa.

17. října 1919. — Vracím „Topičův sborník“ s přípisem : Zasláný Váš sborník jsem pozorně prohlédl a mnohé kousky bych si z něho vybral a tudíž celý ročník podržel. Ale vracím jej pro úpravu pro nás nemožnou. Neboť po osmiletém vydávání *Nova et Vetera* zdá se nám, že máme právo požadovati, by i ostatní vydavatelstva periodicit se přizpůsobila naší methodě, by totiž každý článek bylo lze pro sebe vyjmouti a ode všeho ostatního oddělit. Takto raději počkám, až jednotlivé kousky v něm rozptýlené uzejí v samostatné celky, v brožury a knihy, a až ty, budou-li Vášším domem vydány, mi laskavě posílejte.

20. října 1919. — Veliká korektura „Tekoucího světla Božství“ od Sestry Mechtildy Magdeburské z tiskárny Kryla a Scottiho. Právě na den úmrtí dp. P. Josefa Ševčíka, který prvně toto pole přeoral, nebo, chcete-li, tento vinohrad překopal. Jestliť tu nejen Světlo, ale i hojnost dobré pšenice Vědy, ohnivého vína Umění a výborného oleje Pomazaných, jak si žádá prorok Joel. Asi nebožtík pan auditor se dovolává vydání této knihy ze záhrobí.

23. října 1919. — Zásobovací jakýsi výbor posílá nám po Vojtěchovi svíčku, z níž polovina přísluší nám. Máme ji prý přeřiznouti a polovinu podržeti. Tak se mi Republika stará o světlo. Svíčka jest asi 25 cm dlouhá a tenká jako chlapcův prst. Posvítime si. — Pošta zase nepřijela. Prý došel benzin. — Methoděj jde na Hladov ke zkoušce „na odchodnou ze školy“, do níž ani nohou nevstročil. Zkouška odbyta : bude teď svobodnější učení. —

Stovky prý už „nepůjdou“. Za chvíli bude se žiti jak na ostrovech Latronských jen na loupež a směnu věcí — bez peněz, dle Tolstojova ideálu.

26. října 1919. — Zemřel můj soujmenovec Josef F., po domě

„u Růžičků“, prý na zápal srdce. Hrával jsem si s ním jako chlapec. Byl velmi nesmělý a každý si z něho tropil smích. Měl nábožnou tichou matku a v jejich světnici bývalo tak pokojno! Měl pěkný dětský voziček, s žebřinkami a s koňmi z dřeva vyřezanými, jichž nohy nebyly jen do trupu zavrtány jako u našich koníků po šestáku, ale rostlé s tělem, svalnaté a štíhlé; a sedlo nebylo jen na hřbetě namalováno, nýbrž snímací. Též ministroval s námi a velmi pilně. Bylo-li mu přejíti mimo větší skupiny mužských, kteří stávali u „kchoru“, než p. řídící pošle klíč, tu ze zvláštního útlaku jejich přítomnosti, citě asi všechny oči na sobě, vždy kousek stezičky mezi kmínovými a žebříčkovými trávniky k sakristii popošel a kousek poskočil. Mužští se mu smávali, což ho asi jistě velmi bolelo. Bývalo mi ho velmi líto v té jeho nesmělosti. Zbyli v městečku ještě tři čtyři lidé samorostlého typu „ze starých dob“. Jinak jde vše v rytmu „nové doby“ a všichni řeší s ostatním světem sociální problémy. Tomuto Josefovi prvně nastrkali *proti jeho vůli jakožto nejbezbrannějšimu do jeho chalupy cizí lidi podle nového bytového zákona, jenž jest pěkným vynálezem soudobé bezhlavosti.*

28. října 1919. — Slavnost Republiky. Jenik prý jel s kravami kamsi do pole, což jest hříchem proti přikázání nynějšího nového pána boha, jenž v prapodivných avatarách hned si říká Buržoa, hned Proletář. Prý ho potkal „pán“, jedoucí na kole a ptal se ho, či jest, že zda neví, jaký jest to den. A když řekl, či jest, prý si ho zapsal. Upozorňuje kdosi, že na takové otázky se jindy ve Staré Říši odpovídalo: „pastejřův“. Neboť v Staré Říši už dávno není pastýře. Jsme v Republice a tam není „pastevců národa“; tam se pase každý sám, jako v rodu housenek. K mé velké ra-

dosti prší celý den, „len se leje“. Vzpomínám si, jak na Videňský Eucharistický Kongres přelo houževnatě po všechny dny jeho slavení. Práví kdesi blažená Anna Kat. Emmerichova, že takovými přebytnými dešti padají na jalovo ty milosti, jichž lidé nechtějí přijati, dělajíce si zarytí svou. Tedy Potopa za Noema to byla Potopa milosti Božích, a svět „předhistorický“ se v nich utopil jako moucha v medu.

29. října 1919. — Celá poštovní dodávka polita petrolejem. U některých psaní jen cípek zůstal čistý. Stěžuju si na poště na takové sviňstvo. K útěše vzkazuje mi správa pošty, že byl celý pytel poštovních zásilek petrolejem polit a že žádný nic tomu neřikal. Asi, že i já mám mlčeti. Pišu poštovnímu ředitelství do Brna, že jest to velmi sprosté, když dodá pošta psaní tak posviněná. — Vycházejí *letní Nova et Vetera*. Od června se vleče tato sbírka 33. vinou všeobecné mizerie.

31. října 1919. — Nový kříž na hrob bábičky a dědouška. Dřevěný kříž, zeleně a modře natřený, s podobami Krista, Bolesné Matky Boží s Meči, s Magdalenou a Janem Miláčkem po stranách, pod plechovou, rudou, obloukovitou stříškou. Postavy jsou seskupeny podle vzoru bretaňských Kalvárií. Po obou koncích příčného ramena odznaky kříže La Saletteského, kladivo a kleště.

13. listopadu 1919. — Už druhý den nejede pošta; asi zase nějaká „duša“ praskla. Žije se příliš krkolomně, jest jakýsi poprask duší. Byť mladá, měla by přece pamatovati na stará kolena a nestrhati všech duší, ta naše Republika.

Přehližím „Lumír“ č. 10. a 11. z r. 1918. Čtu Pasovského „*Chvilé Zasvěcení*“ (Kapitola z románu). Bude to pěkný román

nicoty. Svěťák políbí nezkušenou maloměstskou dívku a ta má chvíli „zasvěcení“. Taková jest asi mládež. — Pak Kholův „*Dům na výhybce*“. Chtěl touto povídkou potěšiti umírajícího Theera. Khol jest vážený autor. Toto mi stačí, bych já se jím dále neobíral. Jest to mrzácké. — Jest v tomto čísle též kratičký kousek od Jaromíra Johna: *Motýli*. Prostičké přírodní líčení, ale jemné ruce o tom pracovaly. Snad se setkám s něčím větším od tohoto Johna. — Bývá velmi vychvalován Otomar Schäfer. Zde (Lumír č. 11. z r. 1917) ukázka: *Tragikomedie*. Autor se namáhá psáti originelně; po sedmi však stránkách všelijak pěkných vybíraných slovíček nemáte pražádného dojmu. Pamatujete si ze všeho jen všední děj. Souchotinářka poznenáhlu zmirá a muž na konec zaspí její smrt. Není zde ani zrnka ideje. Mistry to hrkne sprostavě jako v starých hodinách. — V témže čísle Viktor Dyk v „Nových literárních kapitolkách“ píše běžné věty o běžných otázkách literárních. Také má takovéto řádky: „V posledních letech velmi se u nás rozmohla úprava bibliofilská. Věc sama o sobě je jistě sympatická, ale bibliofilství vede také k důsledkům, které nejsou se stanoviska spisovatelova dobré: bibliofil čistě krve namnoze naprosto zlhostejní k obsahu a úprava stává se mu vším, atd.“ Ve Viktoru Dykovi jsou dva lidé: básník a žurnalista. Kdo zná jeho knihy, nepochopí, kterak se srovnají básník a spisovatel těchto přízemních poznámek v jedné osobě. Neboť prostě řečeno to dlouhé okolkování o bibliofilských úpravách zní takto: Krásný zevnějšek knihy škodí obsahu a autorovi. A přece Viktor Dyk není z rodu ptáků diurnálů.

19. prosince 1919. — Pane ministře! Svým sídlem Kasárnou jste mým sousedem — jen kopec nás dělí — a proto osměluju

se psáti po sousedsku o poštovním spojení Staré Říše s ostatním světem. Mezi Mor. Budějovicemi a Telčí byl zaveden automobil, ale taková nějaká stará rachotina, že hned to uvázne u Telče, hned u Želetavy, hned tomu „praskne duša“, neb nějaký nýtek vyskočí, hned není benzínu, zkrátka, někdy i tři dny jsme bez pošty. A přece Stará Říše má právo na *denní* poštu, aspoň za Rakouska ji *denně* přes Stonařov dováželi, byť jen s jednou ubohou herkou. Nestarám se příliš o svět, ale na poště mi přec záleží, poněvadž mi vozí z tiskáren korektury, a když jich nemohu zavčas vrátiti, tiskárna — teď s tak drahým dělnictvem — stojí. Nechci, aby toto bylo považováno za nějakou žádost (nepsal bych ji Vám, ale ministerstvu); pravím jen : lepší *denní* herka, než moderní automobil dvakrát za den, který však si dělá časté prázdniny. V úctě J. F.

Vysvětluji mi venkovští pozorovatelé, že automobil není stará rachotina, ale pěkný, nový. Jenže nemají prý cosi při tom ustrojeného na naše cesty a proměnné počasí, až prý to budou mítí jaksi „ozubené“, pak prý to pojede. Teď, když prý se octne na umrzlé cestě, točí se kola na místě a automobil jede nazpátek. Chcete věrnější vyličení naší *mladé* Republiky, neozubené dosavád ? ačkoliv vše se v ní točí, přece jede nazpátek.

V ý z v a k p ř á t e l ů m p o ř á d k u
a c t i t e l ů m N e o m y l n o s t i n a z e m i.

Má-li mítí naše snaha, by si totiž duchovní díla udržela poněkud důstojnější roucho, zdaru, třeba upozorniti naše odběratele na toto : Zjistilo se již dostatečně, že *úředního* poštovního

pojezdnictví přichytili se mnozí zloději, zlomyslníci, sprostáci a jiní darebové. Jsou tedy zájemníci sami povinni, bedlivě bdíti nad svými věcmi, jež poštám svěřují a jež od pošt přijímají. V poslední době přicházejí nám sem do Staré Říše poštovní zásilky všelijak poškozené: promočené petrolejem, promoklé, potrhane: Když upozorníte úředníka na tuto nezdobu, pokrčí rameny, povzdychne, kdož za to může, vysvětlí, že to asi mívá automobil, jemuž se občas zráčí nám poštu dovézt, nahoře, nepříkryto, pod širým nebem, a že tak na to snad naprší (petrolej také?) atd. Co se stává zásilkám, jež přicházejí nám, snad se stává i knížkám a obrazům, jež my odesíláme. Proto prosíme přátele, by balíčky a rekomandované zásilky nebrali s pošty, aniž jich důkladně neohledali a nedali si poruch a úbytku váhy protokolovati. Neboť my zde balení věnujeme všemožnou péči a bylo by škoda, by naše snaha vyšla na plano nedbalostí a mizerností některých pojezdů, jimž nemožno jako jindy lenivé a zlé čeládce vypraskati za špatné služby pro jejich organisované darebáctví.

Další „události“.

11. *prosince* 1919. — Z psaní komusi: Chvály v „Cestě“ jsem četl. Jen bych rád zvěděl, které mezi našimi knížkami považuje za bezcenné? Asi ty „nábožné“, při nichž neprší do nosních dírek. A též bych rád věděl, co pořád ti páni pletou o té *mé* „náboženské obci“? Nechce mi p. pisatel ublížiti vyslovením plné pravdy na veřejnost, že jsem katolický křesťan? Není již v Čechách a na Moravě katolický křesťan takovou právní obyčejností, jak byl po tisíc let, a bude se na ně jako na nějaké zatoulance

z afrických pralesů pořádati nadhánka, a tu z jakéhosi útlocitu a čestnosti nechce mne p. autor „udati“ úřadům? Či mne nechce zahanbiti v článku, v němž miní chváliti? Či vidí jasně, a jen prostě konstatuje *mou* náboženskou *Obec* (chtěl asi napsati *Obecnost*), že totiž *katolicismus* bývalých římských papežů a koncilů jest *toliko* *mou* vírou a že ostatní křesťané v našich vlastech jdou k čertu? Či miní tím sesílit chválu Dobrého Díla? atd.

22. *prosince* 1919. — Otvírám psaní, adresované p. Strážovi, (jak mne oprávnil,) o němž se dohaduju, že se vztahuje k vydávání knih. Jest od jakýchsi „Schiesslerů“ z Plzně a v něm tištěné formuláře s tímto přepisem: „Prosíme Vás laskavě o *rychlé* a *zevrubné* podání zprávy vedle* jmenované firmy s všemožným zřením na připojené dotazy. Děkujice Vám již předem za blahosklonné Vaše sdělení, ujišťujem Vás *nejpřísnější mlčenlivosti*, kterou též od Vás si vyprošujeme. Spěchá! Prosím, nenechat ležeti, ihned vyřiditi!“ — Na tištěném formuláři, jenž jest spolkem „Reformy úvěru“ v Plzni, jsou četné otázky, z nichž nejzajímavější opisuju: 3. Daří se obchodu dobře? — 5. Pověst a povaha dotazného? — 6. Jest solidní, pilný a zdatný? — 7. Srovnává se způsob života dotazného s jeho poměry? — 8. Byla již firma v úpadku? — 9. Jak vysoko se páčí veškeré její čisté jmění? Stává rozdělení majetku? — 10. Jest majitelem domu nebo pozemků? Jaká jest jich cena a v jaké asi výši jsou zadluženy? — 11. Platí firma v čas a správně nebo liknavě? Byly podány žaloby a protesty? — 12. Může býti klidně poskytnut úvěr do K... ??? — „Moc má panenko, moc se ptáš...“ Považovali asi p.

* Na tištěném formuláři jest vepsána: Josef Florian, Dobré Dílo ve Staré Říši.

Stríže za nějakého živnostníka konkurenta a proto ho ujišťuji „nejpřísnější mlčenlivosti“, když jim vyzradí naše „poměry“. Jen podivno, kdo nám to spískal. Neboť se nepamatujeme, že bychom se právě u někoho vážně o úvěr utahovali. Aby to měli v „nejpřísnější“ tajnosti tito „Střelci labutí“, na čisté (smí-li se nazvat něco čistým na tomto dokumentu špíny a podlosti) místo, kam bylo třeba psát odpovědi, zapisují velkým, zřetelným písmem: „Viděl Josef Florian“ a vracím to s ošklivostí a *chvatem* — jak žádají.

19. ledna 1920. — Z dopisu přítele: Také jste to viděl v novinách o té „československé církvi“? Ale to se mi zdá, že ještě není to pravé; ukázaly se teprv potvory „bujné“, a to třeba nejsou ani ty nejohyzdnější.... Plazivci a blbci zůstávají „Sloupy církve“... Pilát XV. pořád ještě si umývá ruce a možná, že jsou čím dál špinavější. Ah, tvář země a voda na ni jsou již tak staré a všechny chrchly*, jež nezachytila uplvaná Tvář Páně, padají na tyto nevinné tvory...“

Odpovídám: ... Československá církev? Fárský, Kozlí zahradníci? Nestarám se již vůbec o „církevní záležitosti“, Čihám^t na Boha.

21. ledna 1920. — Komusi: Ptáte se, jakou to knihu jsem měl na zřeteli, když jsem psal p. Neumannovi? Nebyla to jiná knížka Gelnerova, ale svazeček „Se Stanislavem K. Neumannem“ od Bohumila Polana, na jejímž obalu byla toliko kresbička Gelnerova, již jinde otiskovaná. Obsah samá litera**, prázdnota a pleva, leda tu a tam barvičky povrchových vrstev. Vůbec tato literární

* Viz Mat. XV., 11.

** Ve smyslu II. Kor. 3, 6.

škola Neumanova působí na mne dojmem úzkosti. Víte, jak se píská na klíč? Znáte toto monotonní pískání dětí na dutý klíč, jež do prázdninových chvil zalétá vám otevřeným oknem v parných dnech o žních, jimž děti, zůstavené rodiči doma, by střežily chalupu, krátí si dlouhou chvíli, zamknuvše tuto chalupu, od ní se odtoulávající a připískávající si společnost? Děti mají z toho potěšení, vás však ruší v práci houževnaté opakování téhož tónu, a starší lidé věřící, podle jakýchsi starobyklých tradic říkají, že toto pískání na dutý klíč svolává bídu...

30. ledna 1920. — Stalo se již v listopadě 1918: Přítel, nechtěje se vléci cestou se zavazadlem, poslal si napřed poštou starší kabát. Balík byl vybrakován a kabát ten tam. Žádali jsme o náhradu, s knihami též ukradenými dohromady asi 100 K. Před několika dny žádalo poštovní ředitelství dokladů o těchto ztracených věcech, účtu, *ověřeného* místními *znalci*, což jest velmi nesmyslné. Včera se ptaly děti na poště o tuto věc. Že když není účtu, že sotva jakou náhradu dostaneme. Posílám tam dnes (též s penězy kterémusi vzdálenějšímu věřiteli) rozumnějšího člověka, aby zjistil, zda včerejší odpověď jest jen osobní mínění správkyně pošty, či úřední vyřízení. Přichází a vypravuje: že prý to vyřízení ještě není, ale že když není účtu, atd.

Když dlouho opatrně prohlížela papírky peněz, vypůjčené od kohosi, jenž je právě za cosi dostal od eráru, byl též přítomen v poštovní čekací místnosti před příbedřím úředním Hampapa, kterého dávno již omrzela usedlost a který raději *chodí*, (od slova chudák). Zdálo se mu to již dlouho, toto obírání špinavých, zamořených papírů, i povrčuje ve své nedočkavosti pobudově, v naději, že bude spíše odbyt: Co jen v tej zaslíbené zemi hledají?

Myslíjou, že tam najdou Ameriku, v tej zaslíbenej zemi, tu zaslíbenou Ameriku? atd. Z jakého mystického šera vydírají se tyto záblesky vyšší pravdy, vyjadřující ústy „nezodpovědnými“ tak plně hodnotu peněz a těch jejich přísluhovatelů, kteří se snaží zpřevrácené stoly penězoměnců zase postavit na nohy ne sice v chrámě, ale aspoň v „mezinárodní politické situaci“.

1. února 1920. — Pevnina „tej zaslíbenej Ameriky“ se neobjevuje. Unaven čekáním lepšího *kursu* (lepší bude, až i ke mně *poběhnou* peníze), a nastuzen již kolikátý den, zalézám do své kajuty, lehám si v neděli odpoledne, bych se poněkud ohřál ze studenosti těla, světa i ďábla. Usnul jsem. Právě se mi zdálo o generálu Pellé, jenž na kopcích od Dyjičky a Strané k Telči měl v jakési bitvě postavený *svůj* batajon, a já komusi vykládal, jako nějaký starý vysloužilce, jak jest důležitou jeho osobní přítomnost u tohoto batajonu, když mne probouzejí: U postele mi stojí dva četníci a Hynek, a oznamují mi, že prý jsou bytová komise, a že by se ráda podívala do skladů knih u Vetchů. Povídám omrzle, že jest neděle, že se dnes neúřaduje, že jest na to času dosti ve všední den, a že jim klíče nedám. Hynek cosi mumlá, že „se na to půjde jinak“, jeden četník radí, aby se „to“ zapsalo, ale na konec se ztratí a už vůbec nepřicházejí — ani ve všední den. Po odchodu dodatkem ještě se doslýchám, že členů té komise bylo více, že už nás chvíli dobývají: neboť jak mi vypravuje sestra, přišel napřed Toník Pospíchal, ten, co nám ještě za bábičky sekaval žito o žních; když nedostav klíče, odcházel rozdurděn, řekla prý mu sestra, proč se tak o to stará, když mu do toho nic není (chtěla ho potěšiti z odepření klíče). Domnívala se totiž, že se „bytové komisi“ někde připlétl a že si ho poslala. Nepomyslíla

prý si, že on sám jest též v bytové komisi a že odmítnutí se ho velmi dotklo. Za chvíli prý přišli dva četníci a klepají. Sestra za dveřmi se ptá, čeho si přejí. Že jdou atd. . . I povídá jim, že četníci sami do stavení nesmějí, aby si přivedli někoho ze starších obce. Jeden zůstal u dveří a druhý došel pro právě zmíněného Hynka, jenž jest asi radním, a jenž mne často již navštěvoval s rakouskými četníky. Ostatní členové komise, mezi nimiž pan učitel, pokud tito vyjednávali, nakukovali prý klíčovou dírkou z Vetchova kolníku do skladiště, kam jistě noční můry se neprotahují. Když už se jak se patří odbyla tato občanská povinnost, vzpomínám si lepších dob právě a radostné *svobody* chlapeckých let, právě při Hynkovi o jeseni: v oněch dávných melancholických dnech podzimních vůní z pecí, v nichž se sušily lny, a z polí, kde se pátil pýr při sbírání bramborů, když po cestách všude natroušeno bylo pazdeří, křičivali jsme za tímto Hynkem, svážeji-cím řepu, když jel „kolem našich“, by nám „hodil“. A on vybíral pěkné řepy a „hodil“, k veliké radosti naší a kozí, jimž jsme ukrajovali sedíce na zápraží a podávali přímo do tlamky. Ach, kdyby ti lidé přišli ještě k rozumu a nechali toho hloupého „úřadování“!

Později v únoru 1920. — Z dopisu příteli: . . . Knihy teď jakž takž mají odbyt. Arci jest to bolestné prodávání, totiž vzhledem k výdajům. Co se strží za balík té naší osvěty, stačí sotva na několik večerů na posvícení smrdutými svíčkami, dělanými asi z oběšenců. Stroje tiskařské, proti jindy velmi „mazané“, nemohou se jaksi roztočiti našimi kapkami. A tak v celku práce omezuje se na jakési vytahování Josefa „z cisterny staré, kteráž neměla vody“, aby byl za dvacet, docela ne stříbrných!, prodán kupcům

madiánským. — Jak Vám! nezabírají světnic? Zde mi útočí na tu jizbici u Vetchů, kde máme složeny knihy. Abych prý si to dal někam na půdu. Jest to naše „knížectví“ sice menší než Monacké, ale proslavilo se již neméně hráčskými manýrami, a tak se nám zdá, že máme i trošku práva na naši dosavadní — neutralitu.

1. března 1920. — Včera v neděli zase nejel automobil. Snad začnou světiti neděle a svátky. Pan ministr pošt a telegrafů Staněk v poslední době zabývá se též náboženstvím podporuje snahy té novopečené církveky „československé“ a chodě na její schůze. Kdyby si raději hleděl fuhrverků, které mu lid (tedy i já) svěrujeme, aby mu pacholci neroztahali a nepokrádali nákladů! Na večer mi přichází zpráva, že automobil se „zaříz do bláta“ a že teď vůbec ljezditi nebude, dokud se nespraví přes Starou Říši silnice. Proto dnes ráno bubnovali, že se bude na Olšanské Vůbci lámat kamen. Tato Olšanská Vůbec od Pilky k Vyškám jest jediným ještě útulným místem u Staré Říše, jehož se zběsilá nynější hospodárnost nedotkla. Leží tam po celém kopci oblé balvany, jako telátka, tak jak tam s nimi Potopa slehla, a mezi nimi jehlanečky jalovců tak pěkných, že všude v cizině jsem na ně myslíval jako na zaslíb ráje, a travička jest tam tak pokorná, že jsme měli úmysl právě tam stavěti kapli La Salettskou. Proto nevíme, jak pochodí správcové světa a cest, učiní-li náš milý automobil odvislým od zpusťování tohoto krásného kopce. Ostatně: Stará Říše a automobil! Cítím až na kůži ironické a laškovné úsměvy dnešního březnového nebe nad touto snahou.*

* Abych nepomlouval, jezdí teď dosti pravidelně. Sušším počasím ztvrdla silnice a tak Stará Říše a nový stát jsou dosti spojeny. Ale dokavád?

Hledají se ruce.

... Se zjevením La Saletteským však sotva obstojíte bez jeho obhajce Leona Bloy. Snad víte, že bývalý biskup brněnský Huyn zakázal pod těžkým hříchem čísti zvěsti Přesvaté Panny? A víte též, že nynější ordinariát zákazu toho nezrušil? Tato neslýchaná záповěď biskupa, který nedovoluje mluvíti svobodně Královně Církve ve svém okršku, leží jako ona pohádková žába na prameni vod živých a na kořenech stromu života K ostatním knížkám o této předůležitě události posílám Vám ještě „Ta, která pláče“. Ale už také z posledních několika výtisků. Bude tedy třeba kromě „Zjevení“ pomýšleti také na nové vydání této knihy. Ptáte se mne o radu, jak a co činiti, by se jim znovu dopomohlo na světlo. Jest třeba naděje, jest třeba „hlubin, na nichž by bylo možno rozestříti síť k lovení“, jest třeba peněz. A poněvadž každý krásti nemůže — nenapomínejte mne Augustinovým „když všichni, proč ty ne“ — plavíme se na zdař Bůh, od ostrova k ostrovu. A dosavád si na Pána Boha naříkati nesmíme . . .

Nemáte snad tam v Brně známost nějaké duše, která by byla tolik svobodna od závazků tohoto světa, a která by měla tolik porozumění pro naši dobrou snahu, že by mohla nám přijíti skládat archy do knih? Dosud nám tuto ženskou práci konala jistá Anežka Sz. z Polska, která právě odjela do své vlasti, chtějíc vstoupiti do kláštera. Jest k tomu třeba hravé zručnosti v prstech, déle státi u stolu, ač možno toto stání přerušovati jinými úkony na odpočínutí, jest při tom třeba dbáti kolem sebe v knihách čistoty a pořádku, a co hlavního — uměti žíti v chudobě dnešní doby a nejvíce, uměti po-slou-cha-ti. Kdybyste věděla o nějaké

perle skryté, mající tyto vlastnosti, a jejíž cena jest, podle Salomouna, daleko nad perly, poněvadž by to byla žena statečná, povězte nám.

„Nová Síla“

Zase nějaké odbornice ženství, tentokrát národně demokratického. Přichází to od p. M. J. na starou adresu Dobrého Dila, a poněvadž vydavatelkou jeho jest teď paní Stanislava Jílovská v Praze II. (Štěpánská 41), posílám jí to s takovýmto přípisem:

„Z přiložených věcí* budete mítí sama lepší rozum. Toho p. M. J. bylo by dobře pohnouti k něčemu užitečnějšímu než jest to jeho marné psaní kritik do novin, jež obyčejně konec konců přijdou na záchod. Kritika, t. j. posudek, t. j. soud, má smysl jen pro Spravedlnost a ne pro žmoulání jakových frází. Všechno

* Kromě „Nové Síly“ upomíná z archivu Presidia ministerské rady jakýsi „Muňka“, bez razítka, o „povinné“ výtisky, jež dříve byly posílány do Vídně. Jindy vladařové by si toho byli nevzali za hanbu, aby od chudých dělníků něco přijali zdarma. Teď to vymáhají jako povinnou kontribuci, aby ani v této ozdobě soudobé neokrouchanosti nezůstali po zadu za Rakouskem, jež odměřivši svým byrokratickým loktem všem stejně, vymáhalo „povinné“ exempláře od bohatých fabrikantů knih i od chudých soukromých dělníků. — A nový časopis „Pramen“, žádající o „recensní výtisky“. Pokud možno, zavíráme se před těmito podniky, tvořenými k obrazu nynější pomatenosti rozumu, ač by všelicos z některých bylo možno vyjmouti. Proč se nechtějí pohnouti ze svého olověného dřepění títo vydavatelé, u nichž jest vše páté přes deváté přeházeno jako ve vetešnickém krámě? Málo se čte Historie a zapomenulo se již, že loďstvo Themistoklovo u Salaminy zvítězilo nad nemotornými koráby perskými jen svou snadnou pohyblivostí.

teď úřaduje nebo spisuje a nikdo nepomyslí, že co jest úředního, dotýká se Meče, a že Slovo jest posvátné a tajemné v řádu duchovním, jako jest tajemné živočišné símě v člověku v řádu přírodním*, a že co není dovoleno zde, jest tím větší neřestí tam (ve spisovatelské manii, plýtvající onanisticky slovem) a, poněvadž to jest našemu vápennému vidění méně patrné, tím nebezpečnější. Kdyby raději jako pokorný dělník překládal dobré knihy z jazyků, jež umí nebo jimž by se snadně podle lehkosti, s níž se vyjadřuje, naučil. Tyto kritiky jako podobné národní činnosti ženské obstarají snadno již Vlasty modrých punčošek takové „Nové Síly“.**

Za motto tohoto návodu hodilo by se dobře, co na str. 4. („Nová Síla“ roč. 1. č. 32.) napsala v článku „Vzpomínka“ Máje Krýžlová: „Náladu plést punčochu jsem neměla, čist knihu rovněž ne, neboť kdo žije sám příliš myšlenkově (jako asi tyto odbornice ženství národně demokratického), po knize nesáhá“. — Z čehož patrné, že knize příliš nedají . . .

O s u h l o s t a u z l o v a t o s t v ě c i . . .

Jaksi se mi dnes nechce do psaní a jest mi smutno a škaredě, jak mi nebylo už dávno. Až daleko v chlapeckých letech, hned

* Člověk jest zaklet v tutu živočišnost svým Pádem. Třeba na to upozorniti, neboť nevěřím ve vývoj z hovada v člověka; arci věřím, jak tomu říkal Masaryk, v „odvoj“, neboť člověk se snadno zvrhá v hovado. Přes to však třeba se zamysliť nad důležitostí, jakou má živočišný akt, jímž se lidstvo rozmnožilo, v plánu vesměrného Odpykávání Pádu.

** „President kmet krev srdce za nás cedí“. toť jedna z perel „Nové Síly“ v básni J. Svobody „Rudý prapor“.

na obecné škole Staro-Říšské, nalézám obdobu těchto pocitů. Bylo to tehdy v postě; bylo ráno na holo zmrzlo a čekali jsme v třídě, že půjdeme do kostela. Z dlouhé chvíle asi nebo z překypující bujnosti, nevím již, tahal jsem se a „kočkoval“ s jistým Jakubem Němcem, jenž neuměl a nepotřeboval uměti pranic německy, aby v této vzájemné tahanici mezi rohatými školskými lavicemi neutržil, co nebylo v mém úmyslu a čeho on si té chvíle za nic nezasloužil: rozbil jsem mu zle hlavu, do tak choulostivého místa, že dle tehdejších znalců snadno bych ho byl býval zabíl, „kdyby rána šla o krapet níže“. A nejhorší ke všemu, musel jsem ho před celou třídou odprositi. Jak jsem toto vykonal, nevím, ale vím, že jda ze školy, bál jsem se domů, schovával jsem se v stodůlce a na konec, vstoupiv již u večerním šeru do světnice, vysvětloval jsem matce, že mne „Sedlatičti“ bili. Vinen při celé události byl jsem jen touto lží z nouze, ale pocity tehdejší zapamatoval jsem si až do dneška a tytéž pocity mne svrbí, maje Vám oznámiti toto: Asi 10. ledna po dvoudenní práci měření a řezání papírů odeslal jsem dva balíky do tiskárny, jeden s papírem, druhý s linoley. První došel, ale druhý s Vašimi osmi linoley na Ethiopské album jest dosud nezvěstný! Už jsme reklamovali, dosud však ani potuchy. Na poště nám řekli, že dlužno ještě nějaký čas počkati. Tedy čekáme. Ale jaké to trapné čekání! Tolik jsme se na tohoto Krista, Madonnu, Ukřížování a Svaté ethiopské těšili! Neboť již mnozí zde prohlíželi první otisky, a byl jsem svědkem jejich nadšeného obdivu. Zvláště listy „Madonna s dětátkem“ a „Ukřížování“ dlouho setrvaly v rukou žádostivých diváků.

Jen prosím Vás, pane Hofmane, byste po prvních vzruších

priznal, že se to mohlo ztratit stejně Vám na cestě z Prahy do Staré Říše jako mně ze Staré Říše do Nového Jičína, a že jsem nevinen touto pohromou. A jest-li vina, tož obapolná. Vy jste psal: „Figuriny jsou černy i ve vnitřku a světlo proniká jako když z uhlí povstává *diamant*.“ Který rarach Vám napískal mluvit, teď o diamantu! Toť první stigma záhubnosti, záblesk, na nějž se slétají sovy pálené. A já zase neopatrně napsal za obsah: *grafika*, což čtl asi nějaký kuřák, dlouho sušící pysky, omylem *trafika* a „zašel“ tam. Vtipkujeme, ale kdybyste věděl, jak mne to žere! To, co Vám vyvádějí Pražští žváci a plískači, když na Vás svým žvádlem békají (jinak než po staročesku se s nynějšími prdivály — žádné oškery, jest to slovo přímo z Husa! — a pasožity nedohovoříte), není ničím proti této „svatokrádeži“.

Ř i t s y t a

Posílají nám přátelé feuilleton *O žabách v kaluži* z jakýchsi novin s prosbou, bychom jej otiskli v Nova et Vetera. Snadno vyhovujeme. Dobře se na to „Bodlák“ naježil. Ale to by mělo stačiti o této nicotné epizodě českých dějin, již by Staří Čechové byli vyjádřili zkrátka takto: „Když jim byla jich řit syta, hned pak mněli, že z nich svítá a že jsou knížata.“ (Lomnický, Hosp. 34 J.)

Ještě příspěvek k sociální otázce české.

Z dopisu přítele: „*Katechismus římský* uvádí jako jednu z podstatných muk pekla společnost ďáblů; což se mi zdá s dostatek realizováno již na zemi v dnešních dobách. Kdybyste mohl

chodit, viděl byste. Není to nezajímavé, ale duši to děsí, a dou-
pata na schování všechna jsou buď příliš veliká nebo příliš malá.“

EN RELIGIO DEPOPULATA et Satanae soboles saevissima.